

Academia Bârlădeană

Anul XXI, 2 (55), Trim. II, 2014

Revistă editată de Societatea literar-culturală *Academia Bârlădeană*
Președinte de onoare: C. D. Zeletin ● Președinte: Elena Monu

Academia Bârlădeană se pregătește de centenar !

Teodor OANCĂ

Rondel cu salcâmi

În larg mă știu când sunt salcâmi-n floare,
Albinele roiesc în jurul lor,
Miresmele mă-mbată în decor
Și nu le simt decât ca o chemare.

Iar florile sunt toate o ninsoare
Spre care se îndreaptă drum de zbor.
În larg mă știu când sunt salcâmi-n floare,
Albinele roiesc în jurul lor.

Dar câtă vreme gânduri călătoare
Mă răscolesc în chip sfâșietor,
Albinele își văd de treaba lor,
Căci pentru ele sunt un oarecare,
Deși m-aprind când sunt salcâmi-n floare.

DIN CUPRINS

Olimpia LOZACH , <i>O figură interesantă a Bârladului de odinioară, Doamna Fotino</i>	3
C. D. ZELETIN , <i>Evocare Romulus Dianu</i>	4
<i>Familia Pallady (Moldova)</i>	5
Mircea COLOȘENCO , <i>George Bacovia - grafica</i>	7
Mircea COLOȘENCO , <i>Sándor Petöfi</i>	9
Costin CLIT , <i>Din trecutul Francmasoneriei bârlădene (IV)</i>	11
Constantin COSTEA , <i>O vizită istorică: Petreu cel Mare la Iași</i>	13
Viorel RÂMBOI , <i>Schimbările climatice între statistici și consecințe</i>	16
Vasile CHELARU , <i>Ironia sorții: „N-aduce anul ce aduce ceasul”</i>	18
Marian ROTARU , <i>Geografia imaginară</i>	21
Gheorghe CLAPA , <i>Clubul Sportiv Școlar Bârlad</i>	23
Marian CONSTANDACHE , <i>O poetă înharismată: Dorina Stoica</i>	24
Serghei COLOȘENCO , <i>O carte polițistă</i>	25
Gheorghe POSTELNICU , <i>Profesorul</i>	26
Petruța CHIRIAC , <i>Despre „elemente de context”</i>	27
Simion BOGDĂNESCU , <i>Poetul în credința lui</i>	28
Elena POPOIU , <i>Despre un anume Ritual de memorie</i>	29
Geo COȘERIU , <i>Eminescu la Oituz</i>	30
Neculai APOSTOL , <i>Familii de proprietari la Fedești</i>	31
Vladimir Lucrețius STAN , <i>Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, forme, figuri, culori: Botezul</i>	33
Florian PRICOP , <i>O nouă carte dedicată bancnotelor românești</i>	36

DIN VIAȚA ACADEMIEI

Miercuri, 9 aprilie 2014, la sediul Academiei Bârlădene, s-a desfășurat festivitatea de premiere a elevilor câștigători ai celei de-a VII-a ediții a concursului de creație inițiat de Școala Gimnazială „George Tutoveanu”, care a devenit Concursul Internațional de Creație Literară *George Tutoveanu*. La ediția de anul acesta s-au înscris 222 de elevi din 25 de județe și municipiul București și 54 de elevi din țările membre ale proiectului „Comenius”. Concursul s-a desfășurat pe două secțiuni: poezie și proză. Elevii școlii inițiatoare au obținut 25 de premii; elevii din Turcia au obținut 5 premii, cei din Italia - 16 premii, elevii din Grecia au primit un premiu, cei

din Germania - 4 premii, cei din Cehia un premiu, iar elevii din Luxemburg - 5 premii. Elevii premiați au primit diplome, cărți și bani (obținuți prin sponsorizări). Elena Monu a oferit, conform tradiției, Premiul special din partea Academiei Bârlădene.

Decernarea premiilor a alternat cu momente muzicale susținute de grupul muzical al școlii, condus de prof. Ana Maria Rusu, cu momente poetice din lirica „poetului albastru”. Participanții au putut admira expoziția de pictură a elevilor școlii, îndrumați de prof. Adriana Mocanu, tematica tablourilor fiind inspirată de versurile poetului George Tutoveanu.

- continuare în pagina 34 -

Olimpia LOZACH**

O FIGURĂ INTERESANTĂ A BÂRLADULUI DE ODINIOARĂ: DOAMNA FOTINO *

În 1930 am fost numită profesoară de limba franceză la Școala de Menaj din Bârlad și m-am dus să-i fac o vizită de politeță Doamnei Fotino, ea fiind mama colegi mele de clasă – Anișoara Fotino – de la Școala Centrală de Fete din București.

De la început am fost subjucată de ființa ei, încât luasem obiceiul, ducându-mă în plimbare la Grădina Publică, să mă opresc la ea – locuia pe Bulevard – și mi se întâmpla deseori să renunța la Grădina Publică și să întârziez s-o ascult.

Vorbea o sumedenie de limbi: limba germană, limba ei maternă, franceza, fiind crescută și făcându-și studiile într-un institut din Versailles, limba engleză, și nu era curent s-o înveți în copilăria ei, și, în fine, călătorise și locuise în America Latină. Poseda în adânc spaniola. Dar nu numai că știa atâtea limbi, ci vorbea de scriitorii pe care îi citise în original și din care scotea o viziune nouă, proaspătă. Mă minuna cum vorbea de Eminescu, în ușorul ei accent german.

O știam suferindă – avea diabet –, dar privirea ei asupra vieții și lumii era tânără.

Odată mi-a spus că ar interesa-o mult să viziteze India. Eu o priveam: mititică, în vârstă, cu părul alb ca zăpada, nasul ascuțit și cu fața pe care se citea caligrafia anilor, și mă minunam. Ochii ei albaștri erau tineri și sfredelitori.

Într-o vară s-a dus într-o călătorie în Franța cu fata ei. Toamna, mi-a povestit despre expozițiile și piesele de teatru ce țineau afișul în acea epocă în Franța, explicându-mi și scoțând miezul, semnificația... Era, de altfel, o profesoară înnăscută. Totul o interesa, nimic în ființa ei nu era blazare, tristețe, cum devin unii bătrâni spre sfârșitul vieții.

Doamna Fotino avea un prodigios dar de asimilare și un talent excepțional de a împărtăși ceea ce i-a îmbogățit spiritul și inima.

Era un exemplar de elită și sunt sigură că mulți cu capetele încărunțite azi își amintesc cu duioșie de copilăria când împingeau ușor portița Doamnei Fotino, ducându-se „la lecție”!

Olimpia Lozach,
născută Cârlan

*¹) Materialul ne-a fost pus la dispoziție de dl. profesor C. D. Zeletin, căruia îi aparțin și notele următoare:

¹) Născută la Vultureni, județul Tecuci, în ziua de 26 noiembrie 1902, **Olimpia Cârlan a fost în tinerețe profesoară de limba și literatura franceză mai întâi la Bârlad, apoi la Deva și la Cluj. Foarte cultivată, era fiică a învățătorului Ioan Cârlan, deputat în primul parlament al României Mari. Prietenă cu intelectuali străluciți ca: Ioan N. Roman, Horia Roman, Mircea Vulcănescu, Mihail Bantaș, Ramiro Ortiz, Bazil Munteanu etc., ori cu Gheorghe Eminescu și fiica lui, Yolanda. Începând cu deceniul trei al secolului trecut, a trăit în Franța, prin căsătoria cu prof. dr. Jean Lozach, cercetător al istoriei medievale a Franței, prieten al marelui istoric Fernand Braudel, membru al Academiei Franceze. Diplomat spre sfârșitul carierei.

Mătușă a scriitorului C. D. Zeletin, din ale cărui volume de poezie a tradus.

S-a stins din viață în Franța, la 8 decembrie 2001, aproape centenară.

* *
*

În prima jumătate a secolului al XX-lea, existau în Bârlad doi frați Fotino, descendenți dintr-un **Anton Fotino**, medic, absolvent al Facultății de Medicină din Padova, stabilit în Moldova la începutul secolului al XIX-lea.

1. **Alexandru Fotino**, profesor de franceză la Liceul Gheorghe Roșca Codreanu. S-a stins din viață la 10 august 1909, „departe de țară, la Abazia, unde se dusesse pentru căutarea sănătății, suferind de cord, – și unde a fost înmormântat. Profesor distins, coleg excelent.” (*Iacov Antonovici, episcopul Hușilor, Documente bârlădene*, vol. V, Atelierele Zanet Corlățeanu, Huși, 1924, p.IX). A fost căsătorit cu **Eleonora Armașu**, profesoară de matematici la Școala profesională de fete, unde a fost și directoare. Născută în 1866, a încetat din viață la București, în anul 1968, în vârstă de 102 ani.

2. **Petru Fotino**, maior de infanterie, căsătorit cu **Luise Weiss** („Doamna Fotino”), de origină germană. Născută în anul 1871 în Germania, a încetat din viață la Bârlad, în anul 1938, oraș în care a dat lecții particulare de limbi străine, engleză, franceză, germană și spaniolă, la generații întregi. Luise Fotino a avut doi copii: Petru și Ana.

C. D. ZELETIN*

EVOCARE ROMULUS DIANU

Romulus Dianu (1905-1975), ziarist de fin intelectualism și prozator interesant, era nepot al Zoei G. Tutoveanu (1872-1940) în felul următor: Elena, sora Zoei, căsătorită cu Theodor Maiorescu, descendent din Petru Maior, a avut cinci copii, printre care și pe **Vergilia**. Căsătorită cu George Dima, funcționar C.F.R., Vergilia a avut șapte copii, printre care și pe Romulus, care și-a luat pseudonimul Dianu. Surorile Zoe și Elena erau vere primare cu tatăl poetului Ion Barbu, Constantin Barbilian.

Între Zoe G. Tutoveanu, cunoscută ca poetă sub pseudonimul Zoe G. Frasin, și nepotul ei, Romulus Dianu, a existat o strânsă legătură sufletească, dovadă prezența lui la multe din întâlnirile Academiei Bârlădene. Bucureștean format în medii artistice moderniste, Romulus Dianu îl prețuia pe G. Tutoveanu deopotrivă ca om și poet. Legăturile de rudenie îl plasau între poetul bârlădean și Ion Barbu. Apreciindu-i pe amândoi, plasându-se, practic, „între ei”, Romulus Dianu n-a oscilat niciodată între cei doi poeți care, prin factură, erau extrapolajă.

Pamfil Șeicaru, creator al marelui cotidian *Curentul* (1928-1944), a fost prieten cu G. Tutoveanu, în casa căruia a și locuit o vreme. Bătrânul poet mi-a spus, prin 1955-1956, deci în ani primejdioși pentru o astfel de mărturisire, că poezia *Unui viteaz* din volumul **Balade**, 1920 („În graiul tău sunt flăcări, nu cuvinte...”), este închinată lui Pamfil Șeicaru, care tocmai primise Ordinul Mihai Viteazul pentru eroismul dovedit pe front... Ulterior, marele ziarist i-a cultivat, la *Curentul*, atât pe băieții lui G. Tutoveanu, Polidor și Alexandru, cât mai ales pe nepotul Zoei G. Tutoveanu, Romulus Dianu, de un talent și o cultură superioare. Îl cultiva și pe scăpărașul Grigore Patriciu („Geer Patrick”), și el originar din Bârlad, spirit înrudit prin umor, vervă și subțirimi intelectuale cu Romulus Dianu.

Estet cu structură de moralist, șagălnic și alert, ironic și voios, Romulus Dianu a scris romane ce se citesc și astăzi cu interes: **Viața minunată a lui Anton Pann**, 1929 (împreună cu Sergiu Dan); **Adorata**, 1930; **Nopti la Ada Kaleh**, 1932 etc. Alte câteva cărți i-au apărut postum. Undeva, încă așteaptă manuscrise netipărite. Publicistica e din plin vrednică să-i fie adunată în volum. „Ar fi nedrept, într-o literatură restrânsă – scria G. Călinescu în *Istoria literaturii române...* – a nu cita romanele lui Romulus Dianu (...), romane de magazin ilustrat, ce-i drept, croite și înseilate rapid, dar dovedind o tehnică franceză și un umor balzacian superior adesea industriei lui Cezar Petrescu”.

În sânul Academiei Bârlădene se simțea bine. Era fascinat de firescul existenței și de lipsa de grabă a lui G. Tutoveanu, de faptul că nu arăta lumii nici una din rănilile lui, pe care nepotul le cunoștea bine... Iată ce scrie, în *Stilul vieții sale...*, despre poet (*Păstorul Tutovei*, V, 8, 9, 10, 1942, pp. 518-519): a fost „primul bărbat ce nu mi s-a părut îngrozitor, ci demn de a fi iubit, singur real într-un nou de fumegoase forme incerte, singur potrivit cu înțelegerea copilărească, adică poetică, a vieții”.

După 1944, este arestat și osândit la 20 de ani de temniță grea, acuzat de „instigare la agresiune împotriva U.R.S.S.” și execută pedeapsa în mine de plumb... Eliberat în 1956, lucrează ca salahor, geamgiu, vânzător ambulant de cărți, dă meditații. În 1962, este invitat să scrie la revista *Glasul patriei*, destinată românilor de peste hotare, și i se permite să-și retipărească, revizuite parțial, cărțile. Studiul *Medicii în artă* este scris în această perioadă.

* Președinte fondator al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România

Firul ierbii

Firul ierbii poartă-n pisc
urma dălții hibernale,
melancolic obelisc,
scris la vârful, tocit la poale.

Apele din depărtări,
pătrunzând prin pâinea humii,
îi așază taina lumii
în firide și-n cămări.

Îl imprimă ca pe-un disc
o cerească jinduire
coborând pe ac subțire
dintr-al lunii alb menisc.

Vin gângăniei care știu
să sfărâme-n dinți pământul,
însă nu ce află vântul
de pe șfichiul lui gălbui.

Iarna, sub cudalbul zeu,
sar alături către stele
irealele gazele
lunecând pe curcubeu.

A trecut al verii rit,
trece-o toamnă, trece-o iarnă,
vine plugul și-i răstoarnă
obeliscul necitit...

Crivățul din nou ieși
dintr-o bortă ne-astupată,
peste tot ce-a fost odată
văjâind: ei și, ei și...?!

(Din vol. C. D. Zeltin, *Nu-i mai ajunge sufletului...*, Editura Sfera, Bârlad, 2005)

FAMILIA PALLADY *

(MOLDOVA)

Originea acestei familii însemnate din Moldova pare a fi greacă, după cum spune și Principele Cantemir.

TEODOR PALLADE SPĂTARUL, ginerele lui Constantin Vodă Cantemir. În 1688, la plecarea lui Duca Vodă cu turcii contra Vienei, el e lăsat Caimacam al țării împreună cu Nicolae Racoviță biv-vel logofăt. **„Diferite turburări ivindu-se în Moldova din toți boierii de țară s-au ținut de Doamna doar Teodor Palladi vel spătar”**, când soția lui Duca plecase spre Focșani. (Letop. II, 25-27).

TEODOR PALLADE VISTIERNIC, fiul său; în 1727 și 1731 e biv-vel ban (doc. Academ.). Sub Grigore Ghica Vodă e mare vistiernic, 1727. Era nepotul (?) lui Mihai Vodă Racoviță. Sub domnia lui Ion Mavrocordat trecând un Pașă mare prin Iași, domnul însărcină pe vistier pe lângă acesta, spre a-l îngriji **„iar foarte au mulțumit Pașa de slujba lui Palladi, de care l-au îmbrăcat pe Palladi cu blană de samur, dându-i și un misir (cal arab) al Pașei cu frumos tacâm la scară și așa l-au trimes la domnul.**

„Văzând domnul una ca aceasta, l-au îmbrăcat și cu altă blană de samur, orânduindu-l și al doilea să ducă pa Pașa până la hotarele Hotinului”... etc... (1741) (Letop. Kogăln. Tom. III, 206).

În 1786, în a doua domnie, Grigore Ghica închide pe vistierul Pallade și pe Sandu Sturdza, pentru că ar fi comis abusuri în demnitățile lor, dar poate fiindcă bănuia că ar fi contribuit la mutarea lui în Moldova. El mai avu frate pe Ion (v. mai jos).

În 1685 întâlnim pe PREDĂ PALADE, frate (?) cu Teodor I., în tot cazul înrudit de aproape. Acesta fiind Postelnic mare, fuge în acel an în Muntenia, după plecarea lui Duca Vodă, împreună cu clucer Cantemir, Dabija etc.

DUMITRAȘCO PALADE, la suirea pe tron a lui Matei Ghica, 1788, intră în divanul domnesc ca mare VORNIC de Țara de Sus. În 1742 în divanul lui Constantin Mavrocordat fusese mare clucer. (Letopis.). Nu știm ce rudă era cu Teodor spătarul și cu fiii săi.

Vel Spătar ION PALADE, fiul lui Teodor Palladi spătarul de la 1680. În 1728 Mihai Racoviță Voievod: **„iar Domniea s-au mutat în două case boierești în casele lui Ion Paladi spătarul și ale lui Constantin Costache spătarul, fiind aproape una de alta”**. (Letop. III, 68. N. Mustea). Domnul era rudă cu dânsul și anume cumnat, deoarece Pallade ținea de soție pe Anița, sora lui Mihail Vodă Racoviță. În anul 1716, cronica ne spune: **Era Paladi spătar, cumnat cu Mihai Vodă, era în cetățue închis cu casa sa, împreună cu Iordache Roset vornicul și alți boieri”** (III, p. 116, Letop. Amiras).

Prin fiul său se continuă familia:

CONSTANTIN PALLADE stolnicul de la care găsim un act din 1785, pentru niște moșii, vânzări cu un Feștilă (Uricar XVII, 44). „Stolnicul Const. Pallade, fiul Măriei sale Domniței Anitei” soția spătarului Ion.

Fiul al acestuia este:

IONIȚĂ PALLADI vornicul, care în anul 1764 se află în divanul lui Grigore Alexandru Ghica ca vornic de Țara de Jos și tot cu aceeași demnitate în 1767 sub Grigore Calimah. El avu încă un frate PETRACHE, al cărui fiu era COSTACHE, care apoi la rândul său avu de fiu pe PETRE PALLADI.

Vornicul Ion Pallady avu trei băieți din care cel mai mic, Manolache, muri fără posteritate. Ceilalti doi:

1) IANCU PALLADY †, din căsătoria sa cu fiica lui Liteanu avu patru copii: Ion (Make), Tinca, Elise și Nathalie.

2) Iar TODERAȘ (Teodor) PALLADI †, fiul cel mare al vornicului Ion, avu din căsătoria sa cu P. Ghica, o fiică, Pulcheria, căsătorită cu Emile Sturdza, și cei trei băieți:

GHEORGHE PALLADY; soție fiica generalului Savel Manu, din care are pe: *Lucie*, căsătorită cu Ed. Ghica; *Marie* †, căsătorită Canari; GEORGE, ofițer și ALEXANDRU.

TEODOR PALLADY, căpitan în retragere, căsătorit cu o Kretzulescu; fiică, Alexandrina.

ION PALLADY, căsătorit cu Maria Cantacuzino, fost prefect în mai multe rânduri etc... Are fii pe: TEODOR, pictor, ION, VASILE și Marie.

Aceștia sunt singurii descendenți autentici ai familiei **Pallady**.

Armele familiei sunt: pe din două *argint* și *azur*. Pe *azur*: cerb (natural) fugind. Pe *argint*: valuri naturale, în care înoată un delfin asemenea.

* Octav-George Lecca. *Familii boierești române. Istorie și genealogie* (după izvoare autentice). Cu adnotări, completări și desene de Mateiu Caragiale. Ediție de Alexandru Condeescu. Coperta de Tudor Jebeleanu. Editura Libra. Muzeul Literaturii Române, București, [2008].

***

După sfârșitul concertului din sala Teatrului (Iascalovski) din Bârlad, Toma Micheru a fost invitat la serata muzicală oferită în saloanele lui Ioan Palladi Susanu. Aici a fost prezentat de către Ion Kostaki Epureanu și avu bucuria de a fi acompaniat la pian de către sora acestuia, principesa Bibescu, într-un program muzical spontan. O jubilarie fără seamăn a făcut ca serata să fie împinsă până la orele două după miezul nopții.

Secretul acestei invitații nocturne stă, dincolo de celebritatea celor doi artiști, în prietenia principesei cu Natalia I. Palladi-Susanu. Născută Vârnăv-Liteanu, Natalia (1848-1901) aparținea familiei boierești Vârnăv din Moldova de Sus, atestată documentar încă din secolul al XVI-lea. Înzestrată cu o importantă aplicare spre viața spirituală și artistică, acestei familii de cărturari îi aparținea zbuciumata personalitate, originală și fascinantă, care a fost Scarlat Vârnăv-Liteanu (1813-1868), om foarte cultivat și cutezător, pașoptist, luptător în Moldova și în Franța, unde a studiat, pentru unirea Principatelor. Antirus, el a desființat – cum atestă arhiereul și istoricul Narcis Crețulescu (1835-1913), episcop al Hușilor sub numele de Botoșăneanul – muzica rusească de la strana stângă, alungându-i în felul acesta pe cântăreții ruși aciuși în mănăstirile noastre. Iubitor, cunoscător și colecționar de artă, colecția sa de pictură, împreună cu cele ale lui Costache Negri și Mihail Kogălniceanu, stă la baza Muzeului de Artă din Iași. Călugărit la Mănăstirea Neamțu sub numele de Sofronie Vârnăv, optica lui a declanșat zvâcnetul înnoirilor în existența unui cler inert. Tensiunea era indusă, în felul acesta, dinăuntrul lumii bisericesti și era de natură s-o purifice moral și politic.

Despre el scrie A.C. Cuza, în memoriile lui inedite: „Popa Vârnav, inteligent și distins prin cultura sa, prieten al lui Cuza Vodă și al lui Napoleon III, cu care fusese mult în contact mai înainte și-l influențase când cu Unirea Principatelor”.

Candidând fără succes, ca liberal, în alegerile de deputați în 1867 împotriva conservatorului Manolache Kostaki Epureanu, vajnicul monah i-a rămas un adversar statornic. Faptul acesta n-a împiedecat-o mai târziu pe coborâtoarea din nemul său, Natalia, să-i fie prietenă și admiratoare fiicei politicianului conservator... Natalia a fost căsătorită cu Ioan (Iancu) I. Palladi, deputat de Tutova (Colegiul IV), coborâtor din logofătul Toader Palade de la Suseni, comuna Băcani, plasa Simila pe atunci, din ținutul Tutovei. Așezat la confluența pâraielor Bogdana și Simila, satul Băcani avea, în 1886, 245 de locuitori, din care 33 știau carte, iar Susenii, cătun la miazănoapte de Băcani aveau 334 de locuitori, din care numai 16 știau carte. În comuna Băcani existau o școală primară de băieți, două biserici și un oficiu poștal. În casa de la Suseni, cu prilejul nunții feciorului logofătului, Ioniță Palade, cu Nastasia Racoviță, s-a pus la cale complotul ce urmărea răsturnarea domnitorului Constantin Cantemir; ceea ce a avut drept urmare măcelărirea, în 1691, a lui Miron Costin... Conacul din Suseni se păstrează și astăzi. Cel ce scrie aceste rânduri l-a vizitat în toial verii anului 2002, rămânând surprins de frigul din pivnița vastă și de splendoarea simplă a enormei cruci de pe mormântul Nataliei, stingheră în grădina din fața casei...

Marele jurist Constantin Hamangiu (1869-1932), membru al Academiei Române, ministru de Justiție, autor, printre altele, al periodicului Pandectele române și scriitor, o numea pe Natalia Palladi, în tinerețile lui „Castelana de Suseni”. Într-un profil bârlădean publicat, sub derutantul pseudonim feminin Maria N. Delabanca, în ziarul bârlădean **Paloda**, el o descrie ca fiind o femeie superioară, cultivată, bună, blândă, generoasă, nedeșicând prin nimic tradiția strămoșilor ei. Constantin Hamangiu, care pe acele vremi scria poezii în limbile română și franceză, vorbește despre „farmecul splendidelor petreceri de la Suseni”, în care muzica era nelipsită. Salonul de la Suseni era înzestrat cu clavier, iar cel de la Bârlad cu pian cu coadă. În familiile boierești din ținutul Tutova exista un cult al acestui instrument muzical.

NOTĂ: Fragmentul de mai sus a fost preluat din volumul: **C. D. Zeletin, „Principesa Elena Bibescu – marea pianistă”** apărut în anul 2007, la Editura VITRUVIU din București.

Petruș ANDREI

Ajuns-am să trăim...

Ajuns-am să trăim de azi pe mâine,
Un păcălici ne-nșală cu bagheta
Cum amăgești pe țănci cu trotineta
Și-abia ne mai ajung banii de pâine.

În sate-s preoți care fac naveta,
La slujbe-asistă câteva bătrâne,
Copiii au apucături păgâne,
De-i dai la școală, îți mănâncă creta.

Trăim în universuri paralele,
Ajunge-n funcții câte-un pui de lele
Ce nu mai dă la nimeni socoteală.

N-a fost nicicând mai rău cum e acum,
Dezastrul face victime ca ciuma
Și Țara-ntreagă e de mântuială.

De dragul tău...

„De dragul tău mă las de băutură
Și de femei am să mă țin departe,
Tu ești cea mai frumoasă dintre toate
Și te iubesc cu-asupra de măsură.

De fericire tu ai să ai parte
Și mai cu seamă de multă căldură,
Cu mult mai multă decât în natură
Și-ntotdeauna o să-ți dau dreptate.

Iar dacă nu-mi voi ține jurământul,
Să mă înghită, când o vrea, pământul
Și al meu suflet iadul să mi-l știe...”

Așa pățești de fiecare dată:
A doua zi ești foc de supărată...
Și nu crezi ce se spune la beție.

Nostalgie

Tot mai trec pe drumuri cunoscute
Retrăind câte-o înfiorare
Și, în gând cu clipele trecute,
Mai învie câte-o-mbrățișare.

Scriu c-un deget numele pe apă
Și un chip răsare dintr-o undă
În uitare neputând să-ncapă
Însă neputând nici să-mi răspundă.

Un suspin atinge-o notă-acută,
Am venit pe-un drum în părăsire
Să-ntâlnesc o dragoste pierdută
Însă ea nu vine la-ntâlnire.

S E M N A L

VASILE FĂNARU

PRINCIPALELE SĂRBĂTORI CREȘTINE
ȘI PRECREȘTINE DE PESTE TOT ANUL

Antologie

Mircea COLOȘENCO

GEORGE BACOVIA - GRAFICA

În anul debutului absolut în literatură (cu poezia *Și toate...*, în „Literatorul”, București, XX, 3, 20 martie 1899, semnată V. George), George Bacovia – elev fiind în clasa a IV-a la gimnaziul din Bacău – a obținut un alt succes de prestigiu: Premiul I cu cunună și medalie la Concursul de desen al Societății Științifice și Literare „Tinerimea Română”, patronat de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, din 9 mai 1899. Din comisie au făcut parte, printre alții, sculptorul și pictorul Filip Marin (1865-1928), sculptorul Wladimir Hegel (1828-1918) și pictorul G. Demetrescu-Mirea (1852-1934). Distribuirea premiilor s-a făcut în ziua de 21 mai 1899, ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena, patronii religioși ai Bucureștilor, la Atheneul Român din București, cu prilejul aniversării a 22 de ani de la înființarea Societății.

La sfârșitul anului școlar, i s-a acordat de către Gimnaziul „Principele Ferdinand” din Bacău, al cărui elev era, mențiune pentru desen, muzică și gimnastică.

Succesul artistic va fi repetat trei ani mai târziu, în mai 1902. La concursul aceleiași Societăți, George Bacovia a fost singurul onorat pentru talentul nativ în artele plastice, dintre cei șase liceeni băcăuani candidați oficiali selectați și trimiși de instituția de învățământ locală, printre care se număra și fratele său Ioan-Eugen.

Revista „Tinerimea Română” a Societății Științifice și Literare a evidențiat aceste succese (*apud* Gheorghe Pătrar, *Bacovia și Bacăul*, Bacău, 1977, p. 46-47, 58).

De remarcat este faptul că nici una dintre lucrările premiate ale pictorului Gh.D. Vasiliu (*alias* George Bacovia), fie din 1899, fie din 1902, nu ne-a parvenit, dar nici o alta din aceeași perioadă.

Consemnăm faptul că peste ani, deși era titularul unei diplome universitare în drept și al unei autorizații de practică în avocatură, George Bacovia a preferat locul de la catedră, devenind maestru de desen în anul școlar noiembrie 1926-august 1927 (la Școala Normală de băieți și la Școala Comercială Superioară din Bacău), cum se numeau până în 1948 profesorii de dexterități (lucru manual, muzică, caligrafie, desen și gimnastică). Metoda didactică era a lui C. Pavelescu, fostul său dascăl de caligrafie (1894-1896) și desen (1896-1902), dar mulată pe propria sa personalitate. Unul dintre elevii lui îl descrie astfel: „Însă eu mi-l amintesc pe tristul poet al *Plumbului*, *Scânteilor galbene* și *Bucăților de noapte* din orele de desen. Îl văd lângă mine, corectând o

schită veșnic frământat de gânduri, veșnic absent din lumile-i și cu glas de clopot scump ne dojenea. L-am înțeles și l-am respectat totdeauna. Acum îl admir ca și atunci”. (Const. Juncu-Siret, *V.G. Bacovia. Siluete din lumea artelor*, în „Curentul Bacăului”. Organ săptămânal al intereselor obștești. Bacău, III, seria a 2-a, 105, duminică, 21 iunie 1931, p. 1-2).

Exegeții lui George Bacovia i-au ocolit apetențele vectoriale ale vocației plastice, cantonându-se doar la nivelul perimetrului poetic al rozei talentului, deși nu exagerează evidențiindu-i cromatica literară... .

George Bacovia are și o operă plastică.

S-au conservat desenele executate de el în *Carnetul „Notes” 1906-1912* (8/13 cm.), din paginile cărui a fost reproduse, la scara 16/24 cm, un număr de 32, prelucrate computerizat, însoțind poeziile ciclului *Stanțe burgheze*, închise între coperti, executate în tehnica serigrafică, ediție bibliofilă 2000, la Bacău.

Celelalte desene din *Carnet*, fie că au fost reproduse în cartea bibliofilă *Stanțe burgheze* (Bacău, 2000), fie că au rămas în paginile acestuia, reprezintă portrete (identificabile) de chipuri și corpuri feminine, printre care Roza Luxemburg (p. 26/63) sau masculine, printre care Karl Marx (p. 25) a cărui umbră a invocat-o, în 1915, în poemul în proză *Cubul negru*. Doar câteva au alte teme, cum este o lampă (p. 138), reprodusă și în cartea bibliofilă menționată.

O altă serie de desene o reprezintă cele aproape o sută de planșe aflate în Colecția de stampe a Bibliotecii Academiei Române din București, achiziționate de la Agatha

Grigorescu-Bacovia, înainte de 1980. Ele se împart în trei categorii: compoziții, portrete de oameni politici și scriitori originari din Oltenia/Valahia Mică, caricaturi.

Cele mai multe sunt desenate cu creionul de grafit, iar altele în peniță. Datează din perioada 1946-1953, iar motivația realizării lor o dă soția poetului în cartea dedicată vieții și operei acestuia:

„După ce plecaseră de la Ministerul Minelor și Petrolului, Mețulescu continua să-l viziteze. Acesta lucra la o istorie a culturii Olteniei, fiind originar din Craiova. Mai alcătuia și o antologie. Știind că Bacovia era un talentat desenator, îl rugă să-i facă un autoportret și o prefață. Amabil cum era, Bacovia nu-l refuză. Dar Mețulescu îl rugă să-i deseneze și o sumă de portrete în peniță ale celor cu care voia să illustreze antologia. Eu lipseam de acasă ziua întreagă, prinsă de sarcinile profesiei și

numeroase activități. De la minister și de la cantină, Mețulescu venea și rămânea cu poetul după-amiezele. Îi aducea câte o sticlă cu vin spre a-l îmbia la lucru, chiar când părea obosit. În felul acesta i-a făcut o sută treizeci de desene. I-am atras atenția, în câteva rânduri, că abuzează de delicatețea poetului, că îl obosește, musafirul inoportun a perseverat. La urmă, i-a cerut și o declarație că nu are nici o pretenție ca drept de autor asupra acestor desene, în cazul că s-ar publica antologia, precum și că i le donează. Cu intermitențe, șapte ani a lucrat poetul la ilustrarea sus-numitei antologii (1946-1953). Și aceasta era un soi de exploatare a semenului scriitor, în spiritul trecutului. Când am cerut o fotocopie după autoportretul poetului, Mețulescu a refuzat cu ostentație. Din fericire au rămas încă două autoportrete în creion ale poetului, dintre care unul l-am folosit la ediția de **Opere alese**: (A.Grigorescu-Bacovia, op. cit., 1962, p.327).

Stelian Metzulescu a fost publicist (n. 15 ian. 1912, Craiova-?), licențiat în Drept la București (1933) și avocat la Banca Națională din Craiova. În 1945, era bibliotecar la Ministerul Minelor. A scos revista „Linia nouă”. Socială-literară-artistică. Craiova, lunar (apr.1933-febr.-mart.1934, 12 numere), în care i-a publicat lui G. Bacovia: **Renunțare**, **Și toate** (vol. **Comedii în fond**), poemele în proză **Iarmaroc** și **Amăgire**. St. Metzulescu a colaborat la „Cristalul”. Revistă modernistă (1930-1935) ș.a.

A publicat: *Literele în Țara banilor* (Comentarii asupra scriitorilor contemporani). Prefață de Paul I. Papadopol. Editura „Linia nouă”, Craiova, [vol.I,1937, vol.II,1939].

Referințe: D.Diaconescu-Dăești, *Stelian Metzulescu, Zece ani de activitate literară (1929-1939)*, Craiova,1939, 48 p.

Primul volum din *Literele în Țara Banilor* are *Tabla de materii* împărțită în trei segmente:

- *Poeți*: Tudor Arghezi, Ștefan Bălcești, Dem. Bassarabeanu, Ștefan G. Boțoiu, G. Șt. Cazacu, V. Ciocâlțeu, D. Ciurezu, Eugen Constant, Savin Constant, Sergiu Cristian, Ilariu Dobritor, Elena Farago, George Fonea, Mihail Ghenescu, Constantin I. Goga, Radu Gyr, Emil Hanganu, N.I. Herescu, Al. Iacobescu, Const. Jaleș, Const. I. Manea, A. Pop-Marțian, Ion Mara, N. Milcu, I. Molea, Constantin Nisipeanu, Sabina Paulian, Marcel Romanescu, Const. Lucreția Vâlceanu, Dragoș Vrânceanu;

- *Epigramiști*: A.C. Calotescu-Neicu, I.C. Popescu-Polyclet;

- *Prozatori*: Margaretă Budălănescu, Petre Cazacu, Gh.I. Chițibura, Paul Constant, D.Diaconescu-Dăești, Ion Dongorozi, C.Ș. Făgețel, M.D. Ioanid, Antoneta Iotta-Leonin, Nicolae al Lupului, Gib Mihăescu, T. Păunescu-Ulmu, N. Plopșor, Alexandru Popescu-Telega, Ionel Rujeanu, D. Tomescu, I.P. Țuculescu, Dem. Vlăsceanu.

Al doilea volum din *Literele în Țara Banilor* are *Tabla de materii* secționată în două (pentru biografii) și trei (pentru considerațiuni):

- *Poeți*: C. Argintaru, Aurel Chirescu, Ștefan Florescu-Balthaz;

- *Prozatori*: N.M. Condiescu, Iancu Constantinescu, Mircea Damian, Lucia D. Diaconescu, Gh.M. Giugiuc.

- *Considerațiuni*: asupra poeziei oltene contemporane; asupra epigramei și anecdotei oltene contemporane; asupra prozei oltene contemporane.

Solicitarea lui St. Metzulescu pe lângă George Bacovia de a-i ilustra prezumtiva istorie a literaturii oltene, în variantă nouă, l-a flatat pe însinguratul poet, obligându-l să-și reia vechile îndeletniciri constituite pe înzestrare nativă, dovedită plenar în cadrul celor două participări (1899 și 1902) la concursurile de artă plastică ale „Tinerimii Române”, dar

lăsate în adormire.

Cele 98 planșe bacoviene din Cabinetul de stampe al B.A.R., desenate pe hârtie obișnuită de format diferit (21/30 cm sau 15/21 cm), sunt realizate alb-negru cu creionul sau penița, în anii 1946 (41), 1950 (34), 1953 (3), 1954 (2), iar 18 sunt nedatate. Dintre acestea, doar 30 (18 portrete și 12 caricaturi) poartă un nume sau, respectiv, o legendă. Celelalte portrete (46) și caricaturi (18) sunt lipsite de orice explicație. Astfel, din cei 58 de scriitori olteni glosați de Stelian Metzulescu în *Literele în Țara Banilor* (1937, 1939), numai 20 sunt identificabili în portretele realizate de George Bacovia.

Alte șapte desene (portrete și caricaturi) le-am identificat în reproducerea datorată soției poetului (în „Luceafărul” sau în cartea dedicată biografiei acestuia în 1962), originalele fiind pierdute/rătăcite.

Portretele din planșele de la Cabinetul de stampe al B.A.R. au fost realizate în scop utilitar de a însoți o glosă de istorie literară. Multe sunt spiritualizate și tratate pictural. Alternanța liniilor imitative cu cele geometrice dă impresia de închis, de definitiv, de isprăvit, ceea ce induce o senzație de liniște. Portretistica variază în procedee tehnice de la minuțiozitatea detaliilor chipului până la schițarea unor măști rezumative din câteva trăsături de creion. Astfel, figura are o construcție dematerializată sau, cu alte cuvinte, portrete-sinteză și portrete-semnificative.

Portretele sale „fotografice” au fizionomii individualizate printr-un anume dinamism, de oameni liberi și mândri de ei, adâncite psihologic, cu trăsături armonioase și vii, echilibrate formal, când nu sunt tratate convențional sau banal, fără conținut uman și plastic.

În unele portrete-personaje deslușite de sentimente sau, rareori, opace, procesul de transpunere dă impresia de ușurință și nu de efort, chin, sforțare a portretului, prin simplitatea stilului clasic.

Mai mult iese în relief talentul deosebit de artist plastic al lui George Bacovia în desenele după natură (autoportretele, crochiurile), emancipate de literatură, din *cartetul* aflat la Arhivele Naționale din București.

Astfel, dacă ar fi să facem o comparație între primele și ultimele, deosebirea ar consta, ca în muzică, între melodie și armonie. Melodia urmează aceeași gamă, un ton sonor egal, în vreme ce armonia constă dintr-o întretăiere de sunete, o producere simultană de sunete. Însă, în ambele cazuri, întâlnim aceeași percepție acutizantă psihologic, de mecanism nativ, de distincție și grație pentru subiectul desenat.

În cazul caricaturilor, din contra, liniile frânte, abrupte, sunt subordonate efectului satiric, care-și atinge scopul prin realizarea grotescului în imagine și sens. Elanul și forma parcurg traiectorii simbolice prin prisma unui mobil/motiv de simpatie sau de antipatie. Personajul caricaturizat este același, pus în diferite ipostaze subtile percepute sub formă ironică, dezagreabilă.

Ceea ce trebuie subliniat e faptul că preocupările de artă plastică nu constituie un *violon d'Ingres* al poetului, ci o altă latură a vocației de artist, așa cum, în cazul lui Ion Barbu, poezia nu era complementară matematicii sau invers, dar nici marotă.

În ediția *Opere 2001*, au fost reproduse 6 autoportrete și 25 de desene reprezentând compoziții (2), portrete (12) și caricaturi (11), dintre care au fost publicate autoportretele, portretele lui Cazacu, Tr. Demetrescu, Eminescu și Macedonski, precum și trei caricaturi: *Charleston*, *Gura mahalalei* și *Maidanul cu dragoste*. Celelalte sunt inedite.

INEDIT

SÁNDOR PETÖFI

(1 ianuarie 1823 – 31 iulie 1849)

165 de ani de la dispariție

Poet romantic maghiar, erou al Revoluției de la 1848 din Ungaria și Transilvania, mort/disparut în luptele de la Albești/Sighișoara.

Tălmăcirile din poezia lui Petöfi de Costa Carei, în ediție bilingvă (vol. *Din lirica lui Petöfi/ Válogatott versei*. Editura Anonymus S.A., Budapesta, 1948) i-au căzut în atenție lui Nicolae Labiș în anul 1951, elev de liceu.

Cu acest prilej, a scris poezia *Pentru Petöfi Sándor*, datată 31 decembrie 1951, Văleni, și expediată Redacției Almanahului „Iașul Nou” (înreg. sub. nr. 7/ 7 ianuarie 1952), însoțită de portretul poetului maghiar realizat tot de el.

Un „cineva” redactor al almanahului a înscris „ceva” observații în dreptul unor versuri și strofe, poezia fiind respinsă de la publicare pentru chestiuni dogmatice!

Atât portretul, cât și poezia au rămas inedite.

În localitatea unde s-au dat luptele dintre oștile generalului Bem și cele țariste, se află Casa Memorială Sándor Petöfi.

(Cele două creații ale poetului român se află păstrate în Fondul Literar „Nicolae Labiș” de la Muzeul Bucovinei – Suceava, sub nr. inv. 153 (portretul) și 246 (poezia).

P.S. În completitudine, reproducem poezia „Eroi în zdrențe” de Sándor Petöfi.

Mircea COLOȘENCO

Pentru Petöfi Sándor

Aleargă vânt prin Pesta – ca și-atunci
Când la Albești și iarba fumega
Și când de lănci dușmane străbătut
Poetu'n iarba arsă se sbătea...

...Pe trupul înmuiat de somnuri lungi
Copite'n sboruri repezi s'au abătut –
Spre Pesta ochiul mut privea atunci
Trăsnind din colbul gros dușmanul slut...

Vezi, poți zdrobi un om, chiar de-i poet,
Dar inima și cântul nu-l zdrobești...
De-atunci răsună cântecul nestins
De-a lungul unor stepe ungurești...

În seri și zori, pe lângă turme mari,
Ori lângă strung, el colinda ades...
Oșteanul de la Chișcoroș* turna
În inimi, cânt cu-același înțeles...

În lupta grea cu cei din „neamul Tron”
Și colbul lui, în pustă, neprăștiat
Se dănuia în oameni înviind
Puterea veche a Marelui Soldat.

Pe vechea Budă, suflă vânturi noi
Spumosul răs în muncă învăpăet...
Sunt oameni mulți și dragi – ogoare noi –
Republica, cântată de poet –.

31 Dec. 951 – Văleni.

* Satul natal.

Nicolae Labiș
INEDIT
(Reșterit din „Iașul Nou”, 31 dec. 1951)
pentru Petöfi Sándor -
ALEARGĂ VÂNT PRIN PESTA - CA ȘI-ATUNCI
CÂND LA ALBEȘTI ȘI IARBA FUMEGA
ȘI CÂND DE LÂNCI DUȘMANE STRĂBĂTUT
POETU'N IARBA ARSĂ SE SBĂTEA...
...PE TRUPUL ÎNMUIAT DE SOMNURI LUNGI
COPITE'N SBORURI REPEZI S'AU ABĂTUT -
SPRE PESTA OCHIUL MUT PRIVEA ATUNCI
TRĂSNIND DIN COLBUL GROS DUȘMANUL SLUT...

Sándor Petöfi.
Desen de Nicolae Labiș

Rongyos vitézek

Fîl tudnám én is öltöztetni
Szép rím- s mértékbe versemet,
Amint illő meglátogatni
A társasági termeket.

De eszméim nem henye ifjak,
Kik élnek, hogy mulassanak,
Hogy felfürtözve, kesztyűs kézzel
Látogatóba járjanak.

Nem cseng a kard, nem dörg az ágyú,
A rozsdá-álom lepte meg;
De tart a harc... a kard s az ágyú
Helyett most eszmék küzdenek.

Ott állok én is a csatában
Katonáid közt, századom!
Csatázok verseimmel... egy-egy
Harcos legény minden dalom.

Rongyos legények, de vitézek,
Mind bátran harcol, bátran vág,
S a katonának bátorsága
Teszi díszét, nem a ruhák.

S nem kérdem én, hogy költeményim
Túlélnek-e majd engemet?
Ha el kell esniök talán e
Csatában: ám hadd essenek.

Még akkor is szent lesz a könyv, hol
Meghalt eszméim nyugszanak,
Mert hősök temetője az, kik
A szabadságért haltanak.

Eroi în sdrențe

Ca să-mi îmbrac pompos cântarea,
Ușor eu însumi aș putea,
În somptuoasele saloane
Cum se cuvine a intra.

Dar gândurile mele sfinte
Nu-s tineri leneși și cheflii,
Ce 'n clac și 'n frac și cu monoclu
Colindă pe la sindrofii.

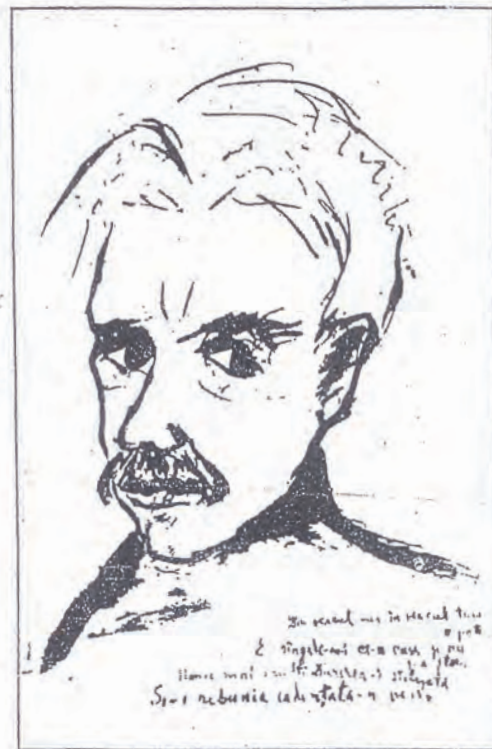
Colo 'n cazărmi, zăcând pe-o rână
Și tun și săbii ruginesc.
Dar lupta e în toiu... că, astăzi,
Ideile se răsboiesc.

M'avânt și eu în marea luptă
A veacului ce m'a născut,
Soldat mi-e fiecare cântec,
Frenetic, îndrăsnet, temut.

Ostași în sdrențe, dar eroici,
Sunt aprigele-mi melodii,
Nu haina însă, ci curajul
E preț și cinste'n bătălii.

Vor fi cumva nemuritoare,
Sau vor trăi doar cât un vis?
Dacă-i sortit să piară 'n luptă,
Să se 'mplinească ce li-i scris.

Dar sfântă va fi cartea 'n care
Ideile mi-or sta 'ngropate,
Ca într'un panteon, – că ele
Căzură pentru libertate.

Nicolae Labiș

Nicolae Labiș...

Din veacul meu, în veacul tău – o pată:
E sângele-mi ce-a curs și nu s-a șters.
Nimic mai mult. Durerea-i stilizată
Și-i nebunie cadentată-n vers.

(Text descifrat de Stela COVACI)

*

INEDIT NICOLAE LABIȘ

BUCURIE

Mă bucur că sunt oameni care gândesc ca mine:
Decât împărțășirea, nimic nu-i mai frumos.
Ei, totuși, au nevoia să le împart averea
Lor, semenilor mei de jos.

Mă bucur că, în luptă, eu pot să-mi scântei spada,
Imaginară spadă, de fapt – idei și vis,
Legende care astăzi au, în sfârșit, o viață,
Legende care astăzi, aievea-n parte, aici-s.

(Fondul literar „Nicolae Labiș”. Muzeul Bucovinei –
Suceava; text olograf datat 1953)

Ștefania PUȘCALĂU

Obligatoriu

pentru că sunt încă tânără
e obligatoriu să mă doară
lumea

bătrânii spun că sunt nebună
când eu ascund sub fiecare zâmbet
o moarte

și trăiesc periculos și frumos
mă îmbăt cu mine însămi
și vă suspectez
că mult prea adânc îmi sunteți
împotrivă.

COSTIN CLIT

DIN TRECUTUL FRANCMASONERIEI BÂRLĂDENE (IV)

Șed(ința) NO. 30. - 10 dec(embrie): Se hotărăște ca toate avute în L(ojă), oricare ar fi ele, să fie trecute în Pl. de către Secr(etar). Vene(rabilul) P. Todicescu și Fr(atele) I. Filimon arată rezultatul cercetărilor ce au făcut la comuna Florești, relativ la găsirea a câtorva documente și cărți Mas(onice) care ar fi existat pe vremuri ascunse, rezultatul a fost că nu s-a putut găsi nimic. Se mulțumește Fr(aților) care au dat concursul pentru instalare în noul local. Fr(atele) Tez(aurier) Gh. Alexandrescu, care tocmai vine din or(așul) Galați, ne aduce vești de la R. L(oja) Pitagora și despre Fr(atele) Ipcar.

Șed(ința) NO. 31. - 20 dec(embrie): Fr(atele) Orat(or) citește Pl(anurile) trimise de M(arele) Or(din) de România, arată care este deosebirea între L(ojile) regulate și neregulate.

Fr(atele) P. Constantinescu Iași, profesor universitar la Facultatea de Teologie din Chișinău, cere oarecare explicații asupra Mas(oneriei), care se dau imediat.

Se ia hotărârea ca la 30 dec(embrie) să se facă un Pom de Crăciun la Dl: Orat(or) acasă și fiecare frate să aducă câte un obiect de care au nevoie copiii fiecăruia, și la această petrecere să ia parte și soțiile Fr(aților) cu copiii lor. Se hotărăște ca Rt. de binefaceri de pe luna decembrie să fie dat în ajutor Azilului Pruncul (Copiii găsiți), și anume: 8 dec(embrie) =; 10 dec(embrie) =; 20 dec(embrie) 412 cărămizi; Total .... În plus Fr(atele) Gh. Rădulescu oferă 1000 cără(mizi) tot pentru acest scop. Fr(atele) l(oco)t(enent) colonel Emil Boteanu trimite de mâncare la Azil în zilele de Crăciun, 1 ian(uarie), 8 și 9 ian(uarie).

9 ian(uarie) 1927: Fr(atele) Boteanu a fost în or(așul) București și a asistat la o întrunire intimă între Fr(atele) V. Sterea-Hagi Petru Brădișteanu.

Șed(ința) NO. 32. - 18 ian(arie) 1927: Se procedează la inițierea Fr(atelui) avocat Șt. Tașcă. Fr(atele) Ghe. Neștian, profesor, dezvoltă conferința sa despre MORALĂ. S-a depus la secretariat lucrările Fr(aților) Drăgănescu-Constantinescu-Filimon.

Șed(ința) NO. 33. - 30 ian(arie) 1927: Șed(ință) de Maeș(tri) și Conp. S-a procedat la mărirea de salarii la Fr(ații) discipoli: Gr. Mihalache, N. Bălășescu, Gh. Neștian, I. Filimon, Changhizer Alx., V. Ștefănescu, Tarasov Stavru, P. Constantinescu, Gh. Drăgănescu, Max Drăgoi.

Se face cunoscut de M(arele) Or(ient) de România că la 1 feb(ruarie) 1927 se va face instalarea R. L(ojii) Phoenix în or(așul) București și roagă pe Fr(ații) care doresc, a lua parte.

S-au citit, discutat și semnat noile Principii și Declarația M(arelui) Or(ient) de România, aici anexate. Fr(atele) căpitan Chiticeanu arată prin câteva cuvinte activitatea sa la Or(ientul) L(ojii) București prin vizitarea Lojii.

Șed(ința) NO. 34. - 18 ian(arie) 1927: Fr(atele) Vene(rabil) P. Todicescu, arată cum s-au distribuit ajutoarele de lemne și cum s-a întrebuițat Tr. de binefaceri dat pe luna dece(mbr)ie în folosul Azilului de Copiii Găsiți. Fr(atele) Gh. Neștian citește în continuare conferința sa despre morală. Deoarece Tez(aurierul) este peste măsură ocupat, se alege un ajutor de Tez(aurier) pe Fr(atele) Changhizer Alex.

Șed(ința) NO. 35. - 4 mart(ie) 1927: Se discută diferite chestiuni pentru bunul mers al L(ojii).

Șed(ința) NO. 36. - 26 mart(ie) 1927: Loja a fost vizitată de Fr(atele) R. Bulfinschi, artist societar al Teatrului Național din or(așul) București și de Fr(atele) Maes(tru) Vladimir Boteanu,

cu serviciul la Siguranța Statului din București. Se face cunoscut Fr(aților) că R. L(oja) Acacia a luat parte la durerea pierderii ce a suferit Fr(atele) Drăgănescu, prin pierderea unicei sale fiice Henriete. Și au fost la ceremonia funebră toți Fr(ații) care au și depus o jerbă cu flori naturale.

Se citește și se semnează de toți Fr(ații) actul făcut de Fr(atele) avocat V. Ștefănescu, prin care Societatea „ACACIA”, recunoscută de tribunal ca persoană juridică-morală-umanitară, adoptă Principiile și Declarațiunea M(arelui) Or(ient) de România și aderă de a lucra de aici înainte și ca Societate Masonică, cu condițiunea că dacă vreun ordin legal interzice această trecere, va continua activitatea cu care a pornit la început. Alăturat se găsește Declarația de principii și Declarația Fr(aților).

Șed(ința) NO. 37. - 10 april(ie) 1927: Fr(atele) Vene(rabil) P. Todicescu a promis că va dona un dulap bibliotecă pentru L(oja) ACACIA. Fr(atele) Boteanu a comunicat că va trimite de Sf(intele) Sărbători a Paștelui de mâncare la Azilul de Copii Găsiți.

Șed(ința) NO. 38. - 10 april(ie) 1927: Se procedează la inițierea Fr(atelui) colonel Alex. Filiti și ing(inerului) Balasan. Fr(atele) Gh. Neștian continuă conferința sa despre Morală. L(oja) a fost vizitată de Fr(atele) avocat Vasiliu din or(așul) București, rudă cu Fr(atele) Bălășescu și Simionescu.

1 mai 1927: Se primește invitație de la M(arele) Or(ient) de România, prin care se face cunoscut că în zilele de 8-9-10 mai va avea loc Adunarea M(arelui) Convent de România, la care trebuie să se trimită 3 delegați, Fr(ați) Maeștri. Adunarea R: L(ojii) „Acacia” prin votul lor delegă pe Ff. Rr. Vene(rabilii) P. Todicescu, Boteanu și Alexandrescu. Din diferite motive de forță majoră, nu a putut merge decât Fr(atele) colonel Boteanu. În Marele Consiliu al Ord(inului) a fost ales ca membru Fr(atele) lt. colonel Boteanu Em.; ca membru în Justiția Superioară Mas(onică) a fost ales Vene(rabilul) P. Todicescu. În Cartea de Aur și ca membru de onoare a fost scris Fr(atele) Vene(rabil) avocat Alex. Pogonat.

10 mai 1927: Telegrama expedită de Marele Convent Maiestății Sale Regelui Ferdinand I, Regele României Mari.

Această telegramă a fost scrisă de Fr(atele) Victor Sterea pe o foaie de pergament cu chenar tricolor, având la colț marca Țării și insigne Masonice.

„Delegații tuturor R: L(ojilor) Francmasonice din România Mare, sub auspiciile M(arelui) Or(ient) de România, întruniți astăzi 10 mai în Conventul lor anual, la deschiderea ședinței au îndreptat, primul lor gând către Majestatea Voastră, prea Gloriosul și Făuritorul României Mari, precum și către întreaga Dinastie.

Ei roagă supuși pe Majestatea Voastră să binevoiască a primi urările adânc simțite, pentru sănătate și viață lungă, precum și asigurările, Devotamentul lor, nestrămutat, către Majestatea Voastră, Tron și Augusta sa familie. Totodată ei doresc, ca Majestatea Voastră să fie încredințată că toți Francmasonii de sub Stindardul M(arelui) Or(ient) de România, au fost, sunt și vor fi gata, să răspundă cu prețul oricărui Sacrificiu la chemarea lor de Majestatea Voastră, pentru apărarea Tronului, Ordinii și a Țării. Sunt cu cel mai profund respect Sire, al Majestății Voastre, prea plecați și devotați supuși.

M(arele) Orat(or): Juster / Gheorghian / M(arele) Secr(etar): V. Sterea.

Păstrător de Sigiliu: R. Voinescu.

Or(așul) București – În a zecea zi a lunii a 5-a din anul 1927-Era Veche.

Seara a avut loc banchetul la care au participat peste 60 de Fr(ați). S-au ținut diferite discursuri pentru memoria celor decedați, pentru Familia Regală și pentru prosperitatea Masoneriei.

19 mai 1927: A sosit în vizită la L(ojă) avocatul Brucher din București. Se aduce la cunoștința L(ojii) că Fr(atele) Gh. Drăgănescu a fost avansat la gradul de inspector.

Șed(ința) NO. 39. – 23 mai 1927: Se inițiază profani: Căpitan-dr. Țudic Emil, Căpitan Țicău Emil și dr. C. Diacu, medicul județului. Urmează cuvântarea Vene(rabilului) Todicescu, urând bun venit între noi a Fr(aților) mai sus arătați. Fr(atele) Vene(rabil) P. Pogonat vorbește câteva cuvinte prin care arată seriozitatea ce trebuie să aibă un Mason. Fr(atele) P. Constantinescu, Profesor Universitar de la Facultatea de Teologie din Chișinău, dezvoltă conferința sa despre Oameni iluștri masoni și Despre statuile din orașul Bârlad în legătură cu Masoneria. Terminând, cere a avea cu toții un minut de reculegere pentru comemorarea lui C. Negri, mort la 28 septembrie 1876, tocmai la 50 ani. Fr(atele) Vene(rabil), P. Todicescu, promite că anul acesta va face să se comemoreze prin școli memoria sa. Fr(atele) colonel Filiti Alex, dezvoltă conferința despre Șarja de la Prunaru. Ambii conferențieri au fost cât se poate de bine savurați și acoperiți de aplauze. Se aprobă ca să se cumpere din Tr. de Binefaceri o sabie pentru elevul din Șc(oala) Militară de Infanterie-Sibiu, Oatu Gh., care a mai fost de mai multe ori ajutat de L(ojă) cu diferite sume de bani pentru drum de la Bârlad la Sibiu, și care a ieșit al 2-(lea) la clasificație.

Fr(atele) Avocat Ștefănescu citind Legea Timbrului a făcut declarații la Administrația Financiară despre averea Societății Acacia, pentru a fi supusă taxelor legale. Se aprobă ca L(oja) să fie abonată la ziarul „Cultura Poporului”, care este sub direcțiunea d-lui general Petala Nicolae.

Șed(ința) NO. 40. – 4 iunie 1927: Se procedează la mărirea de salariu la Gr. 2 a Fr(aților): 1 / Căpitan Chiticeanu; 2 / Dr. Dumitru Achil; 3 / T. Patriciu; 4 / J. Ursoiu; 5 / Colonel Alex Filiti.

9 iunie 1927: A fost în inspecția lucrărilor L(ojii) Fr(atele) Dr. Zaltzman, M(arele) Sec. al Ord(inului) Adj., care a găsit că lucrările pot fi de Model și a pus viza.

Șed(ința) NO. 41. – 20 iunie 1927: Se procedează la mărirea de sal(arii) la gr(adul) 3, în prezența Il(ustrului) Ven(erabil) V. Sterea, a următorilor: 1 / V. Ștefănescu; 2 / Col. Filiti; 3 / Changizel Alex; 4 / Tarasov Șt; 5 / T. Patriciu; 6 / Gh. Drăgănescu; 7 / N. Bălășescu; 8 / Gr. Mihalache; 9 / Alex. Drăgoi. Loja Acacia a luat vacanță până în septem(brie).

25 iunie 1927: A venit la locuința Fr(atelui) Lt. col. Em. Boteanu comandantul Garnizoanei d-l col. Izescu, însoțit de procurorul Nicolau și căpitan(ul) Butunoi, de la Comenduirea Pieții, ca să ceară oarecari informații asupra L(ojii) Francmasonice din acest or(aș), care s-au dat. Copie de pe raportul făcut de d-sa la Div(izia) 21 Inf(anterie) se găsește la arhiva Societății. Tot la dosar se găsește și răspunsul șefului de Stat Maj(or).

30 iulie 1927: Fr(atele) colonel Filiti Alex. a donat Societății o icoană (în)rămată.

3 august 1927: Fr(atele) Lt. col. Em. Boteanu a donat la Azilul de Copiii Găsiți 500 kg. lemne.

30 aug(ust) 1927: Un grup de Fr(ați) au fost la moșia Fr(atelui) col. Filiti unde au serbat ziua de S(fân)t(ul) Alexandru. Fr(atele) Lt. col. Em. Boteanu anunță pe toți Fr(ații) că în fiecare sâmbătă seara va sta acasă și roagă pe Fr(ați) și Surori de a veni să facă muzică Radio, să asculte Patefon și Fr(ații) care cântă cu instrumente să le aducă să facă muzică. Fr(atele) roagă pe Fr(ații) medici să ia măsuri contra paraliziei infantile, care este în creștere.

Șed(ința) NO. 42. – 13 sept(embrie) 1927: Șed(ința) de

Maestri. Se propune și se admite mărirea de salariu la gr(adele) de Maeș(tri) a Fr(aților) Conp. I. Filimon, adm(inistrator); Gh. Neșțian, profesor; P. V. Constantinescu, profesor universitar.

Șed(ința) NO. 44¹. – 12 noie(mbrie) 1927: S-au luat măsuri ca L(oja) să se mute din localul pe care îl ocupă din cauza scumpetei chiriei.

Șed(ința) NO. 45. – 3 dec(embrie) 1927: S-a primit la Secretariat reclamațiunea Fr(atelui) Rădulescu Gh. contra Fr(atelui) Bălășescu, care s-a luat pentru cercetare de către Vene(rabilul) P. Todicescu, Orat(orul) I. Vainfeld și Changizel Alex.

Șed(ința) NO. 46. – 10 dec(embrie) 1927: S-a procedat la mărirea de salariu la gr(adele) de Maeș(tri) a Fr(atelui) Conp. P. V. Constantinescu, profesor universitar de la Facultatea de Teologie Chișinău.

Șed(ința) NO. 47. – 19 dec(embrie) 1927: Se pun la punct socotelile L(ojii), arătându-se de către casier care este situația fiecărui Fr(ate).

Șed(ința) NO. 48. – 14 ian(uarie) 1928: Având în vedere pierderea prea iubitului nostru Suveran Regele Ferdinand I și că la 20 ale lunii se împlinesc 6 luni, Loj(a) manifestă durerea sa, precum și a Fr(aților) decedații.

- Se aprobă cumpărarea fotografiei M(aiestății) S(ale) R(egelui) Mihai I.

- S-a luat act de comunicarea făcută de d-l Ghica, din or(așul) Iași, că a luat naștere L(oja) Dragoș Vodă, având ca Vene(rabil) pe d-l Sadoveanu.

- Având în vedere cum că Societatea noastră este morală și recunoscută de Trib(unalul) Tutova, următorii Fr(ați) se vor pune în legătură pentru facerea actelor necesare pentru încheiere de an(gajamente) (Todicescu, Cristofor, Filimon, Patriciu).

- Având în vedere Statutele și Propaganda Asociației „Cultur Patriei”, toți membrii L(ojii) aderă cu mare plăcere și vor intra individual și se vor înscrie în această Societate, rămânând ca la înființarea Sucursalei în Bârlad să facă toți parte, până atunci Fr(atele) Tez(aurier) să trimită din cotizațiile încasate pentru L(ojă) câte lei, 100, taxa de înscriere și câte lei, 30, lunar de fiecare membru, afară de militari, care trimit prin Regimentele lor. Sumele se vor trimite pe adresele Cultului Patriei, Profesor Universitar Marin Ștefănescu, str. Cobălniceanu, No. 2, București.

În conformitate cu Reg. Serv. Interior se procedează la alegerile Demnitarilor L(ojii) și se alege după cum urmează:

1 / Membri de onoare: Il(ustrul) Vene(rabil) Victor Stere (București); Col. în rez(ervă) Vene(rabilul) Cristodulo Georgescu (Galați), Vene(rabilul) Alex. Pogonat (Bârlad).

2 / Vene(rabilul) P. Todicescu, profesor Școala Normală Bârlad; 3 / I. Veg. A. Fainzilberg, medic; 4 / II. Veg. Gh. Alexandrescu, cerealist, inv(alid) de război; 5 / Orat. I. Vainfeld, medic și dir(ector) Bancă; 6 / Secret(ar): Lt. col. Em. Boteanu; Ajut(or) Secret(ar): I. Ursoi, direct(or) Școala Normală; 7 / Tezaurar: Alex. Changizel, direct(or) Uzina Electrică; Ajutor: Gr. Mihalache, invalid de război; 8 / Ospitalier: Gr. Mihalache; 9 / Expert: Profesor Șt. Tarasov; Ajutor: Căpitan dr. Dumitriu; 10 / Bibliotecar: Avocat V. Ștefănescu; Ajutor: Căpitan Chiticeanu; 11 / Maestr(u) de ceremonie: colonel A. Filiti; 12 / Maestr(u) de banchet-Custode-Servant: Alex. Drăgoi.

19 ian(uarie) 1928: Fr(atele) tezaurar pierzând pe tatăl său la Chișinău l-a rugat telegrafic pe Fr(atele) P. Constantinescu de a reprezenta Societatea Acacia la înmormântare și de a împărți la săraci, lei, 500.

D.A.N.I.C., F.D.G.P., dosar 8 / 1926, f. 15-23.

Constantin COSTEA

O VIZITĂ ISTORICĂ: PETRE CEL MARE LA IAȘI

Evenimentele politico-militare desfășurate în Europa, la sfârșitul secolului al XVII-lea, antrenează fenomenul redimensionării statelor continentului. În această vreme au loc importante modificări în raportul de forțe între Marile Puteri. După pacea de la Karlowitz (1699), încheiată între Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, centrul politicii europene s-a deplasat spre estul continentului. Creșterea influenței politice și militare a Austriei și a Rusiei, intenția vădită a Angliei și a Franței de a menține integritatea Imperiului Otoman au transformat criza orientală într-o chestiune politică și strategică fundamentală a echilibrului european, în cadrul căruia Principatele Române ocupă un loc important. Slăbirea suzeranității otomane a impus domnilor Moldovei și Țării Românești o politică abilă. Șerban Cantacuzino (1678-1688), Constantin Brâncoveanu (1688-1714) și Dimitrie Cantemir (1710-1711) s-au angajat într-o politică externă de mare complexitate, care impunea, totodată, și un mare risc. S-au încercat apropieri și tratative pe lângă Poartă, Habsburgi, Polonia dar, mai ales, pe lângă Rusia, pentru salvagardarea intereselor țărilor lor. Orientarea Țărilor Române către Rusia în vremea lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir aduce ambele Principate într-o situație nouă și dificilă, care va modifica, în cele din urmă, statutul lor internațional. Poziția geopolitică ocupată de Principate, excepționala lor însemnătate pentru Poartă, tendința de emancipare a statelor românești și mai ales, modificarea raportului de forțe pe arena europeană au determinat Poarta, în ultimă instanță, să recurgă la soluția domniilor fanariote¹. După o perioadă de relativă liniște, noi tulburări se abătură asupra Țărilor Române. Regele Suediei, Carol XII, în război cu Petru cel Mare, țarul Rusiei, trecuse prin Polonia și de acolo în Ucraina, unde cazacii conduși de hatmanul Mazepa trecuseră de partea lui. În celebra bătălie de la Poltava (1709), Petru iese învingător, iar regele suedez, cu restul armatei, se adăpostește în cetatea Tighina (Bender) care era o raia turcească în Basarabia. Mazepa, care îl urmărea și el, muri acolo după câțva timp și a fost îngropat într-o biserică din Galați. Carol XII nu a renunțat la planurile sale împotriva rușilor și, printr-o serie de intrigi la curtea sultanului, a căutat să-i determine pe turci să declare război Rusiei. Regele suedez reușește și războiul a fost declanșat în 1710². Petru cel Mare dă o declarație către români, bulgari, sârbi și greci, deci către toți creștinii ortodocși din Imperiul Otoman, menționând că el, țarul pravoslavnic, va veni să-i elibereze pe creștini de jugul păgânilor. Rusia, o mare putere în ascensiune la vremea aceea, era pentru turci mult mai periculoasă decât Habsburgii pentru că era o țară ortodoxă care ar fi putut atrage de partea sa pe toți creștinii ortodocși din Imperiul Otoman. Prin urmare, turcii se temeau ca Principatele Române să nu treacă de partea rușilor, bănuindu-l, mai ales, pe Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești³. Pentru a-l avea la mână pe Brâncoveanu, sultanul numi ca domn al Moldovei pe un om de încredere de-al lor, pe Dimitrie Cantemir cu însărcinarea de a-l prinde pe Constantin Brâncoveanu și de a-l trimite la Constantinopol⁴. Dimitrie

Cantemir (1673-1723), domn al Moldovei între anii 1710-1711 era fiul fostului domnitor al Moldovei, Constantin Cantemir (1685-1694). El fusese crescut la Constantinopol, unde tatăl său îl trimisese ca ostatec, de aceea turcii aveau mare încredere în dânsul. Era un om foarte învățat; cunoștea 11 limbi străine și scrisese o serie de lucrări istorice, geografice și filosofice. Deși era un om loial Imperiului Otoman, pe ascuns se gândea la eliberarea țării sale de sub tutela otomană. De îndată ce ajunge domn al Moldovei, trimite în taină la Petru cel Mare care se afla în Polonia, pe vistiernicul Luca având scopul de a încheia o alianță cu țarul⁵.

Tratatul de la Luțk reprezintă un acord secret încheiat între domnitorul Moldovei, Dimitrie Cantemir și țarul Petru cel Mare al Rusiei. În urma acestuia, Moldova își menținea autonomia dar trecea sub protecție țaristă. A fost semnat la 13 aprilie 1711 la Luțk, în Polonia, azi în Ucraina. Motivul încheierii și semnării respectivului tratat l-a reprezentat dorința lui Dimitrie Cantemir de a elibera Moldova de sub suzeranitatea otomană. Cele 17 puncte din document repetau, în mare parte, acordul semnat de mitropolitul Ghedeon în 1686, în urma căruia Mitropolia Ucrainei trecea sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Ruse. Principatul Moldovei trebuia să recunoască puterea supremă a Moscovei, păstrându-și independența, forma de organizare și tradițiile neamului. Privilegiile boierimii rămân neschimbate⁶. Moldovei trebuiau să i se înapoieze pământurile ocupate de turci și transformate în raiale. (*Raiale* = puncte de sprijin otomane organizate în țările vasale; ele includeau porturile și cetățile cu o așezare strategică-cheie, la hotarele imperiului. În cazul Moldovei era vorba de raialele Izmail, Chilia, Cetatea Albă, Tighina, Tâbârlacul Bugeacului și, după campania eșuată din 1711, raiaua Hotinului)⁷. Tratatul expiră în 1711, când Petru a pierdut războiul cu turcii, Moldova redevenind vasală Imperiului Otoman. Articolul XI din tratat definea hotarele Moldovei, după drepturile sale străvechi: Nistru, Camenețu, Bender cu tot Bugeacul, Dunărea, Muntenia, Marele Ducat al Transilvaniei și cu Polonia⁸. Acest tratat încheiat după toate uzanțele diplomației moderne este un model de prudență și abilitate diplomatică, prin care Dimitrie Cantemir urmărea obținerea independenței și integrității teritoriale a Moldovei bazându-se pe o putere din răsăritul Europei, în plină ascensiune la vremea aceea⁹. Interesele Rusiei erau clare: obținerea controlului și a liberului acces către strâmtoarele Dardanele și Bosfor, importante puncte comerciale ale epocii, iar comerțul pe mare, dinspre M. Mediterană spre M. Neagră și invers nu se putea realiza decât străbătând aceste strâmtoare. Conform unei scrisori a țarului către generalul Șeremetiev, întregul text al Tratatului a fost redactat de Dimitrie Cantemir, iar Petru cel Mare nu a făcut altceva decât să confirme acest text ce i-a fost trimis de Cantemir. În primul articol se stipula că țarul ia „sub ocrotire” pe domn și întreg poporul său. Tratatul s-a încheiat după îndelungi tratative duse de căpitanul Pricopie și

5. P. P. Panaitescu, op. cit. p.208.

6. C. C. Giurescu, op. cit. p. 161.

7. Georgeta Smeu, *Dicționar de Istorie a României*, București, Editura Trei, 1997, pp. 218-219.

8. Matei D. Vlad, *Istoria medie a României*, sec.XVI-XVII, Universitatea București, 1971, pp. 160-161.

9. Mircea Malița, *Strategii de supraviețuire în istoria poporului român*, Editura Corint, București, 2010, p. 75.

1. Ioan Scurtu, *Istoria Românilor*, Editura Petron, București, 1999, pp. 39-40.
2. P. P. Panaitescu, *Istoria Românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990, p.206.
3. Ibidem.
4. C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2007, vol. III, p.160.

Ștefan Luca din partea Moldovei, cu Petru cel Mare și ministrul său, contele Golovkin.

Vizita țarului la Iași. Evenimentele legate de vizita lui Petru cel Mare în Moldova au atras, în mod deosebit, atenția cancelariilor europene, având în vedere că o mare putere, Rusia, prin țarul Petru cel Mare se interesa de soarta Principatelor Române. Țarul Petru, fiul țarului Alexei Mihailovici și al celei de-a doua soții, Natalia Kirilovna Narâtkina, un mare reformator al țării sale în spiritul ideilor iluministe ale epocii, se intitula „părinte al patriei, împărat a toate Rusiile”. Din cei 53 de ani de viață, a cărmuit țara timp de 43 de ani, făcând din Rusia o mare putere a Europei, statut pe care l-a păstrat până în zilele noastre. Cronicarul Ioan Neculce, contemporan cu evenimentele, realizează un portret remarcabil al Țarului :

„Iară împăratul era om mare, mai înalt mai decât toți oamenii, iar nu gros, rătund la față și can smad, oacheș și can arunca câteodată din cap, flururând. Și nu cu mărire și fală, ca alți monarhi, ce umbla fiecum, prost la haine, și numai cu doao, trei slugi de-i era de grijă trebilor. Și umbla pe gios, fără alaiu, ca un om prost.”¹⁰ De asemenea, Neculce face, cu multă obiectivitate și bun simț, un portret al domnitorului Moldovei, Dimitrie Cantemir, subliniind diferența dintre adolescentul Cantemir și Domnul Moldovei :

„Și atunce dintâu erau boierii can grijiți (îngrijorați n.n.) de numeli lui Dumitrașco vodă din tinerețe, când era beizade la domnia frătâne-său Antiohie vodă. Că era atunce nerăbdătoriu și mânios, zlobiv (rău, răutăcios, zurbagi, n.n.) la beție și-i ieșisă numele de omu rău. Iar acmu, viind cu domnia, nu știu să-ș piiardă numele cel rău ; au doar mai la vârstă venisă, au doar chivernisisă viața lui, unde nu era pace ? Că așe să arăta de bun și de blând ! Tuturor ușe deschisă și nemărețu, de vorovie cu toți copiii”¹¹ Dimitrie Cantemir a mai domnit și mai înainte, dar a avut o domnie scurtă. După moartea tatălui său, Constantin Cantemir, este ales domn, de către boieri și slujitori, Dimitrie, fiul cel mai mic al răposatului domnitor. I se citește molitva de domnie, este îmbrăcat în caftan de către un agă al vizirului care se nimerise cu treburi la Iași. Domnește doar trei săptămâni (29 martie-18 aprilie 1693). Este ridicat apoi de un trimis al Porții și dus la Stambul; sultanul numise pe scaunul Moldovei, în urma stăruințelor lui Constantin Brâncoveanu, care voia să-l facă ginere, pe Constantin Duca, zis Duculeț, fiul lui Gheorghe Duca, fost domn¹². Având în vedere relațiile tot mai apropiate și înțelegerile parafate la nivelul cel mai înalt cu Petru cel Mare, Dimitrie Cantemir căuta prin toate mijloacele să dea impresia turcilor că este devotat sultanului și că le prezintă corect orice mișcare a trupelor țariste, mai ales în primăvara anului 1711. Prin urmare, pe la mijlocul lunii iulie 1711, Domnul Moldovei a fost informat că forțe însemnate ale armatei rusești au trecut Prutul, după mărturia lui Ioan Neculce, un apropiat al Domnitorului, care, la momentul respectiv îndeplinea înalta dregătorie de vel-spătar¹³. Această trecere masivă de „oaste moschicească” avea să fie urmată de vizita în Moldova a țarului Petru cel Mare, pentru că o acțiune armată de o asemenea anvergură presupunea prezența țarului aici. În acest timp, Dimitrie Cantemir se afla în tabăra feldmareșalului armatei ruse, B.P. Șeremetiev. Imediat ce a aflat de sosirea intempestivă la Iași a înaltului oaspete, domnitorul s-a întors în mare grabă la Iași, la Curtea Domnească. Au avut loc două întrevederi între cei doi. Mărturiile sunt puține și interpretabile. Cele mai demne de

crezare sunt cronicile lui Ioan Neculce, Nicolae Costin și Axinte Uricariul. Ultimul, martor la evenimente, nota: „în iunie 24 zile, au sosit și Petru, împăratul Moscului, cu obuzul (suita sa n.n.) său la Prut...ieșindu-i înainte Ghedeon mitropolitul țării și Iordache vornicul și alți boieri”¹⁴. Evenimentul este descris și de Ioan Neculce care menționează : „...și au venitu marea Petru, împărat al Moscului, dreptu în târgul Iașului, împreună cu împărăteasa lui, în curțile domnești. Iară caimacanii, împreună cu alți boieri și orășeni bătrâni mai de cinst și mitropolitul cu tot clirosul (înalți prelați, n.n.), i-au ieșit cu toții înainte, afara din Iași, și frumos tâmpinându-l, i-au priimit cu toată inima. Și i s-au închinat ca unui împărat creștin, dând laudă lui Dumnedzeu, ca doar îi va ierta cu mila sa și-i va scoate de suptu giugul robiei turcilor”¹⁵. Întâlnirea dintre cei doi suverani are loc la Iași în dimineața zilei de duminică, 25 iunie 1711, pe când „împăratul venea de la feredeu (baie, n. n.) și în curte, la scări s-au adunat (s-a întâlnit D. Cantemir) cu împăratul, de i-au sărutat mâna și împăratul l-a sărutat pe cap, luându-l în brațe și ridicându-l sus cu o mână, fiind Vodă om scund și împăratul om de-a firea întru tot și fațet (înalt, mare, puternic, n.n.)”¹⁶. Mai departe, Neculce descrie cu încântare derularea evenimentelor: „Atunce au îmblat pren toate mănăstirile împăratul de le-u vădzut, și din toate i-au mai plăcut mănăstirea Golăie, dzicând că are trei feliuri de meșteșuguri (stiluri artistice, n.n.): leșesc, grecesc, moschicesc. Si mult lăuda împăratul lucrurile, chipul și toate obiceiurile moldovenilor, și încă și dobitoacele acestui pământ, dzicând că-s frumoasă”¹⁷. Mai departe : „Dumitrașco-vodă au făcut împărăției masă frumoasă în curțile domnești, în casa ce mare cinii (faianță, n.n.). Iar când au fost să șadză împăratul la masă, n-au vrut să șadză în capul mesei ce au șadzut în scaon lângă masă, iar în capul mesei au pus pe Dumitrașco-vodă...”¹⁸. Axinte Uricariul relatează și el evenimentul, menționând că atunci când „ în capul scaunului au pus pe Vodă, și când au vrut să șadză i-au sărutat mâna împăratului și el încă l-au sărutat pre cap și la paharul dintâi iar au făcut sărutare...și așa cu toți s-au veselit cu tabulhanoasa (muzica orchestrală, n.n.). Este de remarcat faptul că „în casa mică ospătau doamna lui Vodă (Casandra) cu împărăteasa (Ecaterina Alekseevna) și cu giupănesele (soțiile boierilor, n.n.)”¹⁹. În ceea ce privește raportul dintre cei doi, cronicarul mai menționează faptul că țarul „să tinde cu amândouă mâinile și cuprinde pe Vodă de grumadzu și-l sărută pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte pre un fiu al său”²⁰. Ospățul a fost stropit din plin cu vin, după cum spune tot Neculce: „Să ospătă și se veselie pre frumos cu vin de Cotnar și lăuda vinul foarte. Si încă mai bine le plăce vinul cel cu pelin, și mult să mira cum spre partea lor nu să face vin cu pelin așe bun”²¹. A doua zi, luni dimineața „au ieșit împăratul fără de veste-zice cronica-pe poarta dinspre grajduri singur, pe jos, și au mersu la Trei Sfetitele (Biserica Trei Ierarhi, n.n.) de s-au închinat, sărutând sfintele icoane și moaștele Preacuvioasei Paraschevei. Acolo s-a întâmplat și Ghedeon mitropolitul și poftiia pre împărat să șadză în scaunul cel domnesc și n-au vrut, ci tot în picioare au statu... Eșind din biserică s-au suit la trapeza egumenului. Atunce au sosit și curtenii lui... și Vodă cu curtea lui...și tocmise de au fost stând de-a rândul toți polcovnicii (ofițerii, n.n.) și notmiștri (demnitari, n.n.) ce-i făcuse din moldoveni. Și trecând împăratul printre dânsii... i-au sărutat mâna toți pe rând.” Apoi cei doi au trecut și

14. Cf. Ziarul Lumina.

15. I. Neculce, Op. cit. p. 117.

16. Cf. Ziarul Lumina.

17. I. Neculce, Op. cit. p. 119.

18. Ibidem.

19. Cf. Ziarul Lumina.

20. I. Neculce, Op. cit. p. 120.

21. Ibidem.

10. Ion Neculce, *O samă de cuvinte; Letopiseșul Țării Moldovei de la Dabija Vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat*, Editura 100+1 Gramar, București, 2004, p.120.

11. Idem, p.100

12. C. C. Giurescu, op. cit. p. 153.

13. Ziarul Lumina, sâmbătă, 3 septembrie 2011.

pe la mitropolie, și pe la alte biserici, unde s-au închinat, după care „au trecut pe la curtea domnească și până seara au purces iar la obuz, la Prut cu împăratul”²². Cea de-a doua întvedere între Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir a avut loc în tabăra de la Șeimeni, pe malul stâng al Prutului, în ziua praznicului Sfinților Apostoli Petru și Pavel (ziua onomastică a țarului), cu ocazia căreia a fost definitivat planul de acțiune comun împotriva turcilor. Neculce consemnează : „ După aceste, împăratul, a tree dzi au purces din Iași la Prut, la oastea sa, și au poftit și pe Dumitrașco-vodă să vie după dânsul și să-ș ie cu dânsul 15 boieri, pe care-i va plăce, să-i cinstească acolo. Si să meargă și mitropolitul țărâi, să slujească liturghia acolo, în biserică de cortu. Și au pus de-a cumpărat câteva vasă de vin să fie cinstiți oștenii, ce atunce era și sărbătoare, dzioa Sfinților Apostoli Petru și Pavel, cu trei zile mai înainte, în post, să facă în locu de praznic, cum să dzice la noi, fiind și numele lui, Petru”²³. După liturghia săvârșită de Ghedeon, mitropolitul Moldovei, și de Theofan Prokopovici, Domnitorul și Țarul au intrat în cort. „Și au pus masă suptu acel cortu, gios pre pământ, și au săpat șanțu de slobodzit picioarele în gios... Și ne-au cinstit pre bine și frumos, și mai pe urmă ne-au închinat însuși împaratu cu nește vin al lui de la franțoji, care îndată cum au băut, au mărmurit toți de beți, bând acel vin. Și n-au mai știut cum au dormit întru acea noapte, și domnul și boierii”²⁴. Mai departe, continuă Axinte

Uricariul: „Peste noapte mai n-au scăpat nici un boieru fără pagubă și nefurat de moscali”²⁵. După acest chef de pomină, Dimitrie Cantemir, împreună cu boierii, s-au întors la Iași, unde după slujbă „au strâns pre alți boieri și arhierei...în biserică domnească, unde au cetit catastiful cel de tocmeală, ce au făcut”²⁶. Este vorba de Diploma cu 17 puncte dată de Petru cel Mare domnitorului Moldovei (alianța moldo-rusă după care trebuia să se facă joncțiunea dintre cele două armate în lupta împotriva otomanilor). Alianța cu Dimitrie Cantemir a fost importantă pentru Țarul Rusiei, dovadă fiind o însemnare a lui Petru în jurnalul său de campanie: „Acest domn este un om foarte deștept și în stare să povățuiască...o persoană foarte isteată, inteligentă și abilă”²⁷. Deznodământul confruntării de la Stănilești se cunoaște. În urma păcii cu turcii, țarului i se permite să plece în Rusia. Dimitrie Cantemir este luat sub oblăduirea Țarului și se refugiază în Rusia, la curtea imperială, unde va muri în anul 1723. Despre acest episod vom vorbi într-un articol viitor.

Notă: Am folosit, referitor la I. Neculce, prenumele de Ioan după cum arată el în opera sa, atunci când este ales de Dimitrie Cantemir înalt dregător: „...și pre mine, Ioan Neculce, vel-spătar...”. În unele lucrări, cum este cea din care ne-am inspirat, este menționat cu prenumele de Ion.

22. Cf. Ziarul Lumina.

23. I. Neculce, Op. cit. p. 123.

24. Idem, p.124.

25. Cf. Ziarul Lumina.

26. I. Neculce, Op. cit. p. 125.

27. Cf. Ziarul Lumina.

Teodor OANCĂ

PASTEL MATINAL

Semne arată că e după deal,
Parcă mi-ar spune că pot să-l aștept,
Cântec de păsări tot urcă-n văzduh,
Geana de soare ia cerul în piept.

Numai lumină, chiar umbre dispar,
Freamătă dorul ca frunzele-n crâng,
Totul îmi pare un basm de trăit,
Doar pe alocuri izvoarele plâng.

Pașii mă poartă pe-un drum bănuț,
Cel cu nădejrea ce-n suflet o port,
Parte rămâne cu mine pe loc,
Parte e smulsă de-un tainic resort.

Știe doar dorul pe unde m-abat,
Drum luminat de o rază de sus,
Vreau s-o urmez, e o șansă, o știu,
Gândul rămâne același, nespus.

RONDELUL CHIRURGULUI

Cu mâna sfredelește-n neputință,
E-atâta pace împrejur,
Speranța capătă contur
Și toată șansa e în iscusință.

A fost neîntreruptă suferință
Trăită-ntr-un destin obscur.
Cu mâna sfredelește-n neputință,
E-atâta pace împrejur.

De față este totul cu puțință,
Un soare strălucește-n plin azur
Și dacă așteptarea o îndur,
În ochii lui văd numai biruință,
Cu mâna sfredelind în neputință.

RONDELUL INCERTITUDINII

Aștept la toate un răspuns
La câte gânduri mă-mpresoară:
Cum lacrimile pot să doară?
De ce un zâmbet nu-i de-ajuns?

Le simt așa de nepătruns
Când vin spre mine într-o doară.
Aștept la toate un răspuns
La câte gânduri mă-mpresoară.

Mă-ntâmpină un gând ascuns
Și eu tresar a câta oară?
Dar îl accept ca pe-o povară
Trăită-n taină îndeajuns.
Aștept la toate un răspuns.

Rafael-Tudor LUPAȘCU

DE CE-AI PLECAT?

Locul în care ne-ntâlneam
Și azi îl am în minte;
Nu pot uita cum îți șopteam
Acele dragi cuvinte.
Dar nu-mi mai amintesc
De câte ori ți-am spus că „te iubesc”.

Un brad înalt ce străjuia,
Purta o liniște de vis.
Natura-ncântătoare ne înconjura
Și ca o vrajă ne-a cuprins.

Iar chipul tău frumos îmi aducea
O mângâiere-n suflet.
Acum, tu nu mai poți
Să îmi arunci un zâmbet.

E vina mea
Că n-am putut să cred,
Că totuși vei pleca.
Acum, realitatea cu ochii mei o văd.

Pe cine să-ntreb oare,
Cui să-i cer un sfat?
Și cum să fac să aflu.
De ce-ai plecat?

August 2012

JUBILEU 2014: SEMICENTENARUL FILIALEI BÂRLAD A SOCIETĂȚII DE GEOGRAFIE DIN ROMÂNIA

Viorel RĂMBOI*

Schimbările climatice între statistici și consecințe

Una din cele mai mari provocări cu care se confruntă astăzi omenirea o reprezintă schimbarea climei. Fenomenul, cercetat și analizat pe toate fețele, tinde să ocupe spații din ce în ce mai mari atât în publicațiile de specialitate cât și în presa cotidiană. Constatările ultimelor decenii sunt însă edificatoare: creșterea temperaturii aerului, ridicarea nivelului apei oceanelor, riscul crescut de inundații, seceta, lipsa apei potabile, frecvența incendiilor, reducerea resurselor naturale vegetale, modificările ecosistemelor și degradarea resurselor naturale, creșterea morbidității ș.a.

După cum se știe, de-a lungul erelor geologice, ca rezultat al modificării fluxului radiației solare, a repartiției uscatului și apelor, a covorului vegetal, a reliefului, circulația generală a aerului a fost diferită iar clima s-a schimbat în consecință. A existat, astfel, o alternare a perioadelor calde și reci, schimbările având loc treptat, pe perioade de mii de ani. La scară istorică, în nici o zonă de pe glob nu s-au semnalat schimbări ale climei, ci numai oscilații climatice, de durată diferită. Aceste oscilații nu trebuie considerate ca schimbări climatice deoarece ele sunt incluse în noțiunea de climă, având doar un caracter dinamic. Atât timp cât factorii genetici ai climei nu vor suferi modificări esențiale, nici clima nu poate suferi decât oscilații asemănătoare celor din perioada istorică.

În ultimele decenii, climatologia a înregistrat progrese considerabile, mai ales ca urmare a utilizării sateliților meteorologici. Cu toate acestea, omenirea este departe de a putea prevedea viitorul climei cu precizia pe care ne-am dori-o. Constatăm, însă, modificarea unor elemente climatice și acutizarea frecvenței și intensității fenomenelor meteorologice. Nu avem în vedere amploarea prezentării unor evenimente meteo în mass-media ci datele statistice, tot mai consistente cu trecerea timpului, ca și dovezile suplimentare pe care ni le oferă dezvoltarea științifică. În acest cadru, cele mai multe controverse vizează ponderea emisiile de gaze cu efect de seră, determinate de dezvoltarea economică, și răspunsul sistemului climatic la aceste emisii.

Așa se face că discuțiile privind schimbările climatice au depășit spațiul restrâns al disputelor științifice și au ajuns să fie pe agenda actorilor economici și mai ales a celor politici. În pofida implicării Națiunilor Unite, încă din 1988, când s-a adoptat o rezoluție ce consideră evoluția climatului pe Terra o preocupare comună a umanității, cel de-al patrulea raport al IPCC (*Comitetul Interguvernamental pentru Schimbări Climatice*), din 2007, atrage atenția, mult mai serios, asupra intensificării perioadelor de secetă, modificării regimului precipitațiilor și impactul inundațiilor asupra activităților economice.

Simulări climatice elaborate de oamenii de știință, pe scenariul creșterii emisiilor de carbon, arată fără echivoc o încălzire semnificativă, la scară globală, direct proporțională cu emisiile unor gaze cu efect de seră (dioxid de carbon, metan,

monoxid de carbon ș.a.). În fapt, încălzirea globală generează o energie suplimentară în sistemul climatic, care antrenează o cantitate mai mare de apă, absorbită mai rapid din hidrosferă, în zona tropicală și temperată, și redată la fel de rapid geosistemului, determinând secete, inundații, furtuni, cicloni tropicali, fenomene de tip EL Ninō sau NAO (Nord Atlantic Oscillation). Se adaugă, în plus, o creștere a temperaturilor din zona rece, vizibilă mai ales în emisfera nordică, ce generează topirea și subțierea banchizei ca și dezghețul solurilor din zona subpolară.

În prezent, schimbările climatice constituie o preocupare importantă a organizațiilor ecologiste și a unor mase din ce în ce mai mari de locuitori ai planetei, mai ales după marile catastrofe care au lovit țările dezvoltate (valurile de căldură din Europa Vestică, în 2003; cicloul Katrina, în SUA, în 2005 ș.a.). Totodată, încălzirea atmosferei atrage atenția și a unor decidenți politici întrucât bulversarea resurselor de apă se repercutează în final asupra rezervelor de apă potabilă, a ecosistemelor terestre și acvatice, a culturilor agricole și a calității vieții.

Încălzirea globală preocupă uneori și autoritățile de la București. Se organizează diferite întâlniri, se fac programe și se elaborează strategii. Scenariile specialiștilor anunță creșterea temperaturii medii anuale, fenomene meteo violente, inundații, secetă și deșertificări. Nu sunt doar scenarii. Dacă analizăm doar ultimul deceniu constatăm că au fost ani în care furtunile și inundațiile au făcut ravagii (2005, 2006, 2010) iar în alți ani seceta a afectat agricultura, transporturile pe Dunăre și sistemul energetic (2003, 2007, 2012). În plus, sunt consemnate tornade, precum cea de la Făcăieni (august 2002) iar fenomenul deșertificării este probat în tot mai multe locuri din Oltenia, Bărăgan și Dobrogea.

În România, fenomenul încălzirii globale a marcat evoluția climatului cu deosebire în ultimii 30 de ani, perioadă în care s-au depășit maximele termice lunare și chiar maxima absolută a aerului din unele localități. Astfel, de când se efectuează măsurători meteorologice ale temperaturii aerului în condiții standard, și anume în adăpost meteorologic la 2 m deasupra solului, pentru luna iulie au fost înregistrate 220 de cazuri cu temperatura maximă mai mare sau egală de 40 °C. Aceste valori au fost înregistrate în sudul și sud-estul țării, în special după anul 1985. Cele mai frecvente situații au fost semnalate la Turnu-Măgurele – de 16 ori, Roșiorii de Vede – de 14 ori; Giurgiu – de 13 ori; Bechet și Zimnicea – de 10 ori; Călărași – de 9 ori și la București – de 8 ori. Totodată, pentru luna iulie, temperaturile maxime absolute la stații meteorologice au fost înregistrate în cea mai mare parte în perioada 4-5 iulie 2000 când au depășit 42 °C. La 5 iulie 2000, la Giurgiu, s-au înregistrat 43,5 °C, acesta fiind recordul de temperatură absolută pe țară până în 2006. Acest record a fost depășit la 24 iulie 2007, la Calafat, unde s-au înregistrat

44,3 °C. În aceeași zi, valori termice de peste 44 °C au mai fost înregistrate la Bechet – 44,2 °C, Moldova Nouă și Băilești – 44 °C (<http://www.prognoze-meteo.ro>).

Frecvența iernilor calde a crescut, la fel cum a crescut și valoarea mediilor lunare de temperatură din timpul acestora, comparativ cu iernile calde din secolul trecut. A crescut și frecvența împrăvărilor timpurii pentru zona de sud-vest și de sud-est a României, iar lunile ianuarie, februarie și martie, mai calde decât în alte perioade, determină pornirea timpurie a vegetației. Aceste constatări nu înseamnă că iernile și-au modificat complet caracteristicile. Unele ierni au înregistrat perioade scurte cu temperaturi extrem de scăzute (de exemplu, ianuarie - februarie 2012), însă acestea sunt departe de iernile severe ale secolului trecut.

Studiile făcute de climatologul Roxana Bojariu (www.revista22.ro), pentru anul 2012, arată că temperatura medie anuală pe țară, de 9,9 °C, a fost cu 1,1 °C mai mare decât normala climatologică standard, adică media anilor 1961 – 1990. Astfel, anul 2012 este al șaptelea an cel mai călduros al perioadei 1961-2012. Abaterile pozitive ale temperaturii medii lunare față de normala climatologică standard corespunzătoare fiecărei luni în parte, au oscilat între 0,3 °C, în luna martie și 4,5 °C în luna iulie, iar abateri negative s-au înregistrat doar în februarie și decembrie când temperatura medie lunară pe țară a fost cu 5,6 °C, respectiv cu 1,5 °C mai mică decât normala climatologică standard a lunii.

Regimul precipitațiilor a suferit modificări importante prin creșterea variabilității sale, perioadele excesiv de ploioase survenind după întinse perioade secetoase. La unele stații meteorologice au fost depășite cantitățile anuale de precipitații înregistrate în trecut, cum este cazul Stației Meteorologice din Craiova, unde cantitatea maximă de precipitații de 1082 l/mp, înregistrată în anul 2005, surclasează cu mult valoarea record de precipitații din secolul trecut, care a fost de 794 l/mp, în anul 1972 (<http://www.natgeo.ro>).

La Stația Meteorologică Bârlad se fac observații asupra principalelor elemente și fenomene meteorologice începând cu anul 1899. În perioada 1899-1941, înregistrarea datelor a fost făcută cu intermitență, stația cunoscând mai multe amplasamente în cadrul localității. Din anul 1962, stația meteorologică se găsește pe un teren situat în partea vestică a orașului, pe Dealul Crâng, la altitudinea de 172 m.

Analiza datelor de temperatură ne-a permis să constatăm că temperatura medie multianuală la Bârlad este de 9,8°C. Abaterile de la medie sunt semnificative: cel mai rece an a fost 1942, când media anuală a avut o valoare de 8,0°C, iar cel mai cald an a fost 2007 cu o medie termică de 11,6°C. Regimul anual și lunar al temperaturii aerului la Bârlad pune în evidență o curbă ascendentă în prima parte a anului cu un maxim în luna iulie de 21,4°C și o curbă descendentă care coboară în ianuarie până la -3,0 °C. Pentru această parte a țării predominarea circulației estice este evidentă întrucât imprimă trăsături continentale regimului termic.

Temperaturile absolute la Stația Meteorologică Bârlad au înregistrat valori mult mai ridicate față de mediile lunare. Cele mai mari maxime au fost 39,2°C în iulie 2000; 39,3°C în iulie 1946 și 39,9°C (maxima absolută) înregistrată la 22 iulie 2007, iar cele mai mici valori au fost -30,5°C (minima absolută) înregistrată la 25 ianuarie 1942 și -24,2 înregistrată în ianuarie 1985. Amplitudinea termică medie anuală la Bârlad este de 24,4°C, iar amplitudinea termică absolută este de 70,4°C.

Atât prin valorile medii pe care le are lunar și anual

temperatura aerului la Bârlad, cât mai ales prin valorile extreme, se confirmă *caracterul continental de nuanță excesivă* pe care-l are clima în această parte a țării. Același caracter rezultă și din faptul că în unele ierni (1941-1942; 1968-1969; 1984-1985 ș.a.), valorile negative ale aerului s-au menținut mai mult de patru luni, iar în alți ani temperatura medie a depășit 20°C chiar și în lunile mai (2003) sau septembrie (1994).

Analiza șirului de date din perioada 1941-2012 ne-a condus la concluzia că regimul termic de la Stația Meteorologică Bârlad are un trend ascendent, cu deosebire în ultimul deceniu, aspect ce atestă încălzirea globală invocată tot mai convingător în cercurile științifice. Acest lucru este ușor de sesizat dacă urmărim curba evoluției temperaturii medii multianuale. De asemenea, s-a constatat că temperatura medie a crescut la Bârlad în ultimele două decenii de la 9,6°C pentru perioada 1941-1987 la 9,8°C în perioada 1941-2012. Pentru aceleași perioade amplitudinea termică absolută a crescut de la 69,8°C cât aveam la sfârșitul anului 1987 la 70,4°C, la sfârșitul anului 2012.

Încălzirea este mai evidentă dacă se compară ultimul deceniu cu întregul șir de date (1941-2012). Astfel, se constată că din cei zece ani analizați, temperatura medie a depășit valoarea medie multianuală în opt cazuri. Doar doi ani pot fi considerați „normali” termic: 1998 când media a fost de 9,8°C și 2003 când media a fost de 9,7°C. Această situație nu se mai regăsește în nici un deceniu luat arbitrar, pe toată perioada de când se fac observații meteorologice. Încălzirea este semnificativă și iarna: 2,1°C, temperatura medie pentru iarna 2006-2007 și 1,0°C temperatura medie pentru iarna 2000-2001, situație destul de rară în trecut, doar două ierni având valori comparabile (1,2°C în iarna 1947-1948 și 1,3°C în iarna 1989-1990). Nu înseamnă că ultimul deceniu a fost ocolit de valurile de frig dar prezența acestora este mai rară iar persistența este de mai mică durată față de alte perioade din trecut.

Din întregul șir de date analizat, anul 2007 este un an cu totul deosebit. Media termică a fost mai mare cu aproape 2°C față de media multianuală iar majoritatea lunilor au depășit valorile obișnuite. De exemplu, luna ianuarie a fost de 3,3°C (cea mai ridicată de când se fac observații), în timp ce media multianuală este de - 3,0°C. La fel și media lunii iulie, de 25,6°C, (cea mai călduroasă de când se fac observații), a depășit cu mult media multianuală care este de 21,4°C.

Anul 2007 este un an excepțional și din alte motive: luna iunie a avut o temperatură medie record de 23,0°C iar vara anului 2007 ocupă locul II între cele mai călduroase (23,8°C), după vara anului 1946 (24,4°C). Temperaturile ridicate, atât în 2007 cât și în 1946 au fost o consecință a predominării unui regim anticiclonic deasupra țării noastre, care a generat un deficit semnificativ de umezeală.

Prin prisma precipitațiilor totale, anul 2007 nu reflectă caracterul secetos care caracterizează această regiune a țării. Dimpotrivă, cantitatea de 629 mm/mp înregistrată la sfârșitul anului arată că anul a fost chiar ploios în comparație cu media multianuală (492 mm/mp). În realitate, temperaturile ridicate și lipsa precipitațiilor din prima parte a anului au determinat o seceta gravă în lunile iunie, iulie și august (indicele de umiditate fiind de sub 0,5) iar căderile semnificative de precipitații din septembrie până în decembrie au schimbat caracteristica pluviometrică a anului ca întreg. Din punct de vedere economic anul 2007 a fost nefast. Seceta a afectat importante suprafețe de culturi, ca urmare a deficitului de umezeală, iar în timpul căderilor abundente de precipitații din

septembrie s-au înregistrat pierderi semnificative de recoltă, au fost acoperite cu deluvii o serie de căi de comunicații și au fost inundate o serie de locuințe construite în zonele de lunca (de exemplu, în cartierul Podeni din Bârlad; în satul Crivești, din comuna Tutova ș.a.).

Valurile de inundații catastrofale și secetele care au afectat țara noastră în ultimul deceniu au demonstrat, cu forța realității, că și România cunoaște, din ce în ce mai acut, manifestările fenomenului global al schimbărilor climatice. Consecințele lor, exprimate în zeci de morți și serioase pagube materiale, în cazul inundațiilor, respectiv oscilații semnificative ale producției agricole și apariția unor dezechilibre la nivelul celorlalte componente ale mediului (hidrografie, ecosisteme naturale, activități industriale și activități de transport), în cazul secetelor, arată că se impune o strategie pentru gestionarea încălzirii globale și măsuri de prevenire a catastrofelor naturale.

Într-o lume globală, acțiunile trebuie să fie comune, acordurile internaționale trebuie să fie asumate de fiecare stat iar ameliorarea problemelor de mediu trebuie să se regăsească în politicile tuturor țărilor. Evident, România reprezintă doar o voce în concertul națiunilor, dar privind în

curtea proprie constatăm că suntem mai mereu nepregătiți în fața calamităților naturale iar pagubele materiale și pierderile de vieți omenești sporesc cu fiecare eveniment. Fiecare viscol din ultimele ierni a bulversat infrastructura și numeroase comunități au rămas izolate, perdelele forestiere au fost defrișate accelerând aridizarea unor regiuni, iar distrugerea sistemelor de irigații ne lasă descoperiți la variabilitatea precipitațiilor. Ruperea noastră de natură ne împiedică să receptăm corect evenimentele climatice și modul de funcționare a ecosistemelor naturale, însă educația și informarea corectă ar putea să modifice trendul. Vom vedea!

Bibliografie

Constantin Teodorescu și colab. (2008), Bârlad -2008.
Repere monografice;
<http://www.natgeo.ro>
<http://www.prognose-meteo.ro>
<http://www.revista22.ro/romania-si-schimbarile-climatice-2101.html>

* Președintele SGR, Filiala Bârlad

Vasile CHELARU

IRONIA SORTII: „N-ADUCE ANUL CE ADUCE CEASUL”

Doamna Clara Dima, după cum era cunoscută în cartierul unde locuia de peste patruzeci de ani, se putea considera o persoană căreia viața i-a oferit aproape tot ce poate dori un om. A fost înzestrată de Dumnezeu cu un chip frumos, un trup de zeiță, o inteligență nativă, șansa de a fi fost născută din iubirea a doi oameni care i-au oferit cu îndestulare afecțiune și educație, grijă și sprijin material. De la tatăl ei, militar de carieră, moștenise disciplina, ordinea, rigoarea în muncă, perseverența și, mai ales, prestanța și grija pentru o imagine socială imaculată. Calitățile ei au modelat-o pentru o profesie cu caracteristici asemănătoare educației primite, de economist, fiind dedicată operațiilor matematice și soluțiilor precise, în viața sa rar întâmplându-se ca în calculele făcute să obțină rezultate cu rest. Se căsătorise, cu cel mai bun student de la Politehnică, numai după ce acesta obținuse un post la o renumită fabrică din Moldova. A reușit să găsească o slujbă la singura bancă din localitate, desigur cu capital de stat, ajungând în câțiva ani cel mai apreciat economist și șeful unui serviciu de unde a ieșit la pensie, au cumpărat o casă frumoasă la vârsta când alți tineri abia dacă ajungeau pe listele de așteptare pentru vreun apartament cu două camere, au avut mașină, au vizitat toate țările socialiste și unele capitaliste pe timpul regimului comunist și s-au înconjurat de oameni care au răspuns exigențelor impuse de ea și soțul ei.

Cei mai mulți vecini erau oameni simpli, dar săritori și respectuoși, obișnuiți cu atitudinea sa mai severă din anii tinereții, din care au rămas unele rămășițe de asprime și acum, la bătrânețe. Peste puțin timp va împlini șaptezeci și cinci de ani și aproape zece ani de când a rămas singură, soțul fiind răpus timpuriu de o boală gravă a plămânilor, deși nu fumase niciodată. Abia după moartea bărbatului i-a prețuit mai mult pe vecini, care au ajutat-o la treburi, la cumpărături, îi băteau

în poartă zilnic să afle cum se simte, omenia lor eliminând unele bariere create de pozițiile sociale ocupate temporar, care oricum dispar mai devreme sau mai târziu, în timp ce însușirile sufletești pot rămâne neîntinate până la sfârșitul vieții. După ce timpul i-a mai vindecat suferința, vecinii și vechii prieteni i-au rămas drept ancore bătrâne, care să o mențină pe linia de plutire a vieții, zbuciumată ca marea pe vreme de furtună.

O dată pe lună o vizitează fiul cel mare, stabilit la Brașov, director de bancă, căsătorit, cu doi copii, unul însurat de curând, altul student. Nu putea veni mai des, avea familie, obligații profesionale și parcă soția lui, nora ei, nu se prea trage în Moldova. Îi este tare drag, însă în sufletul ei unele răni produse de mai mulți ani încă sângerează. Nu va uita niciodată discuția cu fiul ei, înainte de de a se muta din orașul natal, vorbele spuse atunci derulându-se în memoria ei ca pelicula unui film pe care l-ar fi văzut de prea multe ori. Ce-a mai trecut timpul...

***

Cezar fusese ascultător, silitor, ordonat și nu-i ieșise din cuvânt niciodată. A mers la liceul pe care ea l-a ales, a făcut pregătire la matematică cum ea a considerat, a dat examen la facultatea pe care ea i-a recomandat-o, tot ea a găsit înțelegere la foștii colegi și l-a angajat la o bancă; era încântată că mereu i-a ascultat sfaturile, mai puțin cele legate de căsătorie. Nu putea crede că băiatul ei s-a răzvrătit după ce a îndrăznit să-i spună că femeia pe care a ales-o de nevastă este prea autoritară, posesivă și distantă. Justificarea lui că originea ei, olteancă din Târgu Jiu, o face să pară diferită și mai ales reacția prea fermă, necunoscută până atunci, au bulversat-o. Și cum o nenorocire nu vine niciodată singură, fiul ei a decis să se mute

la Braşov, pentru a locui într-un oraş mai mare, dar şi pentru a fi la jumătatea distanţei dintre părinţii amândurora. După ce i-a dat cumplita veste, bănuind că soţia lui se află în spatele acestei decizii, au purtat o conversaţie care a răscolit-o:

- Crezi că noi merităm să fim puşi la o distanţă faţă de tine, egală cu cea până la socrii tăi? Toate sacrificiile noastre nu mai au valoare, după ce te-ai căsătorit? Eşti tânăr, aici ai tot ce-ţi trebuie, îţi va fi mai uşor când o să ai şi copii, noi te putem ajuta. Preferi o existenţă plină de griji într-un oraş mare, printre străini?

- Interpretezi greşit mamă. Discuţia era legată de dorinţa Aurorei de a fi şi ea într-o localitate din care să poată ajunge relativ uşor la părinţii ei. De ce nu poţi înţelege că poate şi ei au făcut sacrificii pentru care merită răsplătiţi? Apoi cred că mă pot descurca, ca şi alţii care au reuşit să-şi întemeieze o familie...

- Eşti nedrept cu noi, iar din partea ta nu mă aşteptam la o asemenea atitudine, i-a replicat mâhnită.

- Mamă, trebuie să renunţi la sentimentele posesive şi să înţelegi că dorim şi noi libertatea de a decide în legătură cu felul în care ne putem trăi viaţa. Nu poţi transforma existenţa unui om într-o ecuaţie a cărei necunoscute numai tu le poţi soluţiona. Ar trebui să înţelegi că această comportare a dezbinat familia noastră, chiar dacă toţi ne ferim să discutăm despre acest lucru. Mie îmi lipsesc momentele de altă dată, a replicat tânărul ridicându-se, privind la al patrulea scaun din jurul mesei la care erau aşezaţi, de ceva timp liber.

Cuvintele au provocat o linişte apăsătoare, ca o negură densă, chipul îi era schimonosit de indignare, abia după un timp soţul ei a îndrăznit să spună:

- Are dreptate. Ai exagerat cu egoismul şi autoritatea excesivă. Şi eu simt lipsa lui Sebastian, aşa cum şi tu sunt sigur că o simţi, dar eşti prea orgolioasă să o spui iar eu am fost prea slab să intervin la momentul potrivit.

După acea zi au venit altele şi mai cumplite. Cezar a plecat în scurt timp la Braşov, soţul ei a devenit trist şi necomunicativ, iar după diagnosticarea bolii la plămâni a simţit în privirea lui o suferinţă mai mare decât cea provocată de boală, care ştia că o atribuie deciziilor pe care ea le-a luat. Nici nu mai ţine minte cât timp a trecut de când fiul cel mic, Sebastian, elev pe atunci în ultimul an de studii la cel mai renumit colegiu din localitate, apreciat pentru inteligenţa sa, dinamic, optimist, situat pe primele locuri la mai multe olimpiade, implicat în activităţi de voluntariat, simpatizat pentru entuziasmul său, le-a adus într-o zi o veste care a produs un adevărat dezastru în familia lor. Le-a spus că se îndrăgostise de o tânără, Irina, pe care o cunoscuse la asociaţia caritabilă unde mergea în timpul liber, psiholog, managerul unui proiect de integrare socială a copiilor din familii destrămate, cu care voia să se căsătorească. Această hotărâre a luat-o după ce aflat că tânăra este însărcinată.

- Eşti conştient de deciziile pe care vrei să le iei, şi-a întrebat doamna Clara fiul, cu care mereu a comunicat mai greu datorită temperamentului rebel şi a curajului de a avea alte opinii decât ale ei. Te-ai gândit cel puţin că nici măcar nu ai terminat liceul, apoi fata aceasta este cu câţiva ani mai mare decât tine, probabil că a fost încântată de o asemenea perspectivă, ţinând cont din ce familie provii, însă cu veniturile ei de acum nu veţi putea clădi un viitor împreună. Nu mai spun de reputaţia noastră pe care ai terfelit-o fără pic de jenă.

- Putem căuta o soluţie pentru a ieşi din această încurcătură, a spus timid soţul, fiind pus imediat la punct.

- Tu ai face mai bine să taci. Mereu l-ai încurajat să fie un

spirit liber şi iată ce liber va fi. Şi fără studii, şi fără viitor, dar cu soţie şi copil. Dacă nu renunţaţi la copil, eu nu te mai recunosc ca fiind fiul meu, a încheiat autoritar femeia, considerând că fermitatea acestei decizii îl va pune pe tânărul îndrăgostit pe gânduri.

Nu a crezut că-şi cunoaşte atât de puţin copilul, care, după ce a trecut examenul de bacalaureat a plecat de acasă, locuind pentru scurt timp la iubita sa. Într-o zi, Clara a mers la asociaţia unde tânăra lucra pentru a o cunoaşte şi pentru a lămurii unele lucruri. Deşi foarte furioasă, la apariţia fetei s-a mai potolit. Era foarte frumoasă, brunetă, cu ochii verzi, plâpândă, cu voce caldă a rostit cuvintele clar, cursiv, literar:

- Regret că au apărut neînţelegeri în familia dumneavoastră, cauzate şi de mine. Să ştii că nu doresc să influenţez negativ viitorul lui Sebastian şi mă voi supune oricărei decizii o va lua. Eu nu voi face niciodată vreun demers care să-l afecteze pe el ori familia dumneavoastră. Pot înţelege dacă nu mă consideraţi demnă de el, dar nu-mi cereţi să renunţ la copil. Copilăria mea nu a fost tocmai fericită şi voi dărui copilului meu tot ce mie mi-a lipsit.

A plecat impresionată, dar convinsă că la vârsta lor tinerii spun lucruri măreţe fără a le putea împlini. Viitorul a dovedit că se înşelase. Sebastian nu s-a mai întors acasă, iar ea nu a făcut nici un demers să-i schimbe hotărârea, impunând şi soţului să-i fie alături în această împrejurare. După câteva luni de zile, Cezar i-a informat că fratele său a fost admis la o academie militară, renunţând la visul său de urma o facultate de medicină, deoarece nu avea posibilităţi financiare pentru costurile legate de cazare şi întreţinere, singurul sprijin venind de la iubita sa care născuse un băiat şi plecase din oraş. Cu toate că oamenii discutau şi dădeau diferite nuanţe acestei întâmplări, doamna Clara a păstrat mereu discreţia, dată fiind reputaţia familiei pe care o dorea neştirbită, ameninţată însă permanent de acest dureros secret. Soţul se chinuia cel mai mult, deşi felul său supus îl împiedica să exprime acest lucru, în timp supărarea sredelind în inima sa o suferinţă nevindecată până la sfârşitul vieţii :Sebastian era într-un fel preferatul său, admirându-l pentru spiritul năvalnic şi agerimea minţii. Cezar respectase rugămintea fratelui său de a nu trăda discuţiile pe care periodic le aveau, telefonic, ocazie cu care Sebastian afla noutăţi despre părinţii lui, despre care tot timpul a spus că nu i-a renegat, nu-i urăşte şi nu i-a uitat.

***

Doamna Clara simţea cum puţinele zile rămase în partea de sus a clepsidrei vieţii se scurge repede, fiindu-i teamă că nu va mai avea timp pentru a rezolva o mulţime de lucruri, în firea sa stând ordinea şi rigoarea. Singurătatea îi devenise bună prietenă, amintirile erau calorii sufleteşti cu care se hrănea zilnic, iar unele regrete erau vrăjmaşi nemiloşi care îi zgândăreau bătrâneţea. Anual petrecea câteva săptămâni în staţiuni pentru tratamentul afecţiunilor de care suferea, cardiace, tulburări endocrine şi reumatice, undea mergea destul de bucuroasă, mai ales că-şi amintea cu drag de vremea când împreună cu soţul şi copiii plecau în vacanţe prin locuri pitoreşti ale ţării.

Într-o zi, vineri, a urcat în tren ducând destul de greu două geamantane, pe care le pregătise minuţios de la începutul săptămânii. Drumul până la staţiunea Băile Herculane era lung şi s-a decis destul de greu să mai meargă aşa departe, doar frumuseţea locurilor pe care nu le mai văzuse de foarte mulţi ani şi gândul că anul următor ar putea aduce multe surprize

neplăcute au determinat-o să aleagă această localitate. O durere în spate o necăjea de câteva zile, iar greutatea bagajelor probabil o stârnise și mai mult. Drumul se anunța dificil, trenul era destul de aglomerat, cei mai mulți călători erau gălăgioși, aerul condiționat era prea rece. A ajuns în București, a rugat un tânăr să o ajute la coborât bagajele, apoi fără vlagă le tragea pe peron, când observă un bărbat care flutura cheile de la mașină laudându-se că prețul cu taxiul lui este cel mai mic. „Pe el am să-l rog să mă ajute până la sala de așteptare, să mă odihnesc vreo oră până la plecarea următorului tren”, își spunea bătrâna, în timp ce în jurul ei lucrurile își schimbau forma, se clătinau, iar lumina dispăru deodată ca printr-o magie vicleană. S-a prăbușit peste geamantanele grele, auzind strigătele unor oameni de a-i veni în ajutor.

A deschis ochii cu teamă, pleoapele tremurau des, apoi a zărit ferestrele mari și pereții vâruți cu alb, niște aparate ciudate care emiteau din când în când un zgomot scurt, ca de sonerie, alături un alt pat, pe care era așezată o altă femeie, mai tânără, care i-a zâmbit prietenoasă:

– În sfârșit v-ați trezit! Se vor bucura doctorul și asistentele, care au venit tot timpul să vadă cum vă simțiți. M-au rugat să apăs butonul acesta dacă vă reveniți și ei nu sunt pe aici.

– Unde mă aflu?, a îngăimat bătrâna.

– La Spitalul de Urgență din București. Ați suferit un infarct miocardic, ați fost adusă cu ambulanța și operată. Am auzit asistentele că discutau cum că fiind în vârstă le erau teamă să vă opereze, dar ați avut noroc. Cel mai bun doctor chirurg a insistat să realizeze intervenția. Operația a durat cinci ore dar v-a salvat viața. Toată lumea îl iubește pe acest doctor, operează și în străinătate, este atât de priceput... De câte ori venea în salon întreba cum vi se prezintă semnele vitale.

Au apărut asistentele, prietenoase, grijulii, care au copleșit-o cu atenție, sfaturi, medicamente.

– Trebuie să arătați bine până spre seară când vine domnul doctor în secție. Acum are cursuri la facultate, apoi vine să-și vadă bolnavii. Nu există zi să nu vină ori să telefoneze măcar pentru a se interesa de pacienții lui, doar când este plecat din țară.

„Dumnezeu a vrut să trec și acest obstacol”, și-a spus femeia în gând, apoi a adormit.

Ziua s-a scurs repede, aproape se înserase, când în salon au intrat mai multe asistente și doi bărbați, tineri, cu mai multe documente în mână, care au venit direct la patul ei:

– Eu sunt chirurgul care v-a operat, Dragoș Corodescu. Dumnealui este cardiologul care vă va monitoriza în următoarele zile și cât va fi nevoie. Mi-ați dat ceva emoții pe timpul operației, dar am reușit. Mă bucur că sunteți în regulă și sper să vă refaceți cât mai repede, spunea prietenos doctorul din fața ei.

Era atât de tânăr cum nu și-ar fi închipuit, din ce aflase imaginându-și-l altfel. Era înalt, zvelt, brunet, cu ochii verzi. Vorbea clar, cursiv, literar.

– Vă mulțumesc pentru ce ați făcut, poate prea mult, eu oricum sunt bătrână și dacă operația nu ar fi reușit...

– Îndrăznesc să vă contrazic. Avem obligația să păstrăm viața pe care Dumnezeu o dă și să luptăm pentru viețile noastre și ale celor din jur până în ultima clipă. Îmi doresc să mai trăiți destul după această intervenție și să fiți fericiți.

Tânărul tocmai se pregătea să plece, aruncându-și încă o dată ochii pe foaia de observație clinică, a făcut un pas, apoi s-a oprit, a întors capul, un zâmbet a apărut pe chipul lui atrăgător, apoi a zis:

– Mai am un motiv pentru care sunt mulțumit. Originea mea este tot în Bârlad, chiar dacă nu știu prea bine orașul. Am crescut prin mai multe orașe ale țării, căci tata a fost ofițer și casa noastră era acolo unde avea nevoie armata țării. Mama l-a iubit foarte mult și l-a urmat necondiționat. Eu port numele mamei pentru că atunci când m-am născut tata era în școala militară, nu erau căsătoriți, aveau multe griji, o adevărată poveste de dragoste... Când am ales profesia de medic, tata a fost foarte fericit, Era unul din visurile sale neîmplinite. Am niște părinți minunați...

S-a întors spre cei care îl însoțeau discutând și gesticulând, apoi au părăsit rezerva. Printre lacrimi fierbinți, ochii doamnei Clara au revăzut amintiri, derulate ani la rând, dintr-un lung film al vieții...

SEMNAL

Cărți primite la Academia Bârlădeană

* *Sonete de Michelangelo Buonaroti*, în tălmăcirea lui C.D. Zeletin, puse pe muzică de compozitorul Florian Chelu Madeva. Apărut în decembrie 2013 la Editura Primus din Oradea, volumul este prefațat de C.D. Zeletin.

* Tot prin donația președintelui de onoare al Academiei Bârlădene, biblioteca noastră a primit colecția primei publicații apărute bilunar la Bârlad în 1990: *Cuvântul liber bârlădean* (numere din martie-noiembrie); redactor șef al publicației a fost prof. Florin Șchiopu, iar director onorific - C. D. Zeletin.

Pentru cabinetul documentar al bibliotecii Academiei Bârlădene, C. D. Zeletin a mai donat trei volume (în copie xerox):

A. C. Cuza, *Naționalitatea în artă. Principii, fapte, concluzii*, Ed. Cartea Românească, București, f. a.;

Toma P. Chiricuță, *Religia omului de știință. Răspuns dat liber-cugetătorilor*. Cu o prefață de dr. N. C. Paulescu, Tipografia Gutenberg, București, 1910 (2 exemplare).

Marian ROTARU

GEOGRAFIA IMAGINARĂ

- urmare din numărul trecut -

Istoria cunoaște cazuri în care fascinația stărnită de născocirile geografice, vrute sau nevrute, a condus la descoperiri adevărate. În 1503 Binot Paulmier de Gonneville ajunge pe o insulă frumoasă și bogată, care, spune el, fusese descoperită cu un an mai înainte de Amerigo Vespucci. Trebuie totuși remarcat că navigatorul florentin nu amintește insula în jurnalul celei de a treia călătorii, carte dedicată lui Lorenzo II de Medici, duce de Urbino. Binot Paulmier o numește Insula Papagalilor, dar va fi notată de cartografi ca Țara lui Gonneville. Ținutul este atractiv, bogat în lemn prețios, fructe și plante aromatice. Dorind să instituie controlul în numele Franței, Gonneville desemnează un „rege” în persoana băștinașului Essomeric, pe al cărui băiat îl adoptă. Essomeric-junior pășește pe pământul francez în 1505. Stră-strănepotul fiului de cacic indian, Paulmier de Courtonne, va povesti aventurile corăbierului francez în cartea „Memoriile misiunii creștine a căpitanului de Gonneville în Indiile Meridionale, Terra Australis Incognita și Antarctica”, publicată în anul 1663. Indiferent ce surse documentare invocă autorul lucrării, ținuturile enumerate nu există în spațiul fizic. Nici Țara lui Gonneville nu a fost identificată. Este adevărat, Courtonne introduce în premieră toponimul Antarctica, dar nu descrie lumea înghețată pe care o știm, ci un ținut cald. De asemenea, tot pentru prima dată, Polul Sud nu mai este plasat în Terra Australis Incognita. Aceasta înseamnă că Gonneville nu se referă la pământul sudic teoretizat în „Geographia” lui Cladius Ptolemeu. Cartea lui Courtonne a întărit dorințele expansioniste ale francezilor și englezilor. Terra Australis Incognita, dar mai ales Indiile Meridionale, bogate în mirodenii, vor fi căutate asiduu, dar fără succes. Cercetările apropiate europene de Antarctica. Aceasta va fi descoperită în 1820 de Fabian Gottlieb Thaddeus von Bellingshausen și de Mihail Petrovici Lazarev. Evenimentul este descris de amiralul Bellingshausen în volumul „Cercetarea Oceanului Polar de Sud și voiajul în jurul lumii”.

În secolul al XVI-lea, El Dorado, legenda țară a aurului situată în jurul enigmaticului lac Paraibe din jungla Amazoniei, a ajuns obsesia celor ce vroiau să se îmbogățească peste noapte. Unii l-au căutat în zadar. Alții, dimpotrivă, spun că au ajuns în El Dorado fără să vrea. Este cazul lui Diego de Ordaz, care relatează că a pătruns în fabulosul tărâm datorită unui naufragiu. Deși petrece acolo clipe minunate, pleacă cu „mâna goală”. Referirea la naufragiu este un indiciu important. Pământul pe care a călcat Ordaz se întinde pe malul unei ape navigabile, care comunică cu oceanul planetar. Să fie vorba de mitica Țară a Omului Aurit, sau de o cu totul alta, încă mai misterioasă? Oricum, povestea lui Diego de Ordaz a înfiabântat și mai tare imaginația cancelariilor europene. Gonzalo Jiménez de Quesada a fost numit guvernator de El Dorado, nu a intrat în exercițiul funcțiunii, pentru simplul motiv că nu reușește să găsească ținutul, dar descrie expediția de căutare în cartea „El Antijovio”. Nu va avea mai mult noroc nici Philipp von Hutten, următorul posesor al brevetului de guvernator. Pleacă încrezător la drum din Mica Veneție, prima colonie germană din America de Sud, dar se va alege cu o plimbare periculoasă prin junglă și cam atât. După reîntoarcerea în patria sa, orașul liber Augsburg din Suabia, scrie volumul „Noutăți din Indii de la Philipp von Hutten”. Exploratorul, poetul și istoricul Sir Walter Raleigh pretinde că a găsit El Dorado și lacul Paraibe în țara Essequibo. Două secole mai târziu, geograful Friedrich Alexander von Humboldt pleacă pe urmele lui Raleigh, ghidat de cartea acestuia „Descrierea Guyanei”. Cetatea Aurului nu se lasă găsită. La locul indicat de predecesor, nu îl întâmpină decât

sălbăcia selvei. Expediția folosește savantului pentru a colecta materialele necesare studiilor științifice și pentru a scrie două cărți de călătorie, „De la Orinoco la Amazon” și „Priveliști din Anzi”. Fascinat de exotica legendă, Voltaire preumblă personajele povestirii filosofice „Candide” și prin în El Dorado.

Există locuri istorice a căror realitate nu este contestată în principiu, dar care nu au fost identificate pe teren. Nu știm sigur dacă aparțin sau nu exclusiv legendei. Faptul nu-i deranjează pe scriitorii care pleacă din zona gri a cunoașterii, pentru a construi ficțiuni de un tip aparte, ce pot fi crezute până la proba contrarie. Iramul, cetatea pierdută în pustiurile Arabiei, apare amintit atât de literatura religioasă islamică, cât și de poveștile din „1001 de nopți”. Din punct de vedere literar, orașul antic a interesat în secolul al XIX-lea pe poetul și scriitorul englez Robert Southey, iar la începutul secolului XX pe americanul, devenit un clasic al genului thriller, Howard Phillips Lovecraft. În 1990 este anunțată descoperirea ruinelor Iramului în provincia Dhofar din sultanatul Oman. Regiunea, cea mai mare producătoare de tămâie, ocupă un loc important în narațiunea Cărții lui Momon. După credincioșii religiei mormonilor, din orașul Bountiful aflat în Dhofar a plecat profetul Lehi către Lumea Nouă! Până la urmă veridicitatea descoperirii Iramului este contestată, ceea ce face misterul să persiste. Mai mult, nu se știe exact dacă Iram, Ubbar și Abbar sunt numele aceluiași oraș, sau reprezintă trei cetăți diferite. Privitor la Abbar, există ipoteza că s-ar afla undeva în Empty Quarter, imensa posesiune deșertică a Arabiei Saudite. „Alarma falsă” din 1990 a iscat discuții care au readus Iramul în atenția romancierilor, transformând legenda într-o nesecată sursă de inspirație. Subiectul este exploatat de americanii James Rollins și Timothy Thomas Powers, de australianul Sean Christopher McMullen, de englezii Clive Barker și Elizabeth Mackintosh (cunoscută literar ca Josephine Tey și Gordon Daviot), ori de nordirlandezul Denis M. MacEoin (știut de cititori sub pseudonimele Daniel Easterman și Jonathan Aycliffe).

Zările depărtate capătă contur de basm. Exemple la îndemână oferă „Povestea țărilor Asiei. Cosmogonie populară românească”, lucrare elaborată de Cătălina Velculescu și Vasile Viorel Guruianu. Mirajul pe care-l naște spațiul, necunoașterea lumii de dincolo de orizont și puterea de sugestie a scriitorului, fac pentru cititori ca literatura de aventuri să fie un reductibil substituent al științei geografice. În 1721 navigatorul italian Caproni întâlnește la sud de Țara Focului o insulă mărginită de faleze înalte, stâncoase. O numește Caprona. Întors la Roma, italianul scrie o carte de călătorie în care notează, printre altele, descoperirea făcută. Din păcate, cele mai multe exemplare ale lucrării au fost adunate de agenții poliției și distruse. Caproni, al cărui nume întreg a fost uitat, s-a amestecat în intrigile din capitala Statelor Papale. Stihurile Oceanului Austral l-au cruțat, dar pentru aventura politică a plătit cu libertatea, dacă nu chiar cu viața. Probabil a supărat cumplit pe cineva suspus, de vreme ce numele lui a fost șters din documente, iar cartea a fost condamnată odată cu autorul. Unul dintre puținele volume scăpate de prostia omenească ajunge în mâinile lui James Cook. Lectura cărții timonierului italian l-a făcut pe comandantul englez să creadă că insula Caprona este avanpostul legendarului continent Terra Australis Incognita. O va căuta fără succes. Mărturie este jurnalul exploratorului, publicat postmortem sub titlul „Călătoriile Căpitanului Cook”. Scriitorul american Edgar Rice Burroughs plasează în Caprona acțiunea a trei dintre romanele sale, „Pământul uitat de timp”, „Oamenii uitați de

timp” și „În afara timpului”. Insula descrisă de Burroughs este o depresiune înconjurată de un perete neîntrerupt de stâncă, înalt de 1500 de metri, care o separă de ocean. În centru se întinde un lac, alimentat de numeroase râuri, care cuprinde două ostroave mari și câteva mai mici. Ferit, grație barierei muntoase, de curenții reci veniți din Antarctica, interiorul Capronei are un climat cald ce permite existența florei și faunei antediluviene. Romanele urmăresc aventura câtorva americani și germani, petrecută în timpul primului război mondial. Ajunși accidental pe Caprona, eroii se înfruntă cu triburi de oameni primitivi, cu reptile preistorice, dar și cu dușmănia care macină națiunile lor. Cărțile dedicate Capronei i-au adus lui Burroughs celebritatea și au pregătit terenul pentru marea lovitură de piață: romanele cu Tarzan. Sunt 26 la număr, iar alte 15 erau în lucru la moartea autorului. Numai până în 1945 librăriile din SUA au vândut 25 de milioane de exemplare din volumele cu Tarzan. Locuitorii din Encino, oraș din California de Sud, profitând de împrejurarea că Burroughs avea o fermă în zonă, numesc Tarzania ținutul din jurul urbei lor. Au făcut gestul atât ca să arate prețuirea față de romancierul care înaripa imaginația adolescenților, cât și, mult mai pragmatic, ca să atragă turiștii. Vederile poștale cu ștampila „Tarzania” aplicată de oficiul poștal din Encino aveau mare căutare printre colecționari. Geografia fabuloasă nu este disprețuită nici în seria Tarzan. Aventurile îl duc pe neobositul erou în Pal Ui Don, vale pierdută din Africa populată de oameni maimuță și dinozauri, cât și în Pellucidar, continent sălbatic locuit de neamuri primitive. În Pellucidar se ajunge printr-o trecătoare - gaură situată în zona Polul Sud, sau, ca să definesc corect locul, în Țara Regelui Haakon al VII-lea. Întâlnim, fără îndoială, ecoul teoriei pământului gol, cunoscută probabil de Burroughs din lucrările lui John Cleves Symmes și Cyrus Rees Teed.

Realitatea geografică poate fi manipulată de literatură. Mulți occidentali cred cu sinceritate că Transilvania este țara vampirilor și a magiei negre. În bună măsură este efectul romanului „Dracula”. La începutul anilor 1990, relatează săptămânalul „Zig-zag”, s-a publicat în Hong-Kong o carte despre Transilvania. Portretul făcut este halucinant. Munți sălbatici, populați de vânători barbari, castele bântuite de strigoi, văi adânci unde dai peste vrăjitori sihaștri, orașe medievale sumbre, stepe în care pasc turmele păstorilor nomazi și bălți nesfârșite locuite de...pecenegi, ridicăți la rangul de pescari. Față de autorul din Hong Kong, Abraham Stocker este un copil nevinovat. Totuși, nu trebuie să ne grăbim cu acuzele. William Shakespeare în „Visul unei nopți de iarnă” dă o înfățișare fantastică Boemiei. Țara continentală, înverzită, plină cu plantații de hamei, se transformă în opera dramaturgului, într-un deșert tropical cu ieșire la mare. Nici oracolul din Delphi nu mai este plasat acolo unde îi este locul, ci pe inexistenta insulă Delphos. Exegeții operei Marelui Will și-au bătut capul căutând să explice anomaliile. Una dintre concluzii spune că Shakespeare nu era deloc tare la geografie și istorie. Informațiile eronate le-a luat din „Pandosto”, lucrarea contemporanului Robert Greene. Revenind la Dracula, observăm că interesul stârnit de personajul principal al romanului ia forme curioase. Un anticar din Berlinul Occidental, pe nume Ottomar Berbig, cunoaște în 1987 pe Ecaterina Olimpia Kre-tzulescu, ultima descendentă a lui Vlad Țepeș. Cei doi se împrietenesc, iar în 1990, Berbig este desemnat de prietesa ca moștenitor al averii, destul de subțiri dealtfel, și al titlului nobiliar. Așa se face că Berbig devine peste noapte aristocratul Ottomar Rodolphe Vlad Dracula Kretzulesco, urmașul Basarabilor, al 46-lea descendent al lui Vlad Țepeș. În 1991, odată ajuns primar în localitatea Schenkendorf din landul Brandenburg, proclamă independența acesteia sub numele de Principatul Dracula. Noul stat emite pașapoarte și timbre, are drapel și imn propriu. Chiar dacă de 23 de ani mica monarhie nu este recunoscută, iar autoritățile îl consideră pe Vlad Dracula Kretzulesco doar simplu primar, Schenkendorf atrage anual sute

de mii de turiști, ceea ce a adus avânt economic unei regiuni destul de sărace. Localizarea castelului contelui Dracula și a celei mai mari părți a acțiunii romanului în Năsăud, oferă Transilvaniei o celebritate cu însemnat potențial turistic. Urmând exemplul comunei Schenkendorf, autoritățile românești invită lumea occidentală să viziteze Țara Dracula. Ținutul care gravitează în jurul unui complex hotelier construit în anii 1980, este de fapt secțiunea răsăriteană a Țării Bârgăului. Stabilimentul reînvie atmosfera romanului. Curajul lui Alexandru Misiuga de a iniția asemenea proiect în România comunistă, unde cartea lui Stoker era interzisă, a atras prețuirea unei societăți londoneze care l-a numit, cu titlu onorific, baron de Bârgău.

Nu numai Dracula a căpătat valoare turistică și economică. În cantonul elvețian Berna, la Meiringen, există un muzeu dedicat lui Sherlock Holmes și asistentului său, doctorul John H. Watson, eroii romanelor polițiste semnate de Sir Arthur Conan Doyle. Sunt păstrate aici, printre altele, casceta și pipa cunoscutului detectiv. Peste un singur amănunt se trece cu vederea, Sherlock Holmes nu a existat. Este un personaj fictiv, creat de geniul scriitorului! La Praga am văzut, dar din păcate nu am intrat înăuntru, localul „La Pocalu”. Este berăria soldatului Svejek, celebrul personaj creat de Jaroslav Hasek. În local se servește exclusiv bere fabricată după rețeta casei. Restaurantul a fost naționalizat în 1948, dar nu după mult timp, este retrocedat proprietarului: numai el știa rețeta după care era preparată berea casei. Refuzase să o divulge în ciuda presiunilor. Cum clienții, în special clienții străini, se răriseră considerabil, statul comunist îi înapoiază afacerea. Așa se face că în august 1983, „La Pocalu” era singura firmă privată din Praga! Același umorist din Boemia, Jaroslav Hasek, demontează într-una din nuvelele sale mecanismul de formare a miturilor urbane, plecând de la gogorițele vândute cititorilor de gazetăria ieftină, interesată doar de câștiguri facile! În primul deceniu al secolului trecut, un ziar din Praga titra pe prima pagină, lângă o știre reală oarecare ce trebuia să confere aura generală de veridicitate, o știre falsă, dar credibilă prin natura ei și o știre de-a dreptul mincinoasă, menită să facă vânzare. Potențial de adevăr avea articolul care anunța schimbările de focuri dintre navele militare românești și bulgărești de pe Dunăre. Erau bine știute animozitățile României cu vecina ei, iscate de ocupația pe care bulgarii o exercitau fără drept asupra Dobrogei de Sud. Relatarea unor ciocniri de frontieră dintre cele două state balcanice nu ridica semne de întrebare cititorului ceh! Urma apoi „cireașa de pe tort”, care, deși falsă, ridica cota de vânzare a publicației. În Oceanul Pacific s-a descoperit un nou continent! Cancelariile marilor puteri deja mârâiau pe înfundate una la alta, cu gândul la viitoare împărțiri teritoriale! Știrea-bombă ajunge pe buzele tuturor, ziarul trece din mână în mână, legenda se naște!

Într-un număr al revistei pentru tineret, „Terra Magazin” s-a publicat inventarul țărilor fictive prezentate cu scop captiv în literatura turistică. Nu lipsea din listă Moldavia, invenție scriitoricească credibilă apuseanului care, incitat, vrând să știe mai multe, ajunge în final să fie interesat de...Moldova. Cotidianul londonez „The Guardian”, organ de presă dealtfel foarte serios, a scris în 1977, de 1 Aprilie, un reportaj despre o coliziune aviatică produsă deasupra arhipelagului San Serriffe din Oceanul Indian. Cu acest prilej sunt oferite date, evident închipuite, despre istoria și geografia insulelor. Fostă colonie britanică, mica țară ar fi alcătuită din două insule mai mari, joase și mlăștinoase, Caissa Superioară și Caissa Inferioară, la care se adaugă alte câteva ostroave mici. Minciuna a prins la cititori, lumea începe să caute informații despre San Serriffe. Chiar după ce falsul a fost dovedit, arhipelagul fictiv face carieră în literatura umoristică. Are dreptate filosoful Jean Baudrillard când spune că „Ficțiunea nu este imaginație. Este ceea ce anticipează imaginația prin faptul că îi dă forma realității”.

Pagini din istoria învățământului bârlădean (16)

Gheorghe CLAPA

CLUBUL SPORTIV ȘCOLAR BÂRLAD

Clubul Sportiv Școlar Bârlad a luat ființă la data de 1 septembrie 1975, prin transformarea Școlii sportive de elevi, care a funcționat pe lângă Liceul nr. 2 din municipiul Bârlad, de la data de 1 septembrie 1973.

La început, Școala sportivă a avut în structura sa următoarele secții: atletism, handbal, volei și gimnastică, după transformarea sa în club sportiv, respectiv din anul 1975, a fost structurat în patru secții: atletism, fotbal, gimnastică și rugby iar din anul 2001, după restructurare, funcționa cu numai trei secții: atletism, gimnastică și rugby, în prezent cu un efectiv de 244 de elevi structurați în 20 grupe, pregătiți de un număr de 11 cadre didactice iar din anul școlar 2013/2014 a fost aprobată o cifră de școlarizare de 316 elevi structurați în 23 de grupe.

Deși aparent este o unitate sportivă mică, numele Clubului este cunoscut prin rezultatele deosebite obținute de sportivii săi pe parcursul timpului, atât pe plan național cât și internațional la toate cele trei secții componente ale clubului.

Iată câteva rezultate și nume sonore ale sportivilor și antrenorilor care, cu rezultatele lor, au făcut și fac cinste Clubului dar și comunității locale și județene.

Sportivi care au intrat în istoria sportului românesc și mondial:

- Ionașcu Maricel – atletism – campion național și internațional;

- Lică Ion – atletism – multimedaliat național;

- Bujor Alina – gimnastică – prima campioană republicană a C.S.Ș. Bârlad;

- Pascariu Alina – gimnastică – campioană națională, juniori, lot olimpic;

- Răducan Andreea – gimnastică – multiplă campioană națională, europeană, mondială și olimpică;

- Ciorici Cosmin – rugby;

- Tonița Ovidiu – rugby;

- Zebega Bogdan – rugby;

- Graur Cătălin și Marin Gabriel – componenți ai Lotului național de juniori și campioni europeni – Italia – aprilie 2006;

- Secția de atletism – medalii de aur, argint și bronz în competițiile finale naționale în fiecare an începând cu 2006 și până în prezent;

- Echipele de gimnastică la cat. a II-a și I – campioane naționale în 2006 și vicecampioane naționale în 2007 și 2008, bronz în 2009, medalii de aur (sărituri) la categoria I și bronz (echipa; individual compus; bârnă și sol) la cat. a IV-a în 2011, aur, cu echipa de cat. IV-a, bronz la individual compus, argint la sărituri și bronz la sol în 2012 și medalii de bronz și argint în anii 2013 și 2014;

- Aur, argint și bronz obținute de echipele de juniori la rugby la Turneul final de rugby în ultimii 8 ani.

Antrenorii fără de care nu s-ar fi obținut aceste rezultate deosebite sunt:

- atletism: Panțiru Valerian, Bolgar Lucian, Postolache Corina, Halapciuc Daniel.

- gimnastică: Ionașcu Veronica, Chirilă Ioniță, Petrea Iuliana, Gheorghiu Alice, Iordăchiță Gabriela, Iordache Ana Maria, Iordache Liviu, Panaite Sebastian și Bicu Paula.

- rugby: Harnagea Ioan, Popa Ciprian.

Directorii care au asigurat conducerea clubului sunt, în

ordine cronologică: Cuțui Mihai, Movileanu Gheorghe, Dumitriu Ion, Chirilă Ioniță, Ionașcu Veronica, Chiriac Jan, Bolgar Lucian Pavel și în prezent Popa Ciprian.

Clubul Sportiv Școlar Bârlad dispune de o bază sportivă proprie formată din:

1] *Sala de gimnastică „Andreea Răducan”* – numele sălii este dat de cea mai valoroasă sportivă a clubului. Secția gimnastică împreună cu Andreea Răducan desfășoară și o competiție care îi poartă numele, „Cupa Andreea Răducan”, în luna mai a fiecărui an, anul acesta fiind a treia ediție. La această competiție participă cluburi invitate din țară.

Sala are o suprafață construită de 882 mp și cuprinde sala de gimnastică dotată cu aparatură de gimnastică specifice gimnasticii artistice feminine, vestiare, sală de ședințe, cancelarii (profesori și director), birou contabilitate și secretariat și este situată în str. Aleea Parc, nr.1, în incinta Școlii „Manolache Costache Epureanu” (Șc. Nr. 9), transmisă în administrarea Clubului Sportiv Școlar Bârlad prin Decizia Consiliului Popular al municipiului Bârlad nr. 176 din 17/09/1987 din administrarea Școlii generale nr. 9 Bârlad, cod identificare MF/38268.

În acest obiectiv își desfășoară activitatea catedra de gimnastică cu un număr de 9 salariați, șase profesori, un corepetitor, un administrator financiar și de patrimoniu și un îngrijitor. Programul de lucru: două schimburi.

Programul de antrenament este stabilit în funcție de grupe valorice: sportivii de performanță și avansații, de la 8,00 la 15,30 iar începătorii de la 16,30 la 19,30.

2] *Baza sportivă a C.S.Ș. Bârlad* – situată în str. Republicii nr. 320, în zona de nord a municipiului Bârlad, pe o suprafață de 40.000 mp, transmisă în administrarea Clubului Sportiv Școlar Bârlad prin Hot. C.L.M. Bârlad, nr.20/14.05. 1992, cod identif. MF. Nr. 38269.

La acest obiectiv își desfășoară activitatea catedrele de atletism și rugby cu un număr de opt salariați: cinci profesori, două îngrijitoare și un paznic. Se lucrează în două schimburi în intervalul orar 7,30 – 21,30.

Pe acest teren sunt amenajate două terenuri de rugby omologate, pistă sintetică de atletism, teren sintetic pentru tenis de câmp, o clădire în suprafață construită de 240 mp care cuprinde: vestiare, cabine dușuri, sala de antrenament și cancelarie profesori.

3] *Spații de cazare la C.S.Ș. Bârlad* – obiectiv situat în str. Republicii nr.311, pe o suprafață de 2.000 mp, cu o suprafață construită de 370 mp. Terenul de 2.000 mp a fost dat spre folosință Clubului prin Hot. C.L.M. Bârlad nr. 43/29.02.2008, pe o perioadă de 49 ani. Pe această suprafață Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului a aprobat pentru C.S.Ș. Bârlad prin I.Ș.J. Vaslui, proiectul de investiții „Spații cazare C.S.Ș. Bârlad”. Investiția a fost începută în anul 2008 și s-a finalizat în noiembrie 2012. Este o clădire nouă, construită după ultimele standarde europene și care dispune de 36 locuri de cazare și masă.

În prezent, sunt cazați 20 sportivi, componenți ai Centrului Național Olimpic de Pregătire a Juniorilor Rugby 7 C.S.Ș. Bârlad și un profesor care răspunde în permanență de acești elevi.

Toate obiectivele C.S.Ș. Bârlad sunt încălzite de centrale proprii pe gaz metan, asigurându-se în acest fel condițiile optime activității sportive de performanță.

Marian CONSTANDACHE

O POETĂ ÎNHARISMATĂ: DORINA STOICA

De când omul viețuiește pe acest pământ, singura lui certitudine - dar și singura sa îndoială - a fost, este și va fi dacă el, omul, este singur pe lume sau Cineva acolo sus îi dăltuiește destinul în lemn, apă, foc sau pământ.

Poeții au fost și vor fi cei mai tenaci în a-și pune întrebarea dacă Dumnezeu veghează sau oțios își privește Creația.

Dorina Stoica face parte cu onoare, am putea-o spune, din categoria nobilă a poezilor înharismați, dăruți de Pronie cu melosul și incantația provenite dintr-un respir atoatebiruitor.

Năzuințele sale, așteptările sale, cutezanțele sale, nefiind altceva decât un strigăt, o clamare dar nu *in desertum*, fiindcă nostalgiile după absolutul credinței, după certitudinea unei rugăciuni ridicate către un cer tot mai pustiit, nu sunt altceva decât temele operante ale liricii sale, lirică care consubstanțializează cu năzuința, cu fervoarea mistică, cu interogațiile speculative, cu mereu încercatele poveri ale mereu truditelor tâmpile, lângă care strigătele către un Dumnezeu revelat pot deveni incantații sublime, rizomi muzicali, harfe resfirate pe o tânguire celestă al cărei diapazon vibrează cu un Dumnezeu, care, poate, cândva, se va coborî din Proniatorul Său nemărginit și va păși agale, nestingher lângă turma sa, turmă care, pe zi ce trece, tot mai debusolată, tot mai angoasă, tot mai disperată, își strigă Păstorul.

Toate aceste trăiri le regăsim și în volumul de versuri intitulat sugestiv „Daruri”, publicat la prestigioasa editură ieșeană Cronica. Ce este inspirația pentru poet, ce este trăirea mistică pentru anahoret, ce este chinul interogativ al gânditorului, ce sunt spaima și neputința omului sub veacuri, dacă nu daruri? Poeta Dorina Stoica stăpânește cu har, cu melodicitatea versului, cu intransigența omului de cultură, care știe că numai melosul poate înlănzi fiara din om, stăpânește, cum ziceam, gradarea emoției mistice, consecventă fiind cu statutul său de *Poeta Vates*. Iată un poem revelatoriu care poate să susțină toate aserțiunile noastre: „În curtea/ casei mele /cresc flori/ din alte lumi/ În casa mea/ În icoane/Învie/ Sființii buni/ E-o lume/ Închisă-n lume/ E lumea mea/ Perfectă/ Iar dincolo/ De poartă/ E lumea/ Imperfectă/”

Suntem îndrituiți a crede că și în viitor poeta va rămâne în aceeași stare de mirare, de contemplare mistică, la fel cum suntem convingși de autenticitatea și de fiorul liric al trăirilor sale, trăiri prin care cu siguranță va construi, va melodiza și în viitor un alt discurs poetic, poate mai înălțător, mai profund care să se ridice la cer, precum se ridica în vechime fumul de jertfă al sacrificatelor ofrande către un Dumnezeu, care, acum pentru poeta noastră este o certitudine atât de puternică încât și noi care îi citim poemele ajungem să fim părtași la această încumincare ce te înalță și te purifică.

Vasile FETESCU

Apocalipsă

Nouri negri se prăvălesc
pe pământ
Cortine de apă întunecă
Zarea
Șuvoaie învolburate
năvălesc furibund
Părăduind totul
în a lor cale
Și dacă mai plouă mult,
neîntrerupt
De parcă baierile cerului
s-au rupt
se pare că va fi
nevoie
De biblica arcă
a lui Noe

Cântec sublim

Poemul este cântec
sublim
interpretat de artist
pe strune de gând
Este împlinită corolă
de floare rară
Este spirit rotund
și nestemată
comoară

Cartea vieții

Din prima zi
a existenței sale,
copilul își însușește
literele alfabetului
cu care este scrisă
cartea vieții.
Fiecare zi trăită
este o pagină din

această carte,
iar etapele vieții,
cu granițele lor
aproximative,
reprezintă capitolele
ei.
Însușirea alfabetului
pentru decodarea
textului nescris
al cărții
depinde de împrejurări,
de destin
și de șanse
Persoanele dotate,
harnice și dornice
de învățăminte
parcurg paginile cărții vieții
cu foloase
nebănuite:
urcă pe înaltele trepte
ale științei, artei

și culturii
și devin creatoare de valori
materiale, artistice
și spirituale.
Cunoscuta butadă:
„Omul cât trăiește învață”
exprimă un adevăr
ineluctabil.
Viața, în complexitatea ei,
este o carte
cu un număr diferit
de pagini
pentru fiecare ins
pe care o citește
și o învață fără încetare.
Diferențele derivă
din ceea ce reține
și folosește omul
din învățămintele
pe care i le oferă
această mirabilă carte.

Serghei COLOȘENCO

Note de lector

O CARTE POLIȚISTĂ

Criticii literari ignoră romanul polițist, rar se pot citi prezentări sau referințe despre cărți și autori. Cum să ignori scrierile lui Conan-Doyle, ale Agathe Christie, ale lui Georges Simenon și ale altor scriitori? Dar, de la noi, poți să-i uiți pe Theodor Constantin, Rodica Ojog-Brașoveanu, Haralamb Zincă sau George Arion, ca să amintesc doar pe aceștia?

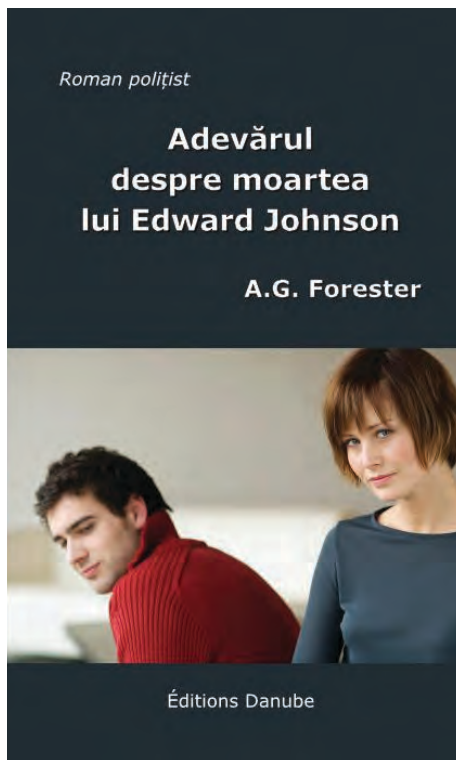
Rar mi s-a întâmplat să încep a lectura o carte polițistă și să n-o las din mână până n-am dus-o până la sfârșit. Așa mi s-a întâmplat cu volumul lui A. G. Forester „Adevărul despre moartea lui Edward Johnson”.

În primul rând mi-a plăcut formatul, copertile I și IV; titlul m-a incitat iar numele autorului... necunoscut. Editura – canadiană, înseamnă că A.G. Forester este canadian, mi-am zis. Dar cel care mi-a trimis romanul a alăturat și C.V.-ul autorului. Altă surpriză: A.G. este Adrian Giușcă din comuna Bogdănești, județul Vaslui, de profesie inginer silvic, de unde și-a luat și cognomenul Forester, fiind stabilit în Țara arțarului de opt ani.

Romanul polițist „Adevărul despre moartea lui Edward Johnson” a fost scris acum mai bine de 25 de ani și prezentat editurii gălățene Porto-Franco, care l-a acceptat, încheind un contract de publicare cu autorul. Volumul n-a apărut, manuscrisul s-a rătăcit, apoi regăsit după mai bine de douăzeci de ani mai târziu și, în sfârșit, a apărut la Editions Danube-Aylmer, Quebec, Canada.

Acțiunea romanului se petrece în Anglia, țară pe care autorul n-o vizitase când a scris cartea. E simplă, lineară, asemenea multor romane de gen: are loc o crimă și se caută asasinul sau asininii. Place la lectură, se citește „pe nerăsuflăte”, n-o lași din mână până n-o duci la bun sfârșit. Subiectul are de toate: acțiune fluentă, dialog viu, personajele sunt bine individualizate, credibile, descrieri de natură, suspansuri specifice genului, puțin umor... englezesc și love story.

Nu voi rezuma cartea (cum gândeam la început), ci o

voi prezenta pe scurt, poate voi trezi curiozitatea amatorilor de lectură a acestui gen de literatură.

De la bun început autorul ne avertizează că „orice asemănare cu persoane, locuri sau evenimente reale este întâmplătoare și regretabilă”.

Volumul are patru capitole: I – *Credeți în stafii?*; II – *Atac cu mașina de citit gândurile asupra lui Thomas Adams, detectiv particular*; III – *O crimă* și IV – *Birmingham Post*.

Acțiunea începe „într-o zi însorită din primăvara anului 198...”, când își face apariția în biroul detectivului particular Thomas Adams de pe South Street, Irene Johnson, o domnișoară sosită la Birmingham ca să-l angajeze pe detectiv să afle în ce condiții a murit tatăl ei, Edward Johnson. Thomas sau Tom, cum va fi cunoscut în timp, acceptă și merg împreună, cu trenul, în satul Elpinshore, ultima reședință a răposatului. Îi cunoaștem pe Rudolph Gillespie, avocatul tatălui, pe Clara Clinton, verișoara mamei

Irenei, pe John și Mary Wade, pe Ana Wilkins, personalul de serviciu de la reședința „Hawks’Lodge”.

Îi întâlnim și pe polițiștii Mike Slade, Desert și pe sergentul Davies. O figură aparte este cea a pastorului Nichols.

Ca în toate romanele polițiste finalul cărții este identic: se află criminalul sau criminalii care va fi/vor fi pedepsit/ți.

Cei doi protagoniști: Irene Johnson și Thomas Adams se vor căsători și vor duce la Hong Kong colierul, furat de Edward Johnson împreună cu complicii săi de la Muzeul de Artă din Kowloon, și care a aparținut lui Kublai-han.

*

Poate că vă veți întreba de ce am prezentat cartea lui Adrian Giușcă Forester în această manieră. E simplu: pentru că o analiză pertinentă a făcut-o Gruia Novac în revista „Baaadul literar”, nr.1-2 (28-29), februarie-mai/2014, la p. 34-36.

GH. RÂMBOIU-BURSUCANI

CATRENE AFORISTICE DIVERSE

Despre experiență

Mulți spun: am experiență, căci am vechime mare
Nimic mai fals în astă-uzuală exprimare
Căci experiența-i dată, nu de timpul lucrat
Ci de cât, în timpu-acesta, ai asimilat.

Cugetare despre trup și suflet

E trist că trupul nostru este efemer
Cum fulgerele sunt sau norii de pe cer,
Iar cât trăiește-acesta, e doar un rob vremelnic
Sufletului care, rămâne tânăr veșnic.

Cugetare

Toți suntem de-acord că-n univers
Există-un Dumnezeu ce ne-ocrotește.
Dar câți din noi țin cont și de revers,
În sensul că tot EL ne și pândește?

Gheorghe POSTELNICU

PROFESORUL*

Era momentul să-i asculte cu atenție pentru ultima oară, dar concentrarea nu aduse nimic. Secretarul de partid era ceea ce fusese întotdeauna, chiar mai viclean, iar Jan Zigu nu putea fi încă ceea ce pretindea. Printre atâtea minciuni, niciun adevăr. Ca să le spună era delicat. Adevărul supără.

În ianuarie 1990 la toți cei din primărie au apărut semnele unui deranjament mintal. Unul avea o teorie, altul alta, planuri îndrăznețe, inamici, polițe de plătit. Notarul care vorbea tare, Jan Zigu care gesticula mult, vicele care clipea des. Toată lumea imita pe cineva de la televizor, încât au ajuns până la urmă să semene cu figurile de pe cărțile de joc. Nevroză? Nebunie?

După standardele din decembrie ale colegilor din școală, lui Valentin Balotă îi stătea bine arestat. După standardele actuale ale tuturor, mai bine i-ar sta director. Colegii. L-ar uita și pe Veronel Ivan, dacă nu i-ar privi din tabloul alb-negru. În discuții dramatizau inutil. Răsfoiau cărți bune și cărți proaste. „Călătorie la capătul nopții”, „Dincolo de Bine și de Rău”, „Măreția frigului”, „Jocul cu măregele de sticlă”, „Povestea poveștilor”, până când literatura de sertar va fi scoasă la lumină. Citeau multe ziare centrale și câteva locale. Fuseseră mediocri, deveneau proști. Nu puteau duce nicio discuție în direcția dorită, deoarece puneau patimă, se întrerupeau, vorbeau mai mulți deodată. Considerau că singurul lucru remarcabil erau ideile lor, simpatiile lor. Valentin Balotă le-ar fi spus: singurul lucru folositor ar fi că sunteți colegi cu mine, că mă cunoașteți, dar cum să le spui asemenea cuvinte? Ca să nu le tulbure elanul, se prefăcea că-i ascultă. El avea, cum se spune, un păcat pe conștiință, de a-i asculta pe toți. Probabil că reprezintă tipul de fraier complet. Uite cum trage cu coada ochiului să vadă dacă nu m-a dus. Colegul turuia, turuia, dar în gând: să nu crezi că sunt prost. Am și eu idei. Dar cine nu avea idei în iarna lui 1990? Ideile veneau de la televizor și din ziare. Parcă fiecare voia binele celuilalt. Milă și bunătate. Toți făcuseră greșeli, o națiune de greșiți. Acum le puteau îndrepta. Apoi vom intra în împărăția lucrurilor bune și liniștite. Viața va redeveni simplă.

Văzându-l pe Jan Zigu în curtea Casei memoriale, opri „Trabantul” ca altădată și strânse mâna prietenului său. Președintele consiliului FSN venise să transfere niște ciment și niște var la școală, unde căzuse un tavan. Ce figură avea Jan Zigu în geaca de blugi! Parcă era un pui de elefant. De la talie în jos își arăta vârsta, pentru că mai sus, obraji și buzele se rotunjeau frumos. Ochii mari exprimau cunoscuta blândețe, dar parcă nu mai era naturală. Zâmbea ca un scamator care te ia sub protecția lui.

—Chiar nu vrei să fii pe lista noastră?

—De ce să vreau?

—Să zicem că apărăm împreună frontul transformat în partid. Să zicem că ne-am dorit mult să se schimbe ceva, că am trăit până acum cum am trăit. Ce să facem? Nu mai e drum de-ntors.

Intenția lui fusese să spună că are dreptul să spună ce vrea. În loc de asta îl făcuse pe Valentin Balotă să creadă că de voie, de nevoie, și el se va implica. Voia să spună și asta, dar mai pe ocolite. Totuși Valentin a priceput și a explicat:

—Pe voi vă înțeleg. Ceea ce apărați e la vedere: funcții, ajutoare, interese, bani. La mine nu se vede. Nu s-au văzut niciodată. Sufletul meu e viu.

—Nu trebuie să ne ducă nimeni în spinare. Era important că n-ai fost membru de partid. Hai, pleacă!

Și a plecat.

De ce m-am grăbit să vin aici? Bădila e ca un balon de doi lei. Se umflă, se umflă până pocnește. Face puțin zgomot, sperie muștele și, gata, aerul își reia locul în atmosferă. Unii poate cred că vreau să le fac concurență, că-i invidiez. Cum să-i invidiez? Arată ca niște pisoi lepădați de mamă.

—Eu într-un fel, ei în altul. Din păcate.

Da, era incapabil de fapte mărețe. Sensul vieții lui era să nu ducă nimic până la capăt, să abandoneze și să sufere de pe urma nehotărârii. Poate că cei ca Jan Zigu erau meniți să schimbe viața oamenilor și fața localităților, pe când el să meargă în salturi și să cadă în mărcini. De fapt, aici nu e vorba de principii, ci de mai multă pâine, de curent electric, de lemne și de butelii. În cazul vicepreședintelui și al notarului, e vorba de mai mulți bani, de-aia s-au lipit de scaune. Lui Jan Zigu sunetul telefonului îi dă putere.

Se înnopta. Lumina lunii era prăfoasă, pătată de umbre lungi de culoarea ceaiului de tei. A simțit un scurt imbold să se abată pe la tanti Mia, o femeie în vârstă, singură de mai multă vreme, dar și-a reprimat pornirea. Ce faci? Ce să fac? Singură. Și celelalte, și celelalte. Despre copiii din București, indiferenți, despre nepoții ocupați, despre boli și suferințe, și în final, despre secetă, frig și altele. Îți pare rău? De ce nu te-ai oprit să vorbești cu ea? Să-i dai o pâine, o pungă de bomboane. Ar fi bucurat-o o încurajare, atenția ta. Lasă, că și eu sunt singur și nu-mi trebuie să mă încurajeze nimeni. Nu te-ai dus pentru că ești nesimțit, nepăsător, morocănos. Ba nu. Din alt motiv. Care? Nu-mi dau seama acum. Ți-l spun altă dată.

Ai fi putut să-i zici:

—Știu. Noaptea e cel mai greu. Nu dormi. Te frământă multe. Așa era și mama. Ai dreptate, dar e un semn că ai un suflet bun și o sănătate bună.

Sau:

—Nu, n-am auzit. Acum vin de la școală. Adică m-am oprit și am vorbit cu domnul Zigu. Era cam supărat. Să ne ferească Dumnezeu. În Bădila e lumea altfel, totuși înțucie bine ușa. Paza bună trece primejdia rea.

Într-un mod superficial la început, apoi din ce în ce mai profund, simțea singurătatea bătrânei ca pe o compasiune, dar problema lui era că nu putea să extragă această compasiune și să o treacă bătrânei peste gard.

Hai la cărțile tale. La Origen, Soljenițin, Paul Goma. O trusă matematică, tăcerea, logaritmi, creioane ascuțite, ochi obosiți. O pasiune care cere sânge rece. Ai Bădila înconjurată de pădure și de apă, de tei și de goruni, care îngroașă aerul ca mierea.

Nu poți pune totuși atâtea întrebări în legătură cu oamenii, își spunea Valentin Balotă. Atunci, care dintre noi e anormal? Cum să-i deosebești în acest capăt de lume? Toți vorbim aceeași limbă, dar când e vorba să ne ascundem gândurile, parcă se schimbă ceva: folosim cuvinte numai ale noastre. Iată, a apărut mania restabilirii adevărului în privința unor teme ca Eminescu, Mircea cel Bătrân, Mihai Vitezul, Basarabia, Ardealul, campionii olimpici, clubul Dinamo. Și așa cu toate. Eroii nu mai sunt eroi, părinții nu mai sunt părinți, profesorii și preoții la fel. O soluție ar fi să stai de vorbă doar cu tine și ziua și noaptea. Pe stâlpi și

pe garduri – a fișe: „Jos comuniștii”, „Jos moșierii”, „Cine-a tras în noi /După 22?”, „Monarhia salvează România”.

Acum, că nu se mai ducea decât la școală, obținuse ceea ce voia, singură. Colegii își pierduseră și bruma de originalitate pe care o avuseseră când îl turnaseră la securitate. Parcă înainte erau mai vii. Elevii scandaseră la orele de biologie „Nu vă vrem/ Nu vă vrem” și domnul Nae a anunțat că se va pensiona la 1 iulie. Lui Veronel Ivan, erou al revoluției, i s-a dedicat un număr special al gazetei de perete „Semafor”, asigurându-l în versuri și în proză de recunoștința lor nepieritoare. Oamenii începeau să fie înrobiți de alte fraze, de alt patos. Problema libertății era înlocuită cu libertatea, noțiunii de democrație îi lua locul democrația carpatină, pontică. Primordială era punerea în incubatoare a o sută de partide politice și a mii de asociații și fundații – toate pentru apărarea drepturilor recăpătate. Dar venise iarna adevărată, frigul era tot frig, foamea tot foame.

Valentin Balotă era cu desăvârșire singur și nu mai voia să se desprindă de acest sentiment. Nu îl mai măgulea rolul de seducător. De câteva ori, Nora încercase să intre în vorbă cu el. Vica Nica ar fi reluat ascensiunea matematică și tratamentul

împotriva cârceielor, dar lunganul epata prin tăcere. Buza de sus, cu o mustăcioară deasă, era mai proeminentă și îi crea o sobrietate de care nu prea avea nevoie. De atâta dragoste, colegii erau palizi și semănau cu niște motani care își lipeau și își dezlipeau fălcile. Inspectorii au prins curaj și au început să vină prin școli. Din nou dosare și caiete numeroase, educație, educație, educație. Se fereau să folosească în exprimare forma argotică numită limbă de lemn, cu toate că o îngrășaseră mulți ani; acum puneau bazele unui limbaj ciudat, crezând că este un mijloc de aerisire a creierului, dar nu putea fi vorba de așa ceva. Erau aceiași ariviști, ipocriți. Ca să ascundă acestea, le idealizau prin vorbărie și duplicitate, gândind una și spunând alta, fiind de părere că sistemul nervos și corpul omenesc nu sunt unul și același lucru. Lui Valentin Balotă i-ar fi fost greu să-i convingă pe onorabili funcționari de faptul că, lovindu-l pe cel dintâi, suferă și al doilea.

Vânzoleala tuturor nu adăuga nimic la paragina clădirilor sau la starea drumurilor.

* Fragment din romanul „Vâsla de sare”, în curs de apariție

Petruța CHIRIAC

DESPRE „ELEMENTE DE CONTEXT” (astăzi)

Intellectualul român astăzi, (după dicționar, *intelectual* – cel ce depune o muncă intelectuală) este, conform „*unor elemente de context*” expresie vehiculată, nu întâmplător, în media, (la noi), pe de o parte, în postura de receptare a acelor elemente economice, politice, sociale, în funcție de domeniul prestat, și pe de altă parte, în postura de a le transmite.

Numai ultima (e o părere general valabilă) poate defini însă, capacitatea fiecăruia de a comunica.

Să ne oprim la un astfel de element, întâlnit pe un canal de televiziune, la începutul anului școlar, septembrie 2013 – 2014.

Acesta se referea la o discuție, absolut onorabilă, până într-un punct, dintre reporterul emisiunii respective și ministrul învățământului, pe tema politicului în școli, și anume la faptul că mulți politicieni, și ei părinți la rândul lor, ar fi (poate nu *in corpore*) lipsiți de cultură, de multe ori de caracter și chiar de profesionalism în domeniul lor.

După o pauză, a venit și motivația.

De ce? Pentru că ei nu citează suficient despre o diplomatie a alternativelor, respectivii fiind și detinătorii politicii externe a țării, în contextul problemelor de explorare social-politică de azi.

Să nu ne amăgim, gândeam, ascultându-i.

Iată cum trăim un timp al explorărilor externe și nu ne dăm seama, continuăm să fim de acord, însă, din ce în ce mai mult cu exemplul oferit de reporter domnului ministru.

Acesta cita un caz concret din domeniul familiar interlocutorului domniei sale, și anume despre raționamentul unei doamne învățătoare, apropo de „elementele de context” vehiculate pe diferite unde.

„*Eu îmi iubesc copiii*”, spunea învățătoarea, în interviul reporterului, „*dar când ajung acasă și copiii mei nu au ce mânca, sau, mai rău, ar putea muri de foame, eu nu mai am același!...* sentiment, probabil voia să spună învățătoarea!

Și bănuiam că n-ar fi receptat-o nimeni corect, dintr-un alt mediu... Dintr-un mediu, de exemplu, în care banul se câștigă mult prea ușor, și nu „cu responsabilitatea educației copiilor”,

aș fi adăugat, ci al unor structuri politice, mai nou denumite. . . „vandabile”.

Cum vor suna aceste situații ale „elementelor de context” astăzi?

Și dacă e un timp al explorărilor, atunci ce explorăm?

Învățământul nu mai depinde de relațiile care îl vor conduce pe tânăr spre o pregătire strict europeană? Și viitorul țării nu mai depinde de știința lui economică, diplomatică, industrială, juridică, etc?

Vă dăm o listă de preocupări ale dascălilor locului, ce trec și prin Centrul Eminescu din Bârlad, unde se află unicate ale predecesorilor, iar copiii dumnealor au ce învăța din aceste comori.

Despre cum înțeleg profesorii bârlădeni latinescul „*facta non verba*” iată câteva lucrări gândite și publicate în „Dascălul vasluian”, editat de profesorii Mariana Furcoi, Marica Maria Coman și Mariana Huiban, unii dintre ei membri ai Societății literare „Academia Bârlădeană”: Aurelia Huiban „Cu nostalgie despre modele”, Gina Laura Grigoriță „Rolul climatului afectiv familial în obținerea succesului școlar”, Viorica Amaricăi „Preșcolarul de azi, școlarul de mâine. Proiect educațional local”, Iulia Salcă „Autoevaluarea modern și eficient”, Nelu Ganea „Învățarea în clasa constructivistă”, Georgiana Botaș „Temele pentru acasă, interes sau calvar”, Adina Stratulat „O zi în clasa pregătitoare”, „Minunile din ocean”, Monica Vârlan „Sfaturile de la copii... pentru părinți inteligenți”, de la Școala „M.C. Epureanu”, Eugenia Ciolan „În salba amintirilor”, de la Școala nr. 8, Mihaela Iuliana Focșa „Întâlnirea de dimineață și valențele ei formative” și Geanina Ștefănică „Implicarea familiei în procesul instructiv-educativ”, iar de Școala „Stroe S. Belloescu”, Mona Hazu care a semnat „Activități inedite în școala altfel”.

Iată o implicare „de facto”, cum spuneam, a familiei și a școlii în contextul social economic de azi, în care tânărul să aibă condițiile necesare pentru a putea explora acel viitor.

Simion BOGDĂNESCU

POETUL ÎN CREDINȚA LUI

Editura bârlădeană „Sfera”, atât de primitoare și de atentă cu mare parte din creația poetică a lui Petruș Andrei (i-a tipărit, în ordine, următoarele cărți: *Flacăra de veghe* – 2000, *Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit* – 2002, *Cântecul toamnei* – 2003, *Mierea din trestii de cuvânt* – 2005, *Poeme târzii* – 2006, *101 sonete* – 2007, *Oul fermecat* – 2011, *Și vremea nu mă vremuiește* – 2011, *Fântâna și izvorul* – 2012, *Femeia, vinul, aurul și cântul* (rubaiate) – 2013, *Mihai Eminescu - eterna fascinație* – 2013), iată, a trimis în lumea literelor, tot în 2013, volumul de versuri *Într-un crâng de neuitări*.

Poetul Petruș Andrei, în credința lui, își însoțește demersul artistic fără emfază, cu o prefață, intitulată simplu și firesc *Spovedanie*, o adevărată pagină de mărturisire literară, dar și de psihocritică și de critică arhetipală, punându-și geneza acestor poeme sub incidența spațiului natal, satul Bărc din comuna Români (în paranteză fie spus, și poetul Adrian Păunescu se ducea *De la Bârca la Viena și înapoi!*), unde, în copilărie a trăit două cumpene ce i-au marcat destinul creator pentru totdeauna și l-au întărit în convingerea lui „că există un Dumnezeu deasupra noastră”: este vorba despre o cădere în fântână („Eu simt și acum apa rece care mă trăgea la fund, spaima cu care încercam să mă agăț de pietrele alunecoase...”) și căderea într-un iaz înghețat („Speriat de moarte, mă apucam cu mâinile de sloiurile care se îndoiau și se rupeau, iar eu mă agățam în continuare și le băgam sub mine.”). Cele două întâmplări primejdioase prin care a trecut nu reprezintă, ele însele, cutremurarea lirică existențială, ci se sublimază în rugăciuni ce-i liniștesc spiritul îndreptat cu credință către Dumnezeu, pentru că l-a salvat din „apa uitării” și i-a dat astfel prilejul de a se afirma ca poet. *Într-un crâng de neuitări*, altfel spus într-un microspațiu de eternitate.

Actualul volum este structurat dihotomic: I. *Noianul unei conștiințe* și II. *Rugăciunea inimii*, prima parte mai amplă, a doua mai redusă, dar între ele nu există deosebiri de teme și motive lirice, nici de tonalitate poetică, nici de viziune și nici de semantică textuală și contextuală. Doar de schimbare, uneori, a ritmicii și a măsurii și de specie literară. Sub acest raport, poetul Petruș Andrei scrie neoclasic: sonete, rondeluri, o atractivă *Glosă*, un gazel, dar și originale imnuri religioase, adaptate versului nostru popular, cum a procedat cel dintâi la noi mitropolitul Dosoftei: „Limbile să salte / Cu cântece nalte / Să strige-n tărie / Glas de bucurie.” Respinge moda modernistă, postmodernistă, nu cultivă deloc verslibrismul, stăpânește la perfecție ritmica, încadențarea clasică, fără a cădea în manufactură, pentru că întotdeauna urmărește și reușește să comunice idei, în primul rând, și ulterior, sentimente. Atitudinea sa este polemică, dar îmblânzită, întrucât scrie „în dulcele stil nou: Eu scriu, chiar de nu am ecou, / Mereu în dulcele stil nou / Și-al lor demers mă lasă rece / Că nu trec eu ci moda trece / Oricât ar fi ea de modernă: / Doar Poezia e eternă!”

Din punctul de vedere al sentimentelor, chiar dacă n-o recunoaște, este neoromantic. Eul său liric e atras de magistica sensibilă, de natura ca stare de suflet, de lumea ca vis, ca în această frumoasă *Idilă*: „Cam pe când ne-am cunoscut, / Tu mi-ai dat, cu împrumut, / Un amețitor sărut(...) / Și, de când tu mi l-ai dat, /

Eu în taină l-am păstrat / Ca pe-un vis adevărat. (...) / Vino pe-un pustiu de dor / Ori pe-o aripă de nor / Că nu vreau să mor dator.”

Care ar fi diferența specifică, totuși? Ea se află, după a mea părere, în schimbarea tonalității pronunțat melancolice, nostalgice, cuprinse de acel *mal du siècle*, acel *plaisir d'être triste*, într-un timbru final atins de un îngăduitor umor. Nu copleșitoarea tristețe, nu regretul profund metafizic, nu spaima abisală, ci blândețea umorului ce pune stăpânire pe sufletul poetului: „Pe când clepsidra drămuie-o secundă, / Plutim pe-a mării liniștită undă, / Gustând a vârstei noastre frumusețe. // Ne bucurăm de viața ce ni-i dată / Iar când destinu-n ușă o să bată, / Vom bea atunci paharul de tristețe.”

De aici și religiozitatea textelor sale poetice. În primul rând, cuvântul poartă în sine *sacral*. Și aici se apropie de filosoful Constantin Noica, mai ales cel din *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, pentru că locuirea în rost, iubirea, e un fel de „căutare de negăsire” (sintagmă preluată de Petruș de la gânditorul de la Păltiniș): „Amintirile-s / Și ciudate-n noi / ca un râu / ce-ar curge înapoi.” În-cercare sau *cercare* (așa amintește un poem), poezia este rugăciunea supremă prin care eul poetic relaționează cu Divinitatea: „Eu, îmbrăcat în sfintele veșminte, / De-o viață-nalț un templu de cuvinte / Și îl aștept pe Dumnezeu la cină.” (*Cercăm mereu...*)

În al doilea rând, există la autorul în discuție, o atracție irepresibilă (am mai făcut această observație în eseu *Sonete etice*) către moralizarea de înaltă ținută, care provine tot din zona biblică. Poate fi și o fațetă destul de vizibilă a profesoratului la catedră, o predică (didahie) ca la Antim Ivireanul sau o Învățătură a lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie? Această observație este valabilă ca o *glosă*: „A greși e omenește, a ierta-i dumnezeiește, / De nu ești atent la toate, zilnic poți s-aduni păcate, / Ca să fii iubit de Domnul, tu du-ți veacul creștinește / Și trăind în curăție, toate îți vor fi iertate.” E aici poezie didactică majoră.

Mai puțin evidentă este prezența miturilor precreeștine: orfismul, panteismul, cântecul și descântecul elementelor cosmice și transformarea în vegetale: „Mă voi preface-n vegetale / Ca tot ce este trecător / Și, într-a lacrimilor vale, / Voi adormi nemuritor.” Chiar probleme de numerologie, ca în poemul *Șapte*, unde ni se arată un virtuoz de metrică, să-i zicem, *coșbuciană*: „Șapte note are gama, / Dragoste cât șapte mama / Când o cercă dorul. / Cu blândețe-și spune cântul / Să înconjure pământul / Pân-adoarme-odorul.”

Partea a II-a, *Rugăciunea inimii*, este inspirată din cartea biblică numită *Eclesiast*, arhicunoscută, de altfel, prin celebrul motiv al lui *vanitas vanitatum et omnia vanitas / deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni și vânare de vânt* (ca să folosim traducerea lui Gala Galaction și Vasile Radu). Curios e, totuși, faptul că poetul Petruș Andrei nu se lasă prins nici aici de timbrul grav, metafizic și, într-un mod original, privește detașat, rostindu-și versurile cu un glas de departe, neimplicat, transmițându-ne doar ideile ca un oracol, o voce fără implicații sentimentale. Sunt doar adevăruri etern valabile, cadente și rimate, ca să ne amintească iar nu să ne cutremure de vremelnicia

omului pe pământ: „Tot ce e sub soare/ În această lume/ Clipă-i trecătoare/ Și deșertăciune./ Vremea care trece / Nu se poate ține, / Un neam se petrece / Și un altul vine.” Cu excepția poemului *Icoana din suflet*, închinat, eminescian, Fecioarei Maria, „Marie-a iubirii / Și-a tânguiri, / Marie-a-ntristărilor / Și-a îndurărilor”, unde fluxul emoțional se află la înălțime!

Poezia nu-i ecumenism! Și o astfel de poezie apelează, din știute motive, și la evidente inserții livrești: din Biblie, din Argezi,

Goga...Rugile și rugăciunile lui Petruș Andrei sunt expresii lirice, dominate de puterea creatoare. În credința lui, poetul vrea să fie salvat de la uitare prin însăși creația lirică: „Iar din timpul trecător / Cruce fă-mă-n lut și semn / Să se-nalțe-n câmp de dor / O biserică de lemn.”

Cartea de față trebuie citită în starea de grație! Adaugă un ton original, necontrafăcut, la marea poezie religioasă românească. O credință în creație!

Elena POPOIU

DESPRE UN ANUME RITUAL DE MEMORIE...

Aflatu-s-a poetul Simion Bogdănescu, în miez de vară 2013, călător „în Regatul Marelui Brit”, unde, cu de la sine voie, devine „guvernator al unei insule din Marea Irlandei”, rang ce și-l conferă „prin iscălitura niciunei păsări”! Frumos și lămuritor intitulat „Memoria manuscriselor mele”, un Cuvânt înainte povestește nașterea volumului de față, invocându-i, ca martori și aliați în temerara făptuire concepută sub ceruri anglicane, pe „tenebrosul”, „neconsolatul” Nerval(din „El Desdichado”: *Je suis le Ténébreux, le Veuf, l'Inconsolé*) și pe Baudelaire, „prințul pe-o țară de negură stăpân” (*Je suis comme le roi d'un pays pluvieux*, din „Spleen”). I-au auzit vorbele purtate de vânt albatroși, pescăruși, rațe și găște venind în zbor; dornice să-și afle sălaș „în cuibarul sinelui meu”, cum scrie poetul, „guvernator al unei insule de singurătate”. Odată ajuns acasă, îl așteptau, însă, pe scribul-dictator, „Manuscrisele Memoriei”: valuri-valuri de file scrise, rodul atâtor nopți petrecute – iar nu pierdute – în „cetire și scriere”.

Apărut la început de an 2014, în Iași, la editura Cronedit, în colecția „PoeMondia”, inițiată de editorul și scriitorul Valeriu Stancu, fidel prieten al poezilor bărlădeni, volumul „Ritual de memorie” s-a născut dintr-o dublă durere, a alegerii și a renunțării. Sunt închiși în el zece ani (1977–1987) din viața-de-noapte-întru-scris a unui poet: zeci de dosare, vrafuri de manuscrise, din care a trebuit, la mare distanță în timp, să culeagă / aleagă, ori de care să se despartă definitiv...Ceea ce a rezistat acestei nemiloase trieri se află acum aici, semnat cu „sângele alburii al unui pierdut Albatros”, cum iarăși citim în amintitul Cuvânt înainte. Sunt o sută cincizeci de pagini datând din vremea unei ucenicii creatoare atât de mature, totuși, pentru că nu trădează – cum observă cu justețe autorul „Postfeței”, Valeriu Stancu – nici stângăcii nici naivități. Neîncrăzătorilor le putem spune că pentru cei ce îl privesc pe Ion Puflea - Simion Bogdănescu văzându-i pe amândoi – profesor și poet –, într-unul, pentru cei ce se încumetă să-i țină pasul pe drumul – lung cât douzeci și trei de cărți – nu există teme de îndoială. Lor, Simion Bogdănescu le-a apărut mereu la fel de netremurător, de adânc ideatic, de stăpân pe miracolul creator care-l stăpânește, pe tainele simbolurilor, pe Cuvântul poetic.

Poți să nu-l pătrunzi până la capăt ori să interpretezi semnul scris altfel decât l-a gândit, dar nu ai cum să te simți pierdut pe drumul pe care ți l-a deschis poetul *născut sub o planetă / atât de sus* („Gândire centripetă”, p. 88), încât doar a Poeziei putea fi (ea, planeta)! El, cel apărut *la ora de poezii, tutelară* („Statuie de vis”, p. 14), când incantația lirică - din „Ramură tristă”(p. 13), „Cruce de-mpărat”(p. 41), „Numai umbletu” (p. 24) - și reflexivitatea sunt consonante. Ora când dă glas întrebărilor fără răspuns:

De ce, Doamne, praful și pulberea-n lume? [...]Și de ce marea

în timp ce exist nu rămâne? / Și de ce munții curg în timp ce eu am stătut? / Și cum o furnică și viermele-n prune / Sug din dulceața privirii unui mort nevăzut? („Dulceața privirii”, p. 25)

[...] *toată viața am umblat de pe-o zare pe alta /cu gânduri/ și-am îngrijit de sanctuare vechi; / toată viața am dat grăunțe albastre/ zeului [...] dar tot n-am înțeles cine mă cheamă / și cum ne lasă poarta să ne ducem, /și cum nu știm măcar ce e cenușa? („Ce e cenușa”, p. 53)*

Ori când vrea să-și aducă aminte *de orele înlemnite* (p.78), dar recunoaște uitarea și atotputernicia ei asupra oricărei pământene alcătuirii de atomi:

Se uită, îți spun eu, se uită, se uită.../ pământul ne uită, ninsoarea ne uită, / și sfichiul de fulger pe boltă ne uită, / și melcul cărării și dânsul ne uită [...] și fiarele-și pierd prin păduri câte-un eu / și creierul, dar de galactic, se uită,/ se uită, îți spun eu, se uită, se uită / și Eul Albastru în Eul Mereu... („Se uită”, p.117)

Poetul, el, cel *aproape de Dumnezeu/ ca lacrima de pleoapa unui melc* („Cu numele meu”, p.70). Poetul, privind înspre *hârtia mută* („Sonet 3”- artă poetică, p.76), precum Mallarmé înspre *ocrotite...foi, goale,-n clar de lampă, de către propriul alb / le vide papier que la blancheur défend* („Brise marine”).

Poetul din „Tu scrii” (p. 112) dar și din „Ce-ar vrea poetul să se-ntâmpale cu oasele sale” (p. 129).

Într-un mereu imposibil dialog cu timpul, Poetul nu încetează a încerca variante ale reîntoarcerii („Cade nimbul”, p. 36):

Se face timpul spațiu i mă doare/ de rana nimănuil[...] ca ochiul prin privire sunt trecut,/ ca zarea printre arbori eu sunt timpul,/ o sfâșiere-a peșterii în mut – / deasupra sorții mele cade nimbul..

Tot așa cum încearcă și recursul la memorie, ca ritual:

Mi-aduc aminte/ că mergea o memorie, / sfârâia / o flacăără/ în pânză/ și ochiul nostru luneca / pe un mort / mai greu decât o monedă/ apăsată cu degetul/ pe un geam ud... / Dar/ să revenim la memorie.../ Mi-aduc aminte/ colosala memorie,/ mai știutoare decât/ galaxia în care zvârlim/ pești de uimire/ sub sânge,/ și totuși/ nu găsea să mă-nvețe, / se rotea însă,/ se rotea/ și nu putea/ să mă-nvețe/ ad infinitum/ ad infinitum/ cuvântul: MEMORIE („Quid scire?”, p. 120-121).

Să-i mulțumim lui Simion Bogdănescu pentru această nouă invitație la căutare poetică întru regăsire de sine. Ritual pierdut dar, poate, de redobândit. Să-i mulțumim pentru acest vers infinit ca un apollinairian corn de vânătoare!

PS: Poetul va înțelege, sperăm, faptul că, din rațiuni de consecvență editorială, am ales, chiar și pentru citatele din operă, grafia cu â, în loc de cea cu î, pe care o preferă.

Geo COȘERIU

EMINESCU LA OITUZ

În zilele de 21-22 iunie 2014, ca un corolar al manifestărilor dedicate Poetului Național, a avut loc Simpozionul „Mihai Eminescu. 125 de ani de la trecerea în Eternitate”, desfășurat în locul numit Piștoaia, sat Hârja, comuna Oituz, județul Bacău, în cadrul celei de a IV-a ediții a „Casei rebusiștilor”.

Au participat rebusiști din Abrud și Câmpeni (Alba), Turnu Măgurele, Mărășești, Onești și, bineînțeles, Bârlad.

Cu acest prilej, Ionel Șerban și-a prezentat volumul „Enigme eminesciene”, apărut la Editura PIM din Iași, în 2014, ce conține careuri inspirate din creația poetului. Totodată, a oferit participanților în cadrul unui Concurs de dezlegare careul „Mihai Eminescu”.

Serghei Coloșenco a oferit placheta cu numărul 100 din colecția „Biblioteca rebus”, fiind cea de a XIX-a dedicată lui Mihai Eminescu, o antologie cu câte un careu și enigme din cele 18 plachete apărute în anii anteriori.

A urmat prezentarea panourilor cu lucrări inspirate din creația eminesciană: careuri și enigme. Unul dintre panouri, intitulat „Eminescu în Gorj” a fost expediat de Nelu Vasile din satul Turburea, județul Gorj. L-a inspirat șederea poetului la conacul de la Florești al junimistului Nicolae Mandrea (1842-1910).

Celelalte panouri au fost realizate de Ionel Șerban, Serghei Coloșenco, Bogdan Artene, Costel Filiuță și Florian Pricop.

Serghei Coloșenco a prezentat și numărul 99 al colecției sale intitulat „Prozopoeeme” din care a citit proza „Dorința”, din titlurile poeziilor lui Mihai Eminescu, pe care o reproducem:

Frumoasă-i sara pe deal!

Stam în fereasta susă, sătul de lucru, și privesc orașul furnicar.

Gândind la tine, Diana, în singurătate, un farmec trist și neînțeles mă făcu să întreb: de ce nu-mi vii?

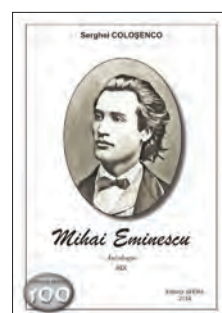
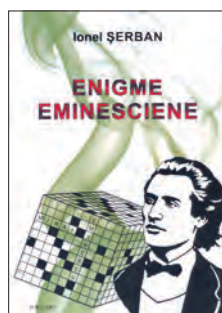
Și dacă apari să dai lumină, ca o făclie, într-o lume de neguri, dovedești o dragoste adevărată.

Acum, departe sunt de tine, se bate miezul nopții, iar eu rămân cu gândiri și cu imagini.

Horia

*

Amănunte despre desfășurarea Consfătuirii „Casa rebusiștilor”, ediția a IV-a, se pot citi în revista „Labirint”, nr. 28, iunie 2014 și în cotidianul „Vremea nouă”, nr. 1578, din 1 iulie 2014.

Reproducem una din enigme:

TREI POEZII

(Rebus criptografic reflexiv: 6; 1, 5; 2, 4)

Dezlegarea:

ȘI DACĂ
O, RĂMĂI,
SĂRMIS;

Neculai APOSTOL

FAMILII DE PROPRIETARI LA FEDEȘTI *

„Așezarea Fedeștilor e străveche”, amintea istoricul Gheorghe Ghibănescu în *Surete și izvoade*, iar vestigiile arheologice dovedesc vechimea așezării cu multe veacuri înainte ca prima mențiune a Fedeștiului într-un document să ne fie cunoscută.

Semnificativ pentru apartenența satelor Bursuci și Fedești la același spațiu românesc de viațuire și continuitate este tocmai textul primei atestări documentare, datat 16 ianuarie 1489. Emis de cancelaria domnească a lui Ștefan cel Mare – act de vânzare-cumpărare de teren – documentul suscitât ne informează cu privire la nume ale unor proprietari ai satului Fedești, „încă pe la 1400, sub Alexandru cel Bun”. Cumpărătorul, Mișu Ciocan, este proprietarul care va da numele Văii Ciocăneștilor, adică tocmai locului unde Gavriliță Costachi a ridicat, la 1682, schitul Bursuci. Gheorghe Ghibănescu în *Surete și izvoade, Volumul VII* și Virgil Caraivan în *Movila Roșie*, capitolul *Istoricul unui sat moldovenesc*, precizează că acest Mișu Ciocan este originea toponimului amintit, fără a face trimitere la vreun document.

Istoricul Gheorghe Gherghe consideră că este forțată legătura între originea toponimului și proprietarul din Fedești, existând posibilitatea unei coincidențe de nume. Menționează că „în comuna Epureni, a existat Valea Ciocăneștilor, vale care și-a avut numele de la familia Ciocan, proprietară acolo din perioada prestatală, deoarece documentele emise în cancelaria Moldovei nu o amintesc, proprietarii de acolo în secolul al XV-lea fiind alții” (Gheorghe Gherghe, 2012, p. 24).

Până în a doua jumătate a secolului al XVII-lea nu se cunoscute alte atestări documentare ale satului Fedești. În 1674, Gavriliță Kostaki primește danie o jumătate de bătrân din Fedești de la Iordache și Mereuță, ginerele lui Iosup din Horgești. „După primirea daniei, Gavriliță și urmașii lui au obținut dreptul de protimis, drept de care s-a făcut uz în continuare, astfel că în secolele următoare urmașii lui stăpâneau cea mai mare parte a satului” (Ghibănescu, apud Gheorghe Gherghe în *Fedești. Oameni și locuri*, p. 26). Gavriliță Kostaki, boierul din Epureni, preciza în testamentul său : „am dat mai mult decât s-ar (cu)veni acestor fii ai mei” (Ioan Antonovici, *Mănăstirea Florești ...*, apud Gheorghe Gherghe, op. cit., p.26).

Ilinca-Elena, fiica mai mică a lui Gavriliță Kostaki, primise drept zestre de la tatăl său proprietățile pe care le avea în mai multe sate: Banca, Fedești, Ghermănești etc. Căsătoria Ilincăi-Elena și a lui Constantin Lambrino, la 1680, a deschis o lungă perioadă (aproximativ două secole) în care răzeși locali au împărțit pământul la Fedești cu mari proprietari din familia Lambrino. De fapt, urmașii Ilincăi și ai lui Costache Lambrino au devenit, alături de alți descendenți ai familiei Kostaki, proprietari ai unei bune părți din satele și pământurile din zonă. Cercetările istoricului bărlădean Elena Monu, publicate în cele două volume dedicate nobilei familii din Epureni, confirmă și aduc răspunsuri unor întrebări importante în acest sens.

Natalia Ciobanu, învățătoare din Fedești, originară din Mălușteni, consemna în 1939 numele unui vechi proprietar, Toderășcu, din urmașii căruia au rezultat alți bătrâni. Descendenți ai acestor bătrâni au păstrat până astăzi nume

precum: Cioban, Crangă, Ciocârlan ș.a.

În 1772 proprietar la Fedești era clucerul Iordachi Lambrino, fiu al lui Gavril Lambrino și nepot al Ilincăi Kostachi, iar la începutul secolului al XIX-lea Ioniță Lambrino (1784-1859). Virgil Caraivan amintește porecla Topor pe care șulețenii i-au atribuit-o urmare a unei întâmplări: Ioniță Lambrino, fedeștean, pentru a-și recupera prejudiciul creat în urma pierderii bouului împrumutat pentru muncă unui șulețean, a pus stăpânire cu forța pe o bucată din pământul răzeșului. O astfel de atitudine a boierului din Fedești i-a atras supranumele sus-amintit (Caraivan, 1912, p. 39).

După moartea lui Ioniță Lambrino, în 14 mai 1859, moșia Fedești a fost administrată de către fiul său, Scarlat¹. De numele Scarlat Lambrino se leagă textul *Cuza-Vodă fugar în pădurea Fedeștilor*, publicat de Vasile Adăscăliței în culegerea *Cuza-Vodă în tradiția populară*. Aflăm aici cum viitorul domn și protectorii săi, Iordache Lambrino din Banca - cumnat, Scarlat Lambrino din Fedești - vărul lui Iordache Lambrino și Scarlat Mavrogheni din Stoiești au reușit să-l salveze pe Cuza de oamenii domnitorului Mihalache Sturza, trimiși să-i captureze pe complotiști. Relatările din textul menționat corespund evenimentelor din preajma Revoluției pașoptiste, când Cuza și colaboratorii săi erau implicați în acțiuni contra domniei.

După moartea lui Ioniță Lambrino, în 1859, au apărut neînțelegeri între frați finalizate într-un proces. Erau parte în proces: Scarlat Lambrino, Zamfira Juvără (soția lui Nicu Juvără) și Zoe Cristescu (fosta soție a lui Nicolae Lambrino, decedat) - în calitate de frați, și creditorul Iacob Șovr.

Scarlat, administratorul moșiei din Fedești, a câștigat procesul, nefiind obligat la plata de despăgubiri. După moartea lui Scarlat, în 1880, moșia Fedești ajunge în proprietatea lui Alfred Juvără, fiu al Zamferei Lambrino și al lui Nicolae Juvără. Au urmat alți ani de procese, iar în 1914, suprafața în cauză, de aproximativ 1170 ha, ajunge în posesia lui Alice Chiricuță. De notat că în timpul procesului, înaintea căsătoriei cu Anton Chiricuță, Alice este citată încă sub numele Cristescu. În același an, 1914, noii proprietari donau suprafața de 3600 m.p. pentru construcția primului local de școală din Fedești.

Arhivele școlare evidențiază o realitate specifică tuturor satelor din acea vreme, faptul că în prima jumătate a secolului al XX-lea majoritatea fedeștenilor erau *plugari*. Împroprietărirea între 1919 - 1921 a 107 fedeșteni, clăcași ori participanți la războaiele patriei, nu a condus la apariția unei țărâni prosperă. Fiscalitatea excesivă și productivitatea scăzută au cauzat sărăcirea oamenilor sau chiar pierderea dreptului de proprietate asupra pământului. În perioada interbelică unii au făcut închisoare pentru neplata unor astfel de obligații.

După aplicarea legii agrare din 1921, familia Chiricuță pierde dreptul de proprietate asupra unei bune părți a moșiei, fiind expropriate 476 ha. Va deține în continuare aproximativ 300 ha până în toamna lui 1944.

În perioada interbelică, țărânii din Fedești au cumpărat suprafețe importante de teren, însă după al Doilea Război Mondial, colectivizarea a pus capăt „foamei de pământ” a țărănilor de peste tot și din Fedești. Iată în articolul *Înfăptuirile*

1 Gheorghe Gherghe, *Fedești. Oameni și locuri*. Iași: Editura Kolos, p.27.

Satul Fedești

sătești din comuna Ghermănești, consemnat de Ion N. Oprea în cartea *Bârladul în presa vremii*, relatări de la Fedești din 3 noiembrie 1944:

„Administratorul moșiei d-nei Alice Chiricuță fugise cu tot personalul, lăsând în paragină moșia, cât și moara sus-numitei doamne. Primarul Iorgu Toader, însă, s-a pus pe treabă imediat. A chemat toți sătenii care îl aleseseră și, după ce le-a explicat menirea ce o au, au luat administrația moșiei și, împreună cu ei, au arat 200 hectare”. Cu toate că naționalizarea terenurilor agricole în anii postbelici reprezintă un abuz – consemnat de istorie – mărturiile fedeștenilor relevă faptul că, în majoritatea lor, oamenii nu s-au opus. Se pare că anii de război și sărăcia le risipiseră instinctul proprietății, iar propaganda și-a făcut din plin efectul.

Proprietatea în timpul regimului comunist și după 1989 va face obiectul unor analize în viitor.

- Bibliografie:**
 Apostol, Neculai; Gherghe, Gheorghe, *Fedești. Oameni și locuri*. Iași: Editura Kolos, 2012.
 Bălănescu, Ioan, *Epurenii 500*. București: Coresi, 1995.
 Caraivan, Virgil, *Movila Roșie*. Bârlad, 1912.
 Gherghe, Gheorghe, *Lățești. Sărățeni. Schineni*. Bârlad: Editura Sfera, 2012.
 Monu, Elena, *Familia Kostaki. Studii, memorii, documente*. Bârlad: Editura Sfera, 2013.

Bibliografie online:

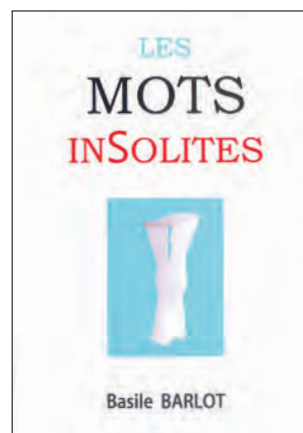
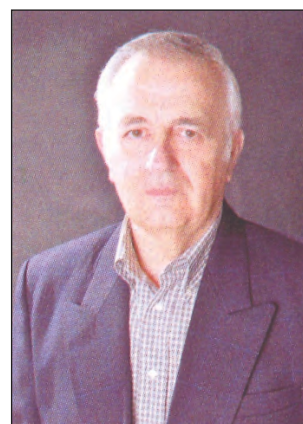
1. www.dacoromanica.ro, 29 iunie 2014

* Comunicare susținută la Simpozionului „Ctitorii ale boierilor Kostaki”, care a avut loc la Bursuci-Epurenii, în cadrul celei de a XVIII-a ediții a „Sărbătorii Teiului”, 29 iunie 2014

Basile BARLOT (Vasile Bârlogeanu), scriitor francez de origine română, născut la 6 august 1947 în Pitești. Stabilizat în Franța din 1987, din 1992 s-a dedicat noii sale pasiuni, aforismul. Vă propunem câteva „cuvinte mai puțin obișnuite”, traduse din volumul *Les mots insolites*, ed. 2010.

- **Fericire:** Nu în plăcerile trecătoare ale lumii trebuie căutată fericirea, ci în rarele clipe când ni se deschid ferestre către Cer.
 Fericirea trebuie gustată până la capăt, dacă ajungi.
- **Libertate:** Înălțuți de o idee, putem pierde un grad de libertate, nu și libertatea.
- **Prostie omenească:** Era aici când nu existam, va fi tot aici când eu nu voi mai fi.
- **Egoist:** Cel ce iubește lumea, nu și lucrurile care durează mai mult decât el.
- **Omenire:** Pulbere de stele, care-și caută rădăcinile pe pământ.
- **Aristocrat:** Cel ce trăiește la umbra arborelui său genealogic.
- **Război:** Nu se află întotdeauna acolo unde bate toba.
- **Cheia înțelepciunii:** Să nu faci valuri.
- **Oameni:** Pentru a-i cunoaște bine, trebuie să faci de trei ori ocolul pământului.
- **Așa-i lumea:** Nu cel mai nefericit se plânge cel dintâi.
- **Părinți:** Cei care-i învață pe copii cum să le dea lecții.
- **Viața:** O experiență care ne face filozofi, cu condiția să o ducem până la capăt.
- **Celebrități:** Stele căzătoare pe cerul epocii lor.
- **Televiziune:** Mașină de fabricat îngeri și demoni.
- **Civilizație:** Etern joc de-a v-ați ascunselea cu pornirile noastre primare.

N.R. Datorăm volumul și acceptul de publicare bunăvoinței d-nei Mariana Mânăstireanu.

Vladimir Lucretius STAN

DICȚIONAR DE SIMBOLURI

MITURI, VISE, OBICEIURI, FORME, FIGURI, CULORI: BOTEZUL

- urmare din numărul trecut -

Într-un articol anterior menționez că apa simbolizează puritatea și este folosită ca mijloc de purificare .

O rugăciune musulmană rituală – *calath* – nu poate fi făcută cum se cuvine decât dacă petentul sau penitentul s-a curățit prin abluțiuni rituale, a căror îndeplinire este statornicită de reguli minuțioase.

Apa mai simbolizează viața, apa vieții care poate fi descoperită în beznă și are puteri regeneratoare. O astfel de îmbăiere în apa nemuririi este botezul.

Despre fapta lui Ioan Botezătorul în deșert stă scris: ... „și se botezau de către el în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele” (Matei 3,6). Este ceea ce s-a chemat botez prin cufundare și care a fost timp îndelungat practicat. Acest rit al imersiunii este un simbol al purificării și al reînnoirii. Era cunoscut de către esenieni, dar și în alte religii (care îl asociază riturilor de trecere, în special nașterii și morții, cu excepția iudaismului și sectelor sale).

Totuși, editorii Bibliei de la Ierusalim notează, în legătură cu aceasta, ceea ce diferențiază botezul lui Ioan de celelalte rituri de imersiune; el țintește către o purificare ce nu mai este una rituală ci una morală; el nu se repetă și, din această pricină, ia aspectul unei inițieri; el are o valoare eschatologică, deschizând calea (labirintul) către grupul care practică o așteptare activă a lui Mesia și care prefigurează comunitatea sa. Poate fi comparat cu înmormântarea simbolică, cu inițierea prin piatra găurită, prin scorbura unui copac, printr-o crăpătură în pământ.

Oricare ar fi modificările aduse de liturghie diferitelor confesiuni creștine, riturile botezului continuă să aibă două faze cu mare putere simbolică: imersiunea și emergența. Imersiunea, redusă deseori la aspersiune (stropire), este ea însăși încărcată cu mai multe semnificații: ea indică dispariția ființei păcătoase în apele morții, curățirea prin apa purificatoare, întoarcerea ființei la izvoarele originare ale vieții.

Emergența revelează nașterea ființei atinse de har, purificate, legate de o sorginte divină de viață nouă.

Câteva texte irlandeze menționează un botez druidic, despre care se știe doar că a existat. E posibil totuși ca folosirea termenului să fie datorată doar contaminării cu vocabularul liturgic pentru desemnarea analogică unei purificări rituale.

Imersiunea sau stropirea cu apă neîncepută e întâlnită în tradițiile multor popoare și este asociată cu riturile de trecere, mai ales cu nașterea și cu moartea.

Mi s-a părut interesant un ritual practicat în zona Târgoviștei. Mireasa, însoțită de alaiul nuntașilor, trebuia să ia apa neîncepută de la a treia fântână întâlnită în cale, să pună cana cu apă în centrul, fixat cu aproximație, al unei mari intersecții de străzi (răscruce) și să stropească nuntașii cu mănunchiul de busuioc muiat în apă, apoi un nuntaș (pare-mi-se mirele) răstoarnă apa rămasă în cană. Înclin să cred că această stropire are o triplă valență :

- ritual de trecere a miresei de la un statut civil la altul;
- purificarea prin stropire;
- abandonul componentei profane și al morții prin vărsarea apei rămase în cană.

O corespondență interesantă găsim în poezia lui V. Voiculescu „În grădina Ghetsimani”.

La populațiile maya, botezul este legat de istoria arhetipală a Gemenilor; zeii porumbului. În tradițiile lor funerare, mortul nu

este supus doar unei spălări rituale – obicei existent la toți românii – mormântul lor este de asemenea stropit cu apă neîncepută (la noi, cu vin ales), ceea ce vrea să însemne că mortul, la plecarea către o altă viață, este botezat la fel ca omul viu la începutul vieții pământești sau când merită – la alte confesiuni. Prin această operațiune, mortul primind apa vie analogă sângelui divin, își asigură regenerarea .

Apa dintâi sau apa neîncepută, devenită apa sfințită – aghiazma – îndeplinește un rol complementar celui al focului în cadrul ritualurilor de purificare sau de regenerare.

În legătură cu botezul, Ioan Botezătorul va vorbi despre altfel de foc : „Eu unul vă Botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine; Lui nu sunt vrednic să - I duc încălțăminte. Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc.” (Matei 3,11). Exegeții vor observa că focul, ca mijloc de sfințire mai puțin material și mai eficace decât apa, simbolizează deja în Vechiul Testament intervenția suverană a lui Dumnezeu și a Duhului său purificând conștiințele (Isaia 1,31).

„Iar pe aceasta a treia o voi pune în foc; îi voi curăța ca pe argint și îi voi încerca cum se încearcă aurul.” (Zaharia 13,9)

În primele secole ale erei noastre, se va spune despre prozeliții încă nebotezați, dar condamnați să îndure martiriul, că au primit Botezul focului .

O analiză mai detaliată a riturilor catolice ale botezului ar putea pune în evidență bogatul simbolism al multiplelor gesturi și obiecte care apar în aplicarea acestei taine bisericești: așezarea mâinilor, insuflarea, semnele crucii, tradiția mării înțelepciunii, deschiderea gurii și a urechilor, lepădarea de Satana, recitarea Crezului, ungerea cu diferitele miruri de exorcism, de împărtașanie, îmbrăcarea veșmântului alb și purtarea lumânării aprinse etc.

Toate demersurile acestei ceremonii de inițiere exprimă dubla intenție de a purifica și de a însufleți. Ele dezvăluie de asemenea structura suprapusă a simbolului : într-un prim plan, botezul spală omul de întinarea lui morală, hărăzindu-l vieții supranaturale (trecerea de la moarte la viață): în alt plan, botezul invocă moartea și învierea lui Hristos. Cel botezat este asimilat Mântuitorului, învelirea lui în apă simbolizând coborârea în mormânt, iar ieșirea din apă – învierea. Într-un al treilea plan, botezul eliberează sufletul celui botezat de supunerea față de demon și îl introduce în oastea lui Hristos, marcându-l cu însemnul Sfântului Duh - căci această ceremonie consfințește o intrare în slujba bisericii. Botezul nu operează o transformare magică; el acordă puterea de a te dezvolta, prin credință și fapte, în slujba Evangheliei. Toată această liturghie simbolizează și realizează, în sufletul botezatului, nașterea harului care este principiul interior de perfecționare spirituală.

Virtutea purificatoare a îmbăierii / botezului / băii, apei în general, este bine cunoscută și atestată, atât pe plan sacru cât și profan, prin obiceiuri asemănătoare la toate popoarele, în toate locurile și în toate timpurile – acestea fiind primele rituri care sancționează marile etape ale vieții, îndeosebi nașterea, pubertatea, moartea. Cufundarea în apă, indiferent de scopul ei, intervine ca un liant în timpul trăit dar și continuitate, regenerare, înviere, ceea ce îi conferă valori inițiatice.

DIN VIAȚA ACADEMIEI

- urmare din pagina 1 -

La activitate au fost invitați elevi, învățători, profesori, părinți, scriitorii Petruș Andrei și Simion Bogdănescu, epigramistul Dumitru Olaru, membri ai Academiei Bârlădene.

Miercuri, 23 aprilie 2014, la Școala Gimnazială „George Tutoveanu”, a avut loc dezvelirea bustului poetului George Tutoveanu, realizat de sculptorul bârlădean Dorinel Filichi. La acest moment au participat elevi, cadre didactice, părinți, prof. Gabriela Plăcintă - inspector școlar general, reprezentanți ai Consiliului Local. Academia Bârlădeană a fost reprezentată de Elena Monu - președintele Societății. Un grup de elevi însoțiți de profesorii catedrei de limbă și literatură română au depus

Bârlădene: scriitorii Petruș Andrei și Simion Bogdănescu. Volumul de versuri

Într-un crâng de neuitări, semnat de Petruș Andrei, a fost prezentat de Elena Popoiu, Simion Bogdănescu și de autor. Despre volumul *Ritual de memorie* al

1(54) / 2014, prezentată de Măndița Coloșenco și Elena Monu.

Duminică, 27 aprilie 2014, ora 11,

elegantul foaier al Teatrului „V. I. Popa” a găzduit un eveniment de excepție, inițiat, pregătit și organizat de Centrul Internațional de Cultură „George Apostu” din Bacău, în colaborare cu Academia Bârlădeană. Un public receptiv a audiat cu mare interes ceea ce inspirat au

flori la mormântul poetului George Tutoveanu.

Sâmbătă, 26 aprilie 2014, ora 11, la sediul din str. Republicii nr. 235, în cadrul celei de-a doua reuniuni de primăvară a Societății, au avut loc două lansări de carte, autorii fiind doi renumiți membri ai Academiei

poetului Simion Bogdănescu au vorbit, din nou, Elena Popoiu, Petruș Andrei și autorul. Spre bucuria celor prezenți, ambii poeți au citit din versurile proprii. Reuniunea a continuat cu lansarea revistei „Academia Bârlădeană” nr.

numit organizatorii „Spectacolul Cărții”, avându-l ca protagonist pe Cătălin Dorian Florescu, scriitor elvețian de origine română, autorul romanelor: „Maseurul orb”, „Drumul scurt spre casă”, „Vremea minunilor”, „Zaira”, „Jacob se pregătește să iubească” – toate traduse în românește din limba germană și apărute la Editura Polirom din Iași. Prin grija organizatorilor, spectatorii au putut cumpăra cărți și au obținut autografe de la autor. Cătălin Dorian Florescu și-a captivat auditoriul prin abila îmbinare a relatărilor autobiografice cu lectura unor fragmente din operă. La îndemnul său, i s-au adresat întrebări, însoțite și de comentarii vizându-i deopotrivă viața și creațiile, la care a răspuns afabil și vizibil stimulat de participarea publicului. Ecurile post-eveniment venite de la dl. Geo Popa, directorul binecunoscutului Centru cultural

băcăuan, sunt măgulitoare: scriitorul care ne-a fost oaspete a apreciat că publicul și atmosfera întâlnite la Bârlad i-au întrecut așteptările.

Miercuri, 21 mai 2014, ora 17, integrându-se Zilelor Culturale ale Bârladului și respectând o tradiție începută în 1995, Academia Bârlădeană a organizat reuniunea sa festivă de Sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena, omagiu dedicat d-lui C. D. Zeletin, președintele de onoare al Societății în curând centenare. Programul a cuprins lansarea volumului *Dincoace de Lethe*, cea de-a doua carte a

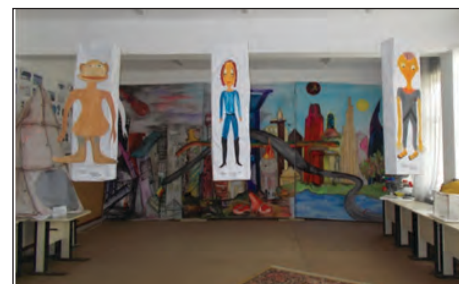
inginerului Marian Rotaru, „academician” activ și publicist cunoscut prin documentatele sale articole din „Informatorul Moldovei” și „Academia Bârlădeană”. În prezența unui numeros public, au vorbit despre carte și autor: prof. Vasile Cârcoță, adevărat mentor științific pentru autorul-fost elev, Elena Monu, Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Chiriac Samoilă – redactorul-șef al publicației „Informatorul Moldovei”. Elena Monu, moderatorul reuniunii, l-a invitat pe ing. Constantin Constantinescu,

primarul municipiului, să-și exprime opiniile referitoare la activitățile la care a participat. Edilul bârlădean a vorbit elogios despre oamenii de cultură ai Bârladului, mulți dintre ei membri ai Academiei Bârlădene, reiterând angajamentul de sprijin din partea Primăriei și a Consiliului Local pentru sărbătorirea, în 2015, a Centenarului Academiei Bârlădene.

Concursul Interjudețean *Lumea viitorului*:

De peste patru ani, Școala Gimnazială „Teodor Medeleanu” din Ciocani s-a făcut cunoscută printr-o serie de proiecte județene, mai nou, interjudețene, coordonate de prof. Roxana Galan-Oprișan, consilier educativ al instituției, membră a Academiei Bârlădene. Cu sprijinul conducerii școlii, reprezentată de prof. Florina Nanea, director - care a facilitat procurarea de materiale, organizarea și desfășurarea întâlnirii finale de la școala coordonatoare -, cu ajutorul membrilor echipei: prof. Lidia Mastacan, prof. Larisa Ignat, prof. George Zabolichi - realizatorul celor trei pânze de 3/2 metri reprezentând viziunile proiectului - și, nu în ultimul rând, cu sprijinul prof. Daniela Jitcă, inspector educativ, proiectul de anul acesta, *Lumea viitorului*, s-a transformat în concurs interjudețean, aprobat de Ministerul Educației Naționale. Început în octombrie 2013 și bazat pe parteneriate cu școli din mai multe județe - Școala Gimnazială Nr. 66 din București, Colegiul Național „Dragoș Vodă” din Câmpulung Moldovenesc, Colegiul Național „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, Liceul Tehnologic „Petru Rareș” din Bârlad, Școala Gimnazială

„G. C. Dragu” din Coroiști și, desigur, școala inițiatore - proiectul a urmărit realizarea de creații literar-artistice, de machete, filme, produse legate de moda, legislația, educația la timpul viitor. Ideea proiectului a propus trei viziuni ale viitorului: una pozitivă, una de mijloc și una negativă. Activitățile s-au desfășurat în fiecare școală, apoi la București, pe 11 aprilie, la Colegiul Național „Gh. Roșca Codreanu”, pe 23 aprilie 2014. Întâlnirea finală de proiect, din **14 iunie 2014**, a adus școlii coordonatoare prestigiul organizării unui spectacol de filme și P.P.T.-uri, o scenetă, o paradă a modei, un spațiu expozițional pentru machete, desene, pictură, mulaj. Au luat parte la concurs școli din 13 județe, cu peste 150 de elevi de la ciclurile primar, gimnazial, liceal și peste 60 de cadre didactice, coordonatori de lucrări, parteneri sau însoțitori la ultima întâlnire. Activitățile au fost popularizate prin televiziunea locală. Au fost acordate premii, în urma jurizării lucrărilor pe secțiuni: creație literară, film, machete, modă, desen; diplomele au avut ca background cele trei viziuni realizate de prof. George Zabolichi.

Sala expozițională

Întâlnirea de la Codreanu: dir. Nanea Florina (Ciocani), prof. Tilibașa Aura (Codreanu) prof. Diaconu Lucia și Galan-Oprișan Emilia(Coroiești); prof. Galan Roxana (Ciocani), prof.Cucoș Mihaela (P. Rareș), prof. Chițiga Ramona, insp. Jitcă Daniela și prof. Stoica Diana (Codreanu)

Florian PRICOP

O NOUĂ CARTE DEDICATĂ BANCNOTELOR ROMÂNEȘTI

Marian Bolum nu se dezmințe. El rămâne fidel pasiunii sale de numismat, dornic de a așterne pe hârtie concluziile studiilor făcute pe zeci și sute de monede și de bancnote. Astfel, el a lansat de curând o nouă lucrare, intitulată „Bancnote circulante pe teritoriul României în perioada regalității (1877-1947)”. Alături de celelalte două lucrări, publicate în anii trecuți: „Studii și articole de numismatică” (2012) și „Sistemul monetar național - Monedele României (1867-2013)” (2013), cărțile pot fi un important și util reper pentru cei care au ca pasiune numismatica în general și cea românească în special.

Cartea începe cu un scurt istoric al apariției bancnotelor în lume și continuă cu ceea ce autorul și-a propus: apariția și evoluția bancnotelor care au circulat pe teritoriul țării noastre. Marian Bolum și-a ales perioada cea mai importantă a istoriei bancnotelor românești, în acest

timp circulând cele mai frumoase emisiuni monetare pe hârtie. Fiecare emisiune are imagini avers/revers și conține suficiente date tehnice, precum dimensiune, calitate hârtie, filigran, tiraj și o descriere completă a imaginilor. Așadar, în paginile cărții, amatorii de numismatică românească pot afla despre încercările de punere în circulație a unor bilete bancare în Țara Românească (1853) și în Moldova (1856), despre emisiunile de bilete ipotecare (1877), despre emisiunile de bancnote din timpul domniilor regilor Carol I (1866-1914), Ferdinand (1914-1927), Carol al II-lea (1930-1940), precum și despre bancnotele care au circulat în perioada domniei regelui Mihai (1927-1930 și 1940-1947). Un capitol aparte este dedicat bancnotelor de ocupație emise pentru România de Comandamentul Armatei Roșii.

Lucrarea se încheie cu o anexă care cuprinde tabele cu bancnotele emise de BNR în perioada regalității. Interesant este faptul că în perioada de timp aleasă de autor au fost tipărite bancnote de

valoarea de 10 bani (1917), cea mai mică valoare, dar și bancnote cu cea mai mică dimensiune, până la bancnota de 5 milioane de lei (1947), cea mai mare valoare și cea mai mare dimensiune.

Totodată, cartea conține o serie de puncte de vedere și concluzii ale autorului la care a ajuns după cei 24 de ani dedicați pasiunii de colecționare.

Și Marian Bolum nu se oprește aici. El promite completarea istoriei bancnotei românești cu abordarea emisiunilor din perioada comunistă și post-decembristă.

Marian Bolum rămâne singurul numismat bărlădean care a avut curajul să abordeze subiecte dedicate numismaticii românești. Cărțile sale pot fi studiate atât de începătorii în ale colecționării de monede și de bancnote românești, dar și de cei care au deja o experiență bogată în acest domeniu. Lucrările sunt un ghid util pentru colecționarii de numismatică românească.

www.academiabarladeana.ro / e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.

Anul XXI, nr. 2(55), iunie 2014, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Florian Pricop,
Elena Popoiu, Eliza Artene, Constantin Romete.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa redacției se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor.

Academia Bârlădeană

Anul XXI, 2 (55), Trim. II, 2014

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană
Președinte de onoare: C. D. Zeletin • Președinte: Elena Monu

Academia Bârlădeană se pregătește de centenar !

Supplément

FRANCOPHILIE ROUMAINE

Nourrir la langue d'expression – le français, en l'occurrence - de toutes les (res)sources souterraines des idiomes locaux et de toutes ces manières d'être au monde originales, c'est aussi battre en brèche les stéréotypes fleurissants et confortables, c'est la rendre plus vivante et attirante pour les natifs français et plus représentative de la diversité culturelle qu'elle est censée réfléchir, aux yeux de ceux qui, pour une raison ou une autre, ont été amenés à couler leur identité dans un moule différent.

Simona Modreanu

Elena POPOIU

Au(x) lecteur(s)

Pe aici, orice pici gimnazial este capabil oricând de tzarisme grațioase[...] (Dan Coridaleu)

En 2006, lors du Forum de l'OIF déroulé à Bucarest, on parla d'un plan de relance du français, la Roumanie étant vue comme apte à valoriser son statut de pointe orientale de la francophonie sinon même à en devenir un moteur. Plus circonspects, moins euphoriques mais fidèles, les francophiles roumains - ceux de Bârlad sont du nombre - l'espèrent encore et, non-contents du simple espoir, ils font leur possible pour servir la cause. Nous envoyons un salut fraternel à tous ceux qui nous suivent dans cette voie!

Pour ce 4e numéro du Supplément de la revue „Academia Bârlădeană”, rebaptisé, depuis 2012, „Francophilie Roumaine”, notre programme éditorial conserve les catégories de sujets déjà illustrées précédemment: événements et anniversaires culturels francophones, auteurs roumains en versions françaises, création.

L'année 2014 compte quelques anniversaires littéraires importants: le centenaire de Marguerite Duras (née le 4 avril 1914), celui d'Alain-Fournier (mort sur le front le 22 septembre 1914), le bicentenaire de Bernardin de Saint-Pierre (mort le 21 janvier 1814). Nous consacrons aux deux premiers auteurs mentionnés des pages d'extraits et d'évocation, portant notre choix, naturellement, sur ce qui, de près ou de loin, peut se rattacher à notre espace culturel.

Nous remercions chaleureusement les professeurs Simona Modreanu, Corina Dimitriu-Panaitescu et Brândușa Grigoriu, du Département de français de l'Université „A.I. Cuza” de Iași, qui, cette fois encore, ont accepté de collaborer à notre revue.

Nous tenons à dire un grand merci pour sa collaboration au professeur canadien d'origine roumaine, Antoine Soare, de l'Université de Montréal, que nous aurons le plaisir de saluer cordialement durant sa nouvelle visite dans notre ville.

Nous nous faisons une joie d'adresser une pensée particulière aux professeurs Corina Dimitriu-Panaitescu et C. D. Zeletin, ces grands amis toujours prompts à nous offrir appui et encouragement.

Simona MODREANU

Le français de la Francophonie: altérité intime, identité plurielle

On parle français un peu partout dans ce village global qu'est devenu le monde. Cependant, l'idiome qu'on entend en Belgique, en Suisse, au Canada, au Maghreb ou dans n'importe quel coin francophone, n'est ni tout à fait le même, ni tout à fait un autre que celui de Boileau ou de Gide. On s'aperçoit qu'il obéit à des lois particulières, à la fois concentriques - dévoilant une essence d'une pureté oubliée dans l'Hexagone - et centrifuges - les voix que les autres langues font entendre dans le français assurant une diffraction lumineuse, polyphonique. La lumière blanche de départ, à savoir le français standard, se mue en un dégradé de couleurs recouvrant toutes les teintes de l'hétéroglossie.

La langue de l'autre n'est plus perçue comme un obstacle, un ennemi, ou une intrusion oppressive dans une intimité jalousement préservée, mais de plus en plus comme un espace de liberté, où l'accès à l'universalité se double d'une créativité manifeste, qui fait exploser le monolithe linguistique et culturel représenté par une langue et un système de référence homogènes. Mais la langue est un reflet de notre modélisation du monde, elle n'est pas un pur produit arbitraire, c'est donc à une altérité complexe que nous avons affaire lorsque nous approchons une autre culture, une autre langue, un autre rapport à la réalité.

Ou un autre humour, car le type de dislocation d'une certaine perception du réel est également porteur de connotations civilisationnelles particulières. J'ignore ce qu'un Esquimau, par exemple, comprendrait à ce genre de clichés ethno-culturels sur lesquels jouait en virtuose

provocateur Aristide Briand, un Européen convaincu de l'entre-deux-guerres:

- Un Russe - un intellectuel
- Deux Russes - un ballet
- Trois Russes - la révolution;
- Un Allemand - un pédant
- Deux Allemands - une brasserie
- Trois Allemands - la guerre;
- Un Français - un bavard
- Deux Français - un ménage
- Trois Français - une conférence... Nous y voilà !

Nourrir la langue d'expression - le français, en l'occurrence - de toutes les (res)sources souterraines des idiomes locaux et de toutes ces manières d'être au monde originales, c'est aussi battre en brèche les stéréotypes fleurissants et confortables, c'est la rendre plus vivante et attirante pour les natifs français et plus représentative de la diversité culturelle qu'elle est censée réfléchir, aux yeux de ceux qui, pour une raison ou une autre, ont été amenés à couler leur identité dans un moule différent. Les saveurs multiples et les hardiesses sonores dont ils la parent changent le profil initial de la langue, sans toutefois en altérer l'unicité. Le monde de la francophonie affermit ainsi sa légitimité, tandis que le français de souche en sort plus riche et plus fort, plus conscient de sa place dans l'espace de la mondialisation. Le français et la littérature francophones s'écrivent au singulier, mais se déclinent, en réalité, au pluriel. Essayons de trouver ensemble les mots pour le dire.

(Allocution d'ouverture prononcée aux Journées de la Francophonie, XIXe édition, Iași, 28-29 mars 2014)

Corina DIMITRIU PANAITESCU

Kim Thúy ou Comment peut-on recycler une vie (du recyclage existentiel au recyclage littéraire)

Romancière québécoise d'origine vietnamienne, Kim Thúy a publié en 2009 un roman, *Ru* (Les Editions Libre Expression, Montréal) qui l'a placée sur l'avant-scène de la vie littéraire du Québec et, plus largement, de la francophonie, grâce aux prix remportés. Elle représente, à l'intérieur de la littérature québécoise, l'écriture migrante, un phénomène datant des premières immigrations d'écrivains au Québec (le début du XXe siècle), mais devenu toujours plus prégnant et reconnu ces dernières décennies. Outre les thématiques de prédilection – l'exil, la différence, le déracinement, le trauma identitaire, la mémoire – cette littérature fait souvent voir « un éclatement des formes, comme si la diffraction identitaire vécue profondément par l'écrivain venait s'inscrire dans le matériau littéraire » (J.-F. Caron, *Migrer au cœur de notre littérature*). Elle fait en même temps croire, grâce à sa transculturalité, à la possibilité d'« ériger des ponts » entre les cultures.

C'est aussi le cas de *Ru*, roman autofictionnel, où l'on retrouve, racontée sous un nom d'emprunt, l'histoire de la vie de l'auteure québécoise : née à Saïgon, elle fuit, avec sa famille, à 10 ans (dans les années 70) son pays, occupé par les soldats communistes et entraîné dans une guerre fratricide. Elle appartient à ce *boat people* qui, embarqués sur des vaisseaux, réussissent à survivre à ce voyage risqué, se font placer dans un camp de réfugiés en Malaisie pour arriver, ensuite, au Canada et s'y établir. L'espace du bateau, où l'espoir et la terreur coexistent, est rendu dans une page mémorable :

Le paradis et l'enfer s'étaient enlacés dans le ventre de notre bateau. Le paradis promettait un tournant dans notre vie, un nouvel avenir, une nouvelle histoire. L'enfer, lui, était nos peurs : peur des pirates, peur de mourir de faim, peur de s'intoxiquer avec les biscottes imbibées d'huile à moteur, peur de manquer d'eau, peur de ne plus pouvoir se remettre debout, peur de devoir uriner dans ce pot rouge qui passait d'une main à l'autre, peur que cette tête d'enfant galeuse ne soit contagieuse, peur de ne plus jamais fouler la terre ferme, peur de ne plus revoir le visage de ses parents assis quelque part dans la pénombre au milieu de ces deux cents personnes.

Le titre du roman est expliqué par l'auteure comme suit, en note isolée au milieu de la première page du livre : « En français, *ru* signifie "petit ruisseau" et, au figuré, "écoulement

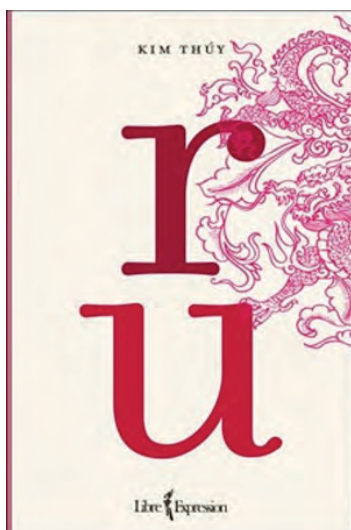
(de larmes, de sang, d'argent)" (*Le Robert historique*). En vietnamien, *ru* signifie "berceuse", "bercer" ».

Nous nous sommes proposé de lire ce petit roman de moins de 150 pages comme l'histoire d'un recyclage : recyclage existentiel qui nourrit un recyclage littéraire, par l'intégration des souvenirs dans le récit. *Recycler sa vie* suppose, obligatoirement, *changer de vie et/ou changer d'identité*. Dans le cas présent, de la narratrice-personnage du roman *Ru*, la motivation d'un tel acte, motivation qui se mue en condition déterminante, est constituée par l'exil. Le tournant existentiel qu'il provoque est lourd de conséquences : l'ordre établi est renversé, le cours naturel de la vie est arrêté, tout un monde – et avec lui, la famille – connaît une dissolution définitive, le trauma identitaire s'installe.[...]

L'enjeu d'un tel recyclage – existentiel – est majeur : il s'agit, ni plus ni moins, de *survivre*. Au-delà de la tonalité apparemment légère, insouciant, de la narratrice, le registre utilisé reste profondément grave. Quant à sa spécificité, ce recyclage est de consistance contradictoire, car il fait coexister les gains avec les pertes : maintes conditions sont à remplir, maintes étapes doivent être franchies. La première, et la plus douloureuse, peut-être, en est de *renoncer* à tout ce qui est de trop, s'en débarrasser pour ne pas devenir vulnérable par la dépendance, alléger ses bagages, car les vraies ressources sont intérieures :

Mes parents nous rappellent souvent, à mes frères et à moi, qu'ils n'auront pas d'argent à nous laisser en héritage, mais je crois qu'ils nous ont déjà légué la richesse de leur mémoire, qui nous permet de saisir la beauté d'une grappe de glycine, la fragilité d'un mot, la force de l'émerveillement. Plus encore, ils nous ont offert des pieds pour marcher jusqu'à nos rêves, jusqu'à l'infini. C'est peut-être suffisant comme bagage pour continuer notre voyage par nous-mêmes.

Certes, il arrive que, en cours de route, on soit obligé de trahir, plus ou moins, sa première identité. De retour au Vietnam longtemps après son départ, pour des obligations professionnelles, la narratrice a du mal à se faire comprendre et, dans un restaurant, on lui dit qu'elle est *trop grosse pour être une Vietnamienn*e. Il ne s'agit pas, en fait, de ses 45 kilos, mais *de ce rêve américain qui m'avait épaissie, empâtée, alourdie. Ce rêve américain a donné de l'assurance à ma voix,*

de la vitesse à ma démarche et de la force à mon regard. Ce rêve américain m'a fait croire que je pouvais tout avoir [...]. Mais ce jeune serveur m'a rappelé que je ne pouvais tout avoir, que je n'avais plus le droit de me proclamer vietnamienne parce que j'avais perdu leur fragilité, leur incertitude, leurs peurs. Et il avait raison de me reprendre. Elle n'est plus, actuellement, une Vietnamiennne qui a réussi sa vie, mais une Vietnamiennne qui n'en est plus une, car elle a échangé son idéal contre le rêve américain.

Complémentaire à cette première condition – d'hygiène salubre – en est une autre, tout aussi douloureuse et difficile : récupérer, après dure sélection, ce qui est encore viable, transférable, depuis les tael d'or ou les diamants fourrés dans le bracelet en acrylique dentaire de la fillette, jusqu'aux coutumes, sentiments, mentalités. Opération délicate dont est chargée la mémoire, dans la multiplicité de ses plis : génétique, affectif, sensoriel, rationnel. Les fugues qu'Henri, le fils autiste de la narratrice, fait au Canada répètent les fugues que la tante handicapée faisait, un demi-siècle avant, à Saigon. Les quatre bols bleus aux anneaux d'argent, seuls objets hérités de son grand-père et le beurre Bretel, importé de France, utilisé par le père pour préparer un plat d'autrefois, renouent avec la splendeur passée d'une vie de famille foulée aux pieds des soldats communistes.

Le monde dans lequel l'exil fait plonger la protagoniste est un monde de la différence – de type de civilisation, de système des valeurs, de codes, de système de référence, de type de sensibilité : « Je n'avais plus de points de repères, plus d'outils pour rêver, pour pouvoir me projeter dans le futur, pour pouvoir vivre le présent, dans le présent » . Afin de s'y intégrer, afin de se faire accepter, il est obligatoire d'accepter la différence.

Ces différences, on les constate et on les enregistre, grâce à une multiplication démesurée des capacités perceptives, avec une diversité de sentiments, souvent contradictoires. Le plus fréquent en est celui de surprise, causée par une perception tout autre de la réalité[...]

L'amertume s'y fait presque toujours sentir, même si elle reste discrète, en arrière-plan. Ici, dans le pays d'adoption, l'amour des parents pour leurs enfants est mesuré à une autre aune que dans le Vietnam natal, déchiré par la guerre. Là-bas, une mère pouvait se séparer volontairement de sa fille, en la confiant à quelqu'un d'autre : Elle préférait pleurer l'absence de son enfant que de la voir courir après les touristes pour leur vendre des nappes qu'elle avait brodées [...]

Réagir serait la suivante condition à remplir, pour un recyclage réussi. Au contact brutal avec le nouveau monde, une sorte de blocage psychique s'installe : la fillette de dix ans est incapable de parler, d'agir, tout en percevant, intégralement, la réalité. Autisme provisoire, que l'on peut dépasser, à la différence de l'autisme définitif de son fils Henri, enfermé « dans sa bulle de cristal » et que sa mère n'arrêtera, pourtant, de combattre. Pour vaincre ce blocage, pour retrouver la voix, la présence des autres est salutaire, et d'abord celle des « bonnes fées » du Québec, institutrices, amies, Marie-France, Johanne, Jeanne : C'est grâce à Jeanne que j'ai appris à dégager ma voix des replis de mon corps pour qu'elle puisse atteindre le bout de mes lèvres – phrase concentrée, laconique, pour dire la difficulté de renaître à soi-même, et au monde.

Ces conditions une fois accomplies, un long processus d'apprentissage commence. Apprendre est ce qui définit cette nouvelle vie, recyclée. Avant tout, apprendre à partager. L'«exercice du partage » qu'on lui faisait faire, plutôt par

prévention, pendant l'enfance à Saigon, devient, au Canada, pratique incontournable, parce que vitale. Elle s'y adonnera à cœur joie et l'imposera, à son tour, à ses fils. Le plus éloquent et efficace exercice est de faire entrer dans sa propre histoire l'histoire des autres : de brèves histoires à protagonistes connus ou anonymes, presque toutes profilées sur la toile de fond de l'Histoire, transmettant toutes, sans emphase aucune, leur leçon – toujours mémorable, bien que refusant de l'être.

L'histoire de Monsieur An, juge, professeur, diplômé d'une université américaine, condamné pour avoir trahi la nation, enfermé dans un camp de rééducation, soumis à une exécution simulée ; actuellement, il nettoie le plancher de l'usine de bottes de pluie de Granby. Monsieur An m'a appris les nuances, constate la narratrice. Il s'agit des nuances de bleu du ciel regardé par Monsieur An pendant qu'on lui pressait le pistolet contre la tempe. Monsieur Minh m'a donné le désir d'écrire. Il avait fait, lui aussi, l'expérience du camp de rééducation. Diplômé en littérature française à la Sorbonne, il survit, dans le camp, grâce à l'écriture: il écrit plusieurs livres, en palimpseste, sur le même bout de papier.

D'autres histoires encore : l'histoire des enfants qui se prostituent, au Vietnam, pour gagner un repas, ou celle des six jeunes filles nues alignées contre le mur, dans le salon privé d'un restaurant de luxe du Vietnam d'après-guerre, bombardées, par des clients en quête de sensations nouvelles, avec des billets de cent dollars roulés en boule et lancés en projectiles [...] Petites histoires tragiques ou amusantes, cruelles ou touchantes, alimentées par la terrible confusion, l'ambiguïté de l'Histoire dans un pays dévasté par la guerre civile.

Tout ce long processus de recyclage existentiel est orienté vers la réinvention et la reconstruction de soi [...] La capacité de se détacher, de prendre du recul vis-à-vis du passé, afin de vivre pleinement le présent[...] On s'« extirpe des racines » non seulement en traversant un océan et deux continents, mais en nous éloignant de notre état de réfugiés apatrides, de ce vide identitaire . Pour y aboutir, il faut savoir rêver et pouvoir agir. Agir suppose, essentiellement, vaincre la peur. On ne peut le faire qu'en donnant sens et but précis à l'acte : reconstruire sa vie, se reconstruire soi-même. L'identité recrée grâce au recyclage est nécessairement ambivalente , hybride, mais parfaitement viable : moitié ci, moitié ça, rien du tout et tout en même temps », ses « racines tropicales, transplantées dans des terres recouvertes de neige, ont émergé à nouveau [...]

Quelque peu apothéotique, la fin du roman clame la force de renaître de ses cendres, de croire aux horizons futurs, aux sens ronds cachés derrière les apparences, les impressions, les sensations passagères, aux gestes d'amour, aux mots du présent livre sur les lèvres de ses lecteurs. La force de ce rêve éveillé [...] où le rouge profond d'une feuille d'érable à l'automne n'est plus une couleur, mais une grâce ; où un pays n'est plus un lieu, mais une berceuse.

Dernier mot du texte, « berceuse » – le sens vietnamien du mot « ru » – fait pendant au titre, pour marquer le point de départ et le point d'arrivée d'un parcours, du « sillage » d'une vie. Point d'arrivée identifié au pays d'accueil qui a fait que les significations du mot « ru » en français et en vietnamien fusionnent et que le « ru (de larmes, de sang ou d'argent) d'une vie par trop exposée se mue en « berceuse ».

(Fragments de la communication présentée aux Journées de la Francophonie, Iași, 2013)

ANTON SOARE

Pretexte pentru paradis

Professeur titulaire à l'Université de Montréal, Antoine Soare y déploie, depuis plusieurs décennies déjà, une riche activité didactique et scientifique, centrée particulièrement sur la littérature du classicisme français, son domaine de spécialisation. Les milliers de kilomètres qui séparent le Canada de la Roumanie ne l'ont pourtant point empêché de maintenir le contact avec son pays d'origine, où il revient fréquemment, pour donner des cours ou des conférences ou bien, récemment, pour y publier ses vers. C'est en cette dernière qualité, inédite, de poète, que nous avons le plaisir de le retrouver, après l'avoir connu, en 2010, lors de sa brillante conférence sur la francophonie canadienne.

EPITAF

Să sporesc fără să mor
Mi-a fost cel mai trainic dor,
Și-am dorit fără folos,
După cum vedeți mai jos.

AUTREMENT DIT

Mûrir sans mourir
Fut mon plus vif désir,
Et que cela ne se peut pas,
Vous en avez la preuve plus bas.

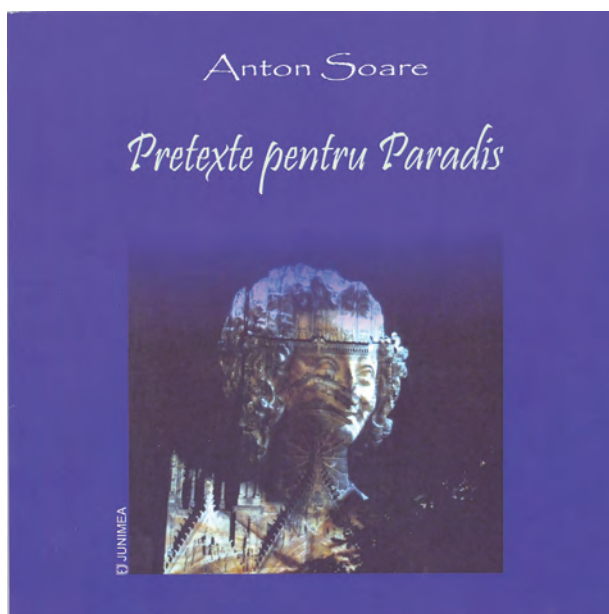

UNE AUTRE AUBADE

Je t'étendais à perte de vue
Comme un horizon,
Parmi les foudres et les glaçons,
Et comme une neige d'échos.
C'était Noël du jour
Aux éclats sucrés,
Et dans toute chose une gloire
Au bord du sanglot,
L'heure avait des étangs,
Les lys babillaient
Dans les plis matinaux de nos draps,
Et quels rayons nouveaux poussaient des cliquetis
Dans les coins
Aux lueurs meurtrières où s'agitaient
Les horloges et les coutelas.
Nu et blanc
Comme un clavier
L'ange traînait
Entre lumière et sang.

VIS-À-VIS

Am avut în vis o veste:
Se făcea că-ntr-o poveste
Un voinic spunea c-un zmeu
Dintr-un basm credea că eu
Mă iubisem cu o zână
Oglindită-ntr-o fântână
Care ei i s-a deschis
Pe când avea-n vis un vis.

...Antoine Soare, l'érudit universitaire montréalais, se défait à cœur joie de son sobre manteau classiciste pour retrouver l'espièglerie et l'allégresse de l'enfance dans ses vers enjoués, toniques et souples. Il est vrai qu'il a si longuement baigné dans les ondes de la grande poésie qu'il ne saurait s'en départir: fragments raciniens ou nostalgies baudelairiennes en somptueuses versions roumaines le prouvent pleinement. Sa plume lyrique, diaphane et subtile, frémit sous le poids des fruits mûrs d'une jouissance esthétique sans entraves, parmi des sonores bibelots marmoréens, des sonnets énigmatiques ou des strophes serrées dans une essence forte.

Simona Modreanu, fragment (traduit en français) tiré de la présentation du volume „Pretexte pentru Paradis” , Ed. Junimea, Iași, 2014

Brândușa GRIGORIU, docteur ès lettres, maître-assistante au Département de français de l'Université de Iași, est déjà connue à nos lecteurs par les poèmes publiés précédemment dans notre revue. Nous vous proposons cet écho français à son livre, datant du 23 février 2014, signé par Arnaud GALY (rédaction ZigZag francophonie), que nous reproduisons ci-bas avec l'accord de l'auteur; et ce texte de présentation, inscrit sur la couverture du volume, de ce même verbe délicieusement allègre et mutin propre à Eva Dam:

Née à l'époque du Grand Ban, Eva Dam est chercheuse à l'École des Hautes Études de Jardin. Sous la direction de son fils (Theodor, 10 ans, illustrateur du volume, n.r.), elle se spécialise en développement durable et lisse. Les "Versets d'Ève", écrits en latin d'Orient, sont le premier bouquin d'Eva Dam. Ils invitent à une relecture de la Bible, sous un jour joyeux et possible.

Arnaud GALY

Roumanie - Une Genèse souriante ! Éva Dam, Les Versets d'Ève

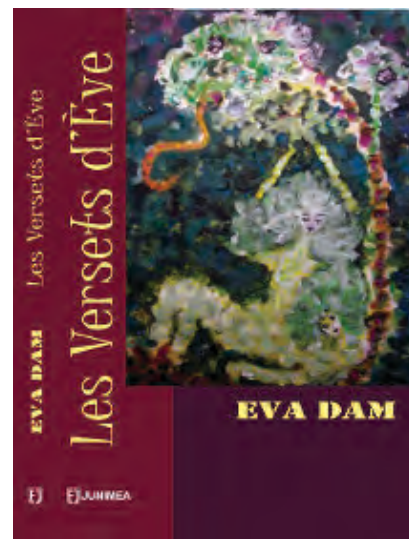
Éditeur Junimea – 2013. Iași. Roumanie

Un livre édité en Roumanie, écrit en français par une auteure roumaine francophone et francophile, voilà qui ne pouvait pas laisser ZigZag indifférent ! D'autant plus que le texte pétille à souhaits !

L'époque est tendue, non ? Surtout les paroles inspirées par la vie et l'œuvre des Dieux de toutes sortes. Les textes de référence des uns et des autres sont bien souvent lus et compris de la manière la plus étriquée qui soit. Les interprétations anachroniques conduisant à des positions effrayantes... Dans ce paysage apocalyptique, Éva Dam propose une délicieuse pirouette. Cette universitaire, maître de conférences à Iași en Roumanie, joue une partition osée, impertinente et rafraichissante : une Genèse souriante en tableaux poétiques !

Adam et Ève sont jeunes, leur complicité avec Dieu est malicieuse... comme quand Adam s'étonne auprès de son père de ne pas porter de fruit en lui, lui ! Comme quand Ève, capricieuse, désire porter une couronne semblable à celle d'Adam et que Dieu, dit Papa, lui conseille pour cela de travailler à *élaguer ! Dégager ! Les haies, les pommiers... Amen !* Comme quand Adam et Ève observent leurs nudités et réfléchissent au moyen de mieux résister aux frimas... surtout Ève qui comptabilise les poils d'Adam !

Éva Dam plonge sa plume dans une encre colorée, *détabouïsée*, pétillante, qui fera bondir les tenants de la tradition à coup de règle sur les doigts, mais qui procurera aux autres une jubilation bienvenue qui réconcilie avec tous les Papas que certains humains veulent voir en belliqueux chefs de gang. Merci Éva Dam...

P.S. Extrait : **Poussière**

Le soir, Papa venait, leur disait :

« Vous êtes mortels désormais. »

« Est-ce bien grave ? »

« Ça l'est. »

« Pourquoi donc ? »

« Vous devez vous garder : des vipères, des tigres, des fées. »

Ils dodelinaient.

« Quand vous sortez, vous devez mettre un bonnet. »

« Et l'aura, papa ? »

« Il se peut. Je vous dis : aimez-vous ; aimez vos ennemis. »

« Comme qui ? »

Caïn venait d'être pétri.

...Tout rime avec tout dans ce joyeux tourbillon vers lequel nous entraîne Eva Dam, dans ce discours polyphonique, où, malgré les apparences, le sérieux de la morale prend souvent le pas sur le ludique de la fable. [...] Qui plus est, dans une débauche de talent poétique et de générosité intellectuelle de la part d'une Eva Dam ensorceleuse. On tombe sous le charme. Nulle envie de se relever. (Simona Modreanu, fragment de la préface au volume)

Félix Arvers

Sonnet imité de l'italien

Mon âme a son secret, ma vie a son mystère,
Un amour éternel en un moment conçu :
Le mal est sans espoir, aussi j'ai dû le taire,
Et celle qui l'a fait n'en a jamais rien su.

Hélas ! j'aurai passé près d'elle inaperçu,
Toujours à ses côtés, et pourtant solitaire.
Et j'aurai jusqu'au bout fait mon temps sur la terre,
N'osant rien demander et n'ayant rien reçu.

Pour elle, quoique Dieu l'ait faite douce et tendre,
Elle suit son chemin, distraite et sans entendre
Ce murmure d'amour élevé sur ses pas.

À l'austère devoir, pieusement fidèle,
Elle dira, lisant ces vers tout remplis d'elle
«Quelle est donc cette femme ?» et ne comprendra pas.

*C.D. Zeletin vient de le redécouvrir dans sa bibliothèque, dans un très élégant volume de deux cent trente-trois pages, intitulé **Le Livre des Sonnets**. „Seize dizains de sonnets choisis”, volume publié à Paris par Alphonse Lemerre Éditeurs. Lui trouvant, à cette nouvelle lecture, les mêmes qualités qui en ont fait un des sonnets français les plus célèbres, le poète et le traducteur raffiné de poésie qu'est C. D. Zeletin, décida de lui consacrer le commentaire ci-dessous.*

Sonetul lui Arvers

Sunt poeți care au scris foarte mult și n-a rămas nimic după ei. Și-au pierdut și orele și zilele și anii. Sunt apoi alții care, mult / puțin cât vor fi scris, au lăsat istoriei literare una-două poezii care străbat posteritatea: aceștia sunt poeții antologici. Ei nu și-au pierdut, totuși, cu desăvârșire timpul ce li s-a dat, dar trec prin posteritate cu o frapantă, deși puternică, scurtă și fără amploare, nefiind foarte reprezentativi.

Alții străbat vremurile tot printr-o singură poezie, care însă e o capodoperă. Cititorul târziu se și întrebă dacă poetul în cauză a mai scris ceva, iar dacă scormonește istoria literaturii rămâne uluit să afle că a scris mult, poate chiar foarte mult, numai că orele vieții i-au fost salvate de o singură poezie. Dacă nu publici, nici contemporanii nici urmașii n-au de unde alege.

Printre aceștia din urmă se află poetul francez Félix Arvers (1806 - 1850). Cartea în care și-a adunat poeziile și-a intitulat-o *Mes heures perdues*, adică *Orele ce le-am pierdut*, lăsând, prin însuși faptul publicării, să se înțeleagă că imensa risipă a timpului nu-i totuși pierdere totală, prin aceea că mai există o speranță a salvării din uitare. Și Arvers a avut dreptate tocmai printr-un sonet din multe altele, care, fie întâmplător fie nu, este o capodoperă.

E celebrul *Sonet al lui Arvers*, pare-se reminiscență dintr-o poezie italienească, precizare care cred că este imaginată anume pentru a nu se recunoaște în sonet adevărata inspirație, ce pare a fi fost Marie Nodier, fiica

poetului Charles Nodier (1780-1844), sau, după unele bănuieli, doamna Victor Hugo.

Scris între 1830 și 1833, Sonetul lui Arvers rămâne, în literatura universală, una din marile poezii ale discreției. El a făcut carieră în mediile intelectualității subțiri din țara noastră vreme de peste un secol, probă că nenumăratele traduceri ce i s-au consacrat nu au fost izbutite, mai ales raportate la original de către o lume în care limba franceză se simțea ca la sine acasă.

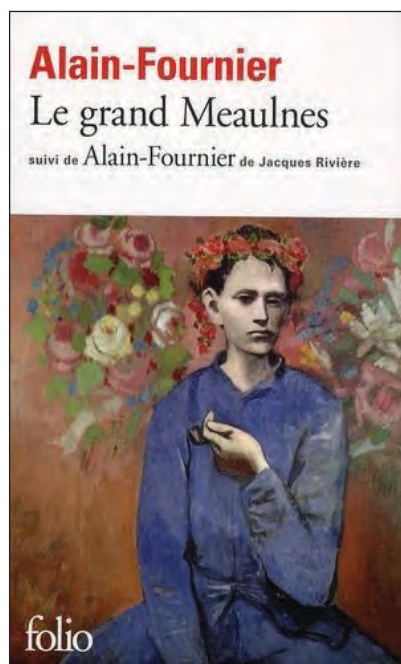
Uitarea de astăzi nu e decât una din atâtea și atâtea ipostaze ale avansului de structurării în artă și ale nesocotirii măiestriei artistice.

București, 25 iunie 2014

Centenaire ALAIN-FOURNIER

(3 octobre 1886 – 22 septembre 1914)

Alain-Fournier, romancier al aventurii interioare

Nous reproduisons ci-bas des fragments tirés de la préface – dense et profonde étude signée par le professeur N.I. Popa – à la première édition roumaine du roman Le Grand Meaulnes (Cărarea pierdută, București, 1967, Ed. pentru Literatură Universală, traduction Domnița Gherghinescu-Vania). Ce texte reste encore un ouvrage de référence, repère incontournable pour l'exégèse roumaine d'Alain Fournier.

«...În toamna anului 1913, apărea, la editura Émile-Paul din Paris, un mic roman: *Le Grand Meaulnes* de Alain-Fournier. Autorul era abia cunoscut prin unele încercări anterioare de poeme foarte libere ca *Le Corps de la Femme*, reeditate de Jacques Rivière în volumul *Miracles, Poèmes et proses* (N.R.F. 1924). Între 1907 și 1911, scrisese și bucăți în proză: tînărul scriitor se căuta pe el însuși, își căuta o expresie literară. Unele din acestea vor fi încorporate în roman.

Le Grand Meaulnes, unicul său roman, a fost publicat mai întâi de prietenul și cumnatul lui, Jacques Rivière, în *La Nouvelle Revue Française* din vara anului 1913, în trei numere succesive. Considerat ca unul din cele mai frumoase romane ale vremii, a avut imediat un mare succes și a fost adesea reeditat. Dar a însemnat o mare deziluzie pentru Alain-Fournier faptul că n-a obținut Premiul Goncourt pe anul 1913, cînd juriul i-a preferat romanul *Le Peuple de la mer* de Marc Elder. Critica franceză îl va discuta abia după primul război mondial.[...]

Pentru a completa fizionomia morală și artistică destul de complexă a lui Alain-Fournier, trebuie să facem apel și la

alte documente personale, cum sînt ampla sa corespondență din anii 1905-1914 cu cumnatul și prietenul său intim, Jacques Rivière, scrisorile adresate familiei, surorii lui, Isabelle Rivière, prietenului său Bichet, în fine mărturiile așa de prețioase ale lui Rivière și amintirile publicate de sora sa. Într-o scrisoare adresată lui J. Rivière, el afirma despre *Le Grand Meaulnes* : „În această carte mă veți găsi pe mine”, sau „Voi fi eu și numai eu”. Iar într-o altă scrisoare, din 4 aprilie 1910, către același confident, el fixează profilul moral al eroului său, Le Grand Meaulnes, de fapt erou liric și fuziune între autobiografia sa și transpunerea ei pe plan de vis și mit, tinzînd spre tînărul fantasc, așa cum ar fi dorit să fie el :

„Meaulnes, Le Grand Meaulnes, eroul cărții mele, e un om cu o prea frumoasă copilărie. Toată adolescența și-a tîrît-o după el. Uneori se pare că paradisul imaginar, care a fost lumea copilăriei lui, va răsări deodată la capătul aventurilor sale, sau va apărea la un gest al lui. Dar el știe de pe acum că un asemenea paradis nu mai poate exista. A renunțat la fericire. Trăiește pe lume ca unul care va pleca. Acesta-i secretul cruzimii sale. El descoperă urzeala și șiretlicul tuturor micilor paradise care i se oferă. Și, în ziua cînd fericirea de netăgăduit, căruia nu i te poți împotrivi, se înalță în fața lui și își lipește de el obrazul ei omenesc, Le Grand Meaulnes fuge, nu din eroism, ci de spaimă, fiindcă știe că adevărata bucurie nu există pe lumea asta.” [...]

Jacques Rivière ne-a relatat, în prefața volumului *Miracles*, evenimentele din ajunul primului război mondial, în care Alain-Fournier avea să-și piardă viața, la 28 de ani. Scriitorul avea presentimentul unei morți timpurii. Cînd s-a produs incidentul de la Agadîr, i-a declarat prietenului său, într-o discuție despre un eventual război: „Știu că este inevitabil și că eu nu mă voi mai întoarce din război.” Alain-Fournier, sublocotenent de rezervă la un regiment

de infanterie, pleacă pe front în august 1914, împreună cu Jacques Rivière. Angajat la 22 septembrie 1914, cu secția sa, lângă Éperges, sub comanda unui căpitan îndrăzneț, într-o misiune de recunoaștere, el nu s-a mai întors. Sfârșitul războiului a risipit ultima speranță a familiei că ar fi prizonier în vreun lagăr german. Căzut în luptă, puțin după Charles Péguy, el părea vizat, alături de alți camarazi, de versurile solemne în care acesta din urmă elogiase pe toți cei ce-și pierduseră viața într-un război drept:

„Heureux ceux qui sont morts pour la terre charnelle, / Mais pourvu que ce fût dans une juste guerre.../ Heureux ceux qui sont morts dans les grandes batailles / Couchés dessus le sol à la face de Dieu.” [...]

Le Grand Meaulnes este romanul copilăriei pierdute și al adolescenței, roman de evaziune, explicat prin criza tineretului francez de la începutul veacului al XX-lea, în ajunul primului război mondial [...]

Nevoia de evadare a tinerilor, tentativele lor de a găsi domenii noi în aventură, în exotism, în vis, în feerie, în tainele vieții interioare, explică și larga dezvoltare a poeziei franceze din această epocă. Symbolismul se prelungește, cu variate interpretări și accepții, de la poezia aristocratică și decorativă a lui Henri de Régnier, la poezia cosmică a lui Paul Claudel, de la aceea cerebrală a lui Paul Valéry pînă la „Georgicele creștine” ale lui Francis Jammes. Poezia devine o experiență. Apollinaire, poet independent, promite cititorilor în *La Jolie Rousse* „domenii mereu noi”, unde stăruie misterul. [...]

Ca și Marcel Proust, în ciclul său *À la recherche du temps perdu*, Alain-Fournier se scufundă în trecutul anilor dinții ai vieții, pentru a-și reconstitui eul. „Credo-ul meu în artă și literatură este Copilăria”, îi scrie la 15 august 1906 lui Rivière. Iar în viitoarea sa carte întrevide „un du-te-vino permanent de la vis la realitate.” În scrisoarea sa din 15 decembrie 1906, el îi mărturisea aceluiași J. Rivière : „Aș vrea să exprim misterul lumii necunoscute pe care o doresc. Dar este o sarcină imensă ca și viața : vreau să fac să trăiască această lume a mea, lumea misterioasă a dorințelor mele, peisajul nou și depărtat al inimii mele.” Prin aceasta, trecutul devine o formă de realitate superioară, învăluită în poezie.

Prin intuiția cu care întrevide importanța timpului în funcția evocatoare a memoriei și prin locul important a ceea ce el numește *l'inconnaisable*, analog cu viața însăși, el amintește de Bergson, deși n-a studiat opera filozofului francez. Ca J.-J. Rousseau, el recomandă revenirea la viața concretă : „Viața este contradictorie, oscilantă, amețitoare și, totuși, acolo unde ne mîină se află adevărul.” Această filozofie a lui Alain-Fournier, simplă și naturală, o găsim verificată în diferitele lui experiențe de viață care îi explică opera. [...]

Viața amoroasă a lui Alain-Fournier se desfășoară continuu, pe de o parte pe o concepție idealistă despre femeie, privită ca un principiu de viață, o „prințesă

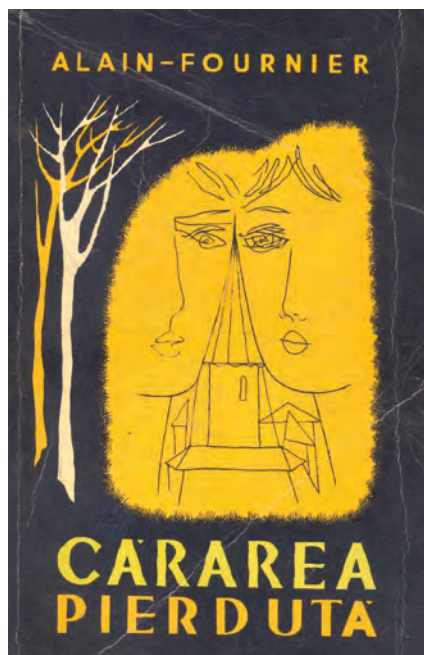
îndepărtată”, devenită mit obsedant și chinuitor; iar pe de alta scriitorul este animat de o dragoste imperativă și totală, în „realizarea căreia merge pînă la cruzime: „...caut iubirea, o iubire amețitoare, care să fie ca un sacrificiu, și ca ultimul cuvînt asupra a tot ce există...Numai femeile care m-au iubit au putut afla cît de crud sînt.”

În prima atitudine intră aventura minunată de dragoste de la 19 ani, cînd era încă elev la liceul Lakanal, urmărită ani întregi și integrată ca temă centrală în *Le Grand Meaulnes*. În ziua de Înălțare a anului 1905, după ce a vizitat Salonul de pictură de la Grand Palais, la Paris, întîlnește pe scări la ieșire o tînră necunoscută de-o frumusețe fascinantă. El o urmărește la distanță pe vaporeșul care urcă pe Sena spre bulevardul Saint-Germain, îi identifică locuința unde în zilele libere din săptămînile următoare o așteaptă, în speranța unei întîlniri. În fine, la Rusalii, asistă stînd în spatele ei la serviciul religios de la biserica Saint-Germain-des-Prés și se plimbă cu ea în lungul Senei, pe cheiul Cours-la-Reine, umbrit de platani. Ea curmă convorbirea cu vorbele : „Să ne despărțim. Am făcut o nebunie.” Se numea Yvonne, ca și Yvonne de Galais, eroina din romanul *Le Grand Meaulnes* și purta un nume aristocratic.

Timp de șase ani, amintirea acestei întîlniri este pentru tînrul îndrăgostit un prilej de suferință, „un adevărat infern de automăcinare”, după expresia lui. Vacanța petrecută în Anglia nu-1 liniștește. Este respins la examene. Rana din suflet i se adîncește, an de an, devine o obsesie. Află în 1907 că Yvonne era căsătorită la Toulon. În 1913 o întîlnește în La Rochelle: de data aceasta este definitiv pierdută pentru el. Isabelle Rivière ne dezvăluia, în *Vie et Passion d'Alain-Fournier*, că eroina mării aventuri de dragoste a fratelui ei nu și-a revelat niciodată identitatea. Inspiratoare a unei iubiri adînci și a unui roman celebru, ea s-a dovedit discretă și demnă de cultul pe care i 1-a închinat scriitorul. [...]

În cadrul romanului francez de la începutul veacului, dominat de un povestitor spiritual și ironic ca Anatole France, de exotismul lui Pierre Loti, de pasiunea lui Maurice Barrès sau de amploarea ciclică a lui Romain Rolland, Alain-Fournier aduce o notă originală. El reintegrează poezia în roman, conceput ca o aventură psihologică departe de metodele psihologice sau naturaliste folosite de contemporani, departe de discuțiile lor. [...]

Alain-Fournier scria și el, pe același ton de erou romantic, amintind lunga serie de figuri, de la René și Obermann, pînă la Octave din *La Confession d'un enfant du siècle* : „Caut cheia evaziunii spre meleagurile dorite și, poate, moartea, la urma urmelor”. Împăcarea cu ideea morții intervine la Alain-Fournier și ca un element de orfism, tot de esență romantică : „Dacă ar fi trebuit, mărturisea el, să cobor în Infern ca să-mi găsesc dragostea, poate...” Analogia între Orfeu coborît în Infern pentru a o regăsi pe Euridice și poetul în căutarea iubirii pierdute confirmă aspectul

mistic dat de el iubirii, ridicată, prin abstracție și poetizare, pînă la mit. Gérard de Nerval, poet orfic, urmărise și el în figurile de femei cunoscute și iubite, de la Sylvie, Adrienne și Jenny Colon pînă la Isis și Regina din Saba, o femeie ideală, purificată în eternul feminin[...]

Cealaltă temă a romanului *Le Grand Meaulnes*, copilăria, reprezintă o interpretare totodată romantică și bergsoniană. Scurgerea timpului, procesul de îmbătrînire, sentimentul aceluși fatidic *nevermore* proclamat de Edgar Poe, duc pe poet la contemplarea disperată a unei lumi definitiv pierdute. [...] Metoda cu care sînt urmăriți eroii și chiar personajele episodice amintește realismul psihologic ilustrat de romane scurte ca *La Princesse de Clèves* al doamnei de La Fayette, *Manon Lescaut* de abatele Prévost sau *Adolphe* de Benjamin Constant. Aceeași ascutime a observației, aceeași luciditate în analiza stărilor sufletești, aceeași importanță dată trăsăturilor și faptelor semnificative și revelatoare.[...]

Problema nouă a veacului nostru, *timpul*, cu toate implicațiile lui în cunoașterea personalității omenești, concepută în aspectul ei de continuă *devenire*, impunea o adaptare a metodei realismului psihologic la noua concepție despre eul omenesc, privit în plină transformare. Ideea bergsoniană, cu răsrîngeri paralele în opera lui Charles Péguy, Marcel Proust sau Alain-Fournier, urmărea tocmai reconstituirea personalității scriitorului cu ajutorul

sondajelor efectuate în memorie și în trecutul personal smuls din uitare. Nu-i vorba de *memoria involuntară* sau de *automatismul psihologic*, invocate de diferite curente literare, de la dadaism pînă la suprarealism. Avem a face aici cu un „vis treaz”, condus lucid și constructiv, așa cum îl teoretiza odinioară Gérard de Nerval, într-un fragment publicat în *L'Artiste* din 2 iunie 1844, sub titlul *Paradoxe et Vérité*. [...]

Domină în roman numeroase elemente romantice, care constituie un fel de laitmotive: neliniștea, revolta, aspirația stăruitoare spre altceva, căutarea simbolică a „domeniului misterios”, „aventura”, fantasticul, frica de viață și de fericire, prin contrast cu nostalgia obsedantă a copilăriei, însă în expresia sa literară, Alain-Fournier este sobru, simplu și discret chiar în efuziunile romantice.[...]

Celebritatea romanului *Le Grand Meaulnes* a crescut continuu în Franța și peste hotare. Deși astăzi el este oarecum lăsat în umbră de marii romancieri actuali, cu opere bogate și în plină dezvoltare, totuși Alain-Fournier a realizat acest record de a deveni un clasic al literaturii franceze printr-un singur roman. Iar marele număr de studii importante care i s-au consacrat în ultimii ani, cu interpretări atît de deosebite, sînt o mărturie că personalitatea și opera sa sînt încă vii în conștiința noastră. »

Nicolas I. POPA (1897-1982). Professeur, critique et historien littéraire, comparatiste, journaliste roumain.

Né à Puiești-Vaslui, d'une famille d'enseignants, frère du dramaturge Victor Ion Popa. Études brillantes au *Lycée Internat* de Iași (1907-1915), École Militaire. Participe en tant que volontaire à la guerre de 1914-1918 ; trois fois décoré par décret royal (1923, 1924, 1931). Faculté des Lettres de l'Université de Iași, licence en français-roumain (1921). Professeur titulaire au Séminaire *Veniamin* de Iași. Études à Paris (1924-1931) comme membre de l'École Roumaine en France, ensuite comme boursier du Ministère de l'Éducation Nationale. Il suit des cours au Collège de France, à la Sorbonne, à l'École Normale Supérieure et travaille sous la direction des professeurs: F. Baldensperger, P. Hazard, G. Cohen, F. Stowski. Collaborations à la *Revue de Littérature Comparée* ; son étude *Le Sentiment de la mort chez Gérard de Nerval*, (éd. Gamber, 1925) attire l'attention. De retour en Roumanie (1931), nommé professeur de français au *Lycée Internat* de Iași et au Séminaire Pédagogique Universitaire. L'un des principaux animateurs du cercle d'études franco-roumaines *Lutetia* de Iași (vice-président, en 1936). Doctorat ès lettres

à l'Université de Bucarest (1935), sous la direction de Charles Drouhet, avec l'étude et l'édition critique du recueil *Les filles du Feu* de Gérard de Nerval, mention *magna cum laude*. Professeur de français à l'École Normale Supérieure de Iași (1939-1940); professeur vacataire (1942), ensuite titulaire (1946) à la Chaire de Français de l'Université de Iași : directeur de cette chaire jusqu'à sa retraite (1968), avec une interruption entre 1950-1957, lorsque les autorités communistes suppriment cette section. Brillante carrière didactique : **N.I.P.** réorganise l'enseignement universitaire

d'études françaises à Iași, en formant une prestigieuse école dans ce domaine. Importantes fonctions administratives: directeur du *Théâtre National* de Iași (1946-1947), directeur de recherche en histoire littéraire à la Filiale de Iași de l'Académie Roumaine, doyen de la Faculté des Lettres. Prix et distinctions: *Prix de critique littéraire de l'Académie Roumaine* (1956), *Les Palmes Académiques* françaises (*Chevalier* et *Officier* en 1938 et 1981).

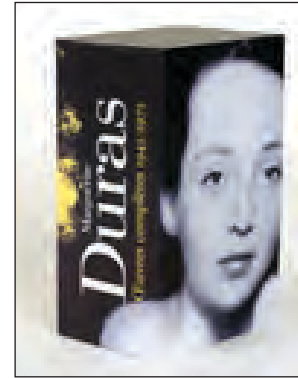
Membre de l'*Association Internationale de Littérature Comparée* (1962), il participe à de nombreux congrès internationaux.

Archétype du professeur par la tenue académique, l'élégance, la rigueur et une exemplaire générosité. Historien de la littérature et critique, fidèle aux valeurs fondamentales et ouvert au nouveau ; l'un des premiers comparatistes roumains De nombreux articles et études publiés dans les périodiques roumains et français : *Însemnări ieșene*, *Viața românească*, *Ethos*, *Opinia*, *Revue de Littérature Comparée*, *Synthesis*, *Secolul 20*, *Convorbiri literare*. L'édition et l'étude critique des *Filles du Feu* (éd. Champion, Paris, 1931), dans la série *Oeuvres complètes* de Gérard de Nerval), travaux de référence cités par toutes les éditions ultérieures (y compris la Pléiade), assurent sa stature et sa notoriété européennes et font entrer l'exégèse nervalienne dans son étape scientifique.

Marina Mureșanu-Ionescu (M.M.-I.), in Maria Voda Căpușan, Marina Mureșanu-Ionescu, Liviu Malița (coord.), *Culture et Francophonie. Dictionnaire des relations franco-roumaines*. Editura Fundației pentru Studii Europene (EFES), Cluj, 2003; XLVIII, 142 p., [8] f. il.

Centenaire Marguerite Duras

(4 avril 1914 - 3 mars 1996)

Moto:

L'écriture est ma seule identité, l'histoire de ma vie n'existe pas: le roman de ma vie, de nos vies oui, mais pas l'histoire.

Nous rendons hommage à la romancière, dramaturge, scénariste et réalisatrice, également femme et légende, née le 4 avril 1914, près de Saïgon (Cochinchine). De son vrai nom, Marguerite Donnadiou, elle se fixe définitivement en France en 1932 et publie son premier roman (*Les Impudents*) sous le pseudonyme de Marguerite Duras (1943).

Marguerite Duras s'incarne pour beaucoup dans *Un barrage contre le Pacifique* (1950), *Moderato Cantabile* (1958), *Le Ravissement de Lol V. Stein* (1964), dans un film et sa mélodie, *India Song* (1973) et surtout dans *L'Amant* (1984), triomphe qui est peut-être sans équivalent dans l'histoire de la littérature française.

L'expérience de l'écriture dramatique ou cinématographique influence son écriture: c'est elle que signe les dialogues d'*Hiroshima mon amour*, premier film d'Alain Resnais (1959)

À travers la diversité des genres – romans, nouvelles, théâtre, scénarios, films – Marguerite Duras ne cesse d'explorer l'écriture elle-même: *Je parle de l'écrit même quand j'ai l'air de parler du cinéma. Je ne sais pas parler d'autre chose.*

Dans les dix dernières années de sa vie - une décennie passionnante - Marguerite Duras se consacre à la « réécriture » de textes déjà parus : en 1991, *L'Amant de la Chine du Nord*, sorte de nouvelle version de *L'Amant* (1984).

À noter la tonalité « testamentaire » de certains livres, comme *Écrire* (1993), dont voici quelques extraits:

- *On ne trouve pas la solitude, on la fait.*
- *Le doute, c'est écrire.*

- *Écrire c'est aussi ne pas parler. C'est se taire. C'est hurler sans bruit.*
- *Être seule avec le livre non encore écrit, c'est être encore dans le premier sommeil de l'humanité.*
- *L'écrit ça arrive comme le vent, c'est nu, c'est de l'encre, c'est l'écrit, et ça passe comme rien d'autre ne passe dans la vie, rien de plus, sauf elle, la vie.*

J'ai appris qu'il était mort depuis des années. C'était en mai 90. Je n'avais jamais pensé à sa mort. On m'a dit aussi qu'il était enterré à Sadec, que la maison bleue était toujours là, habitée par sa famille et des enfants. Qu'il avait été aimé à Sadec pour sa bonté, sa simplicité et qu'aussi il était devenu très religieux à la fin de sa vie.

[...] J'ai écrit l'histoire de l'amant de la Chine du Nord et de l'enfant. [...] J'ai écrit ce livre dans le bonheur fou de l'écriture. Je suis restée un an dans ce roman, enfermée dans cette année-là de l'amour entre le Chinois et l'enfant. Je ne suis pas allée au-delà du départ

du paquebot de ligne, c'est-à-dire le départ de l'enfant...

Serghei COLOȘENCO

CENTENAIRE MARGUERITE DURAS (1914 - 1996) PORTRAIT

HORIZONTEMENT: 1) L'un des quatre courts-métrages réalisés par Marguerite Duras en 1979 (les trois autres sont: „Les mains négatives”, „Aurélia Steiner-Melbourne” et „Aurélia Steiner-Vancouver”) – Petite aiguille. 2) Roman autobiographique publié en 1984, qui décrit les traumas de son enfance (Nominatif) – La ville dont le nom figure dans le titre du film commandé par la RAI (Radio-Télévision Italienne), réalisé en 1980. 3) Roman publié en 1966, auquel l'auteur travaillait depuis 1963 (Nominatif). 4) Île de l'Océan Pacifique – Rivière en Russie. 5) Symbole chimique du néon. – Fjord de l'Islande – Graisse animale. 6) Localité du Viêt-Nam, au nord de Saigon, où naquit, le 4 avril 1914, Marguerite Donnadiou, future Marguerite Duras, écrivain, scénariste et réalisateur - (2 mots). 7) George Enescu – Massif montagneux d'Algérie – Kiril Romanov. 8) La ville française où, en 1943, elle s'installe avec son mari, Robert Antelme, dans le Quartier Saint Germain des Prés, au 5, Rue Saint Benoît – Sorin Titel. 9) „Leigh Northampton Airport Authority”, aux États Unis d'Amérique (sigle) – Île de l'Archipel Moluque. 10) „Ordinul Geodezilor din România” (sigle) - Le domaine artistique dans lequel Marguerite Duras s'affirma en écrivant des scénarios et en réalisant des films. 11) Fête champêtre – Coordinatrice du dictionnaire „Scriitori francezi”, paru à Bucarest, en 1978, où (page 372) figure aussi Marguerite Duras (Angela).

VERTICALEMENT: 1) Cinéaste italienne, présente avec Marguerite Duras à Sceaux, près de Paris, où eut lieu, le 24 mars 1979, la première édition du Festival International des films réalisés par des femmes (Liliana) – Maison d'édition parisienne qui publia „Les Impudents”, le premier livre que Marguerite Donnadiou signe avec le pseudonyme qui la consacra: Duras. 2) Le prénom du père de Marguerite – Le fleuve où va se noyer l'épouse de l'ambassadeur du film „India Song” (1975), scénario et réalisation: Marguerite Duras, avec Delphine Seyrig, Michel Lonsdale, Mathieu Carrière. 3) Sorte d'emballage pour les céréales – L'acteur ... Depardieu, distribué dans le film „La Femme du Gange”, réalisé par Marguerite Duras. 4) État de faiblesse (pl.) – Irina Avram. 5) „Romtelecom”(sigle) – Cinéaste polonaise, présente elle aussi au Festival International susmentionné, où furent invitées aussi les réalisatrices roumaines Elisabeta Bostan et Malvina Urșianu (Barbara). – Cornel Ionescu. 6) Partenaire de l'actrice Emmanuelle Riva, l'interprète de l'architecte japonais du film „Hiroshima, mon amour”, réalisé par Alain Resnais en 1959, d'après le scénario de Marguerite Duras (Eiji) - „Centrul Internațional Ecumenic” (sigle). 7) L'astéroïde nr. 406 - En 1970, Marguerite Duras a remporté le prix littéraire portant le nom de cet écrivain norvégien (Henrik). 8) Localité en France – Le nombre d'enfants qu'a eus la mère de Marguerite, Mme Donnadiou, qui eut à affronter seule, à Vinh Long, dans le delta du Mékong, les précarités de sa condition. - „Nippon Hoso Kyokai” (sigle) – Localité aux États-Unis d'Amérique. 10) „...de Tarquinia”, roman publié en 1953 (sg.) - „Le Nouveau...”, mouvement littéraire qui intégra Marguerite Duras, en vertu de l'univers abstrait, statique de ses livres, de son langage sobre, repoussant tout artifice, tels qu'on les rencontre dans „Le Square” (1955), „Une aussi longue absence”(1961), „L'Après-midi de monsieur Andesmas (1962) etc.

DICTIONAR: ALIM, KAS, ISA, SAB, ERNA, AMO.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

Ana Blandiana

Version française de Muriel Jollis-Dimitriu

Vara

...Cu o viteză ciudată față de extrem de lenta degradare a întinericului de până atunci, o dată trădat de orizontul nemaispus să-1 ascundă, soarele se lăsa pradă unei nerăbdări nervoase, începând să urce cu grabă evidentă, recuperând parcă teritoriile care nu-l ispitiseră până atunci. Fusese mai întâi o calotă roșcată cu umbre vineții, lipsită de strălucire, apoi o hemisferă intens roșie, încercând să lumineze, dar nereușind decât să se mistuie, ca o privire prea intensă pentru a mai putea vedea, și curând, în cele din urmă, a fost un glob întreg de o formă moale și incertă, ca o piele umplută cu un lichid care nu era în stare să întindă uniform membrana ce-l cuprindea. Câteva clipe s-a dat chiar o luptă mută între orizontul care se încăpățâna să mai păstreze un mic punct de legătură cu sfera aceea hotărâtă, pornită în sus, și-n înfruntarea de forțe contrare orizontul se opintea, curbându-se pentru a se reține într-un ultim efort, în timp ce membrana rotundă se alungea gata să se spargă în tensiune. Când s-a desprins, forța de recul a efortului depus a fost atât de mare încât, scăpată din încheștare, sfera a început să se rostogolească precipitat pe cer, urcând din ce în ce mai sigură de traiectoria pe care părea s-o bănuiască doar până atunci. O nouă luptă însă, de alt gen, mai fragmentară, mai subtilă, abia începea. Pânze subțiri de nori, topiți până atunci în cenușiul general, începeau să se lase descoperiți în zare, trecând cu un fel de obraznică timiditate peste fața nepregătită de insultă a soarelui. Pentru că acesta era soarele, nu exista nici o îndoială, deși obrazul lui palid, mai curând meschin, se oglindea în mine ca o umilitoare descoperire, ca o frustrare. Trecea fără să se apere, fără a încerca măcar să se apere, de la un nor la altul, ieșind răbdător de după o cortină, înghițit în grabă de alta, ca într-un joc de-a v-ați ascunselea, un joc în roșu și gri, fără ceva cu adevărat înălțător, fără vreo emoție deosebită. Și totuși, parcă fără legătură cu această oarecum penibilă hârjoneală, ziua creștea implacabilă și triumfătoare, disimulându-și izvorul, învingând misterioasă. De altfel, tot mai des, dintre pernele de noroi din ce în ce mai transparente, obrazul soarelui scăpa tot mai strălucitor, tot mai imperial, cu riduri fine desenate de nori extravagănți, apoi limpede, puternic, din ce în ce mai greu de ținut în frâu și de suportat.

La început ochiul îl cuprindea fără dificultate, era numai o bilă colorată în roșu cardinal, apoi treptat culorile s-au aprins, s-au intensificat până la pierderea nuanței, într-o lumină universală. Dar până atunci, în pauzele dintre dispariții, marea se lăsa inundată brusc de un roz intens care se stingea la fel de neașteptat, ca să lase locul griului intensificat și el prin comparație. Totul se lichiefiase, totul se desfășura într-o aceeași stare de agregare supusă fluxurilor de neînțeles, dar lăsând chinuitoarea impresie că urmează legi nepătrunse. Un fel de rivalitate a fluidelor diferit colorate părea să se desfășoare ritmic pe suprafața, fluidă și ea, a mării. Lumina pulsând semăna izbucurilor, acelor izvoare cu debit ritmic întrerupt, și curgea ca o apă purpurie, pe care un uriaș orificiu nevăzut o inspira și o expira alternativ și fără zgomot, răspândind-o și strângând-o în sine la porunci care nu se auzeau. Apoi, și acest prag depășit, soarele ajungea destul de sus pentru a se putea oglinzi întreg și net în mare, și marea îl relua, îl primea în sine,

L' Eté

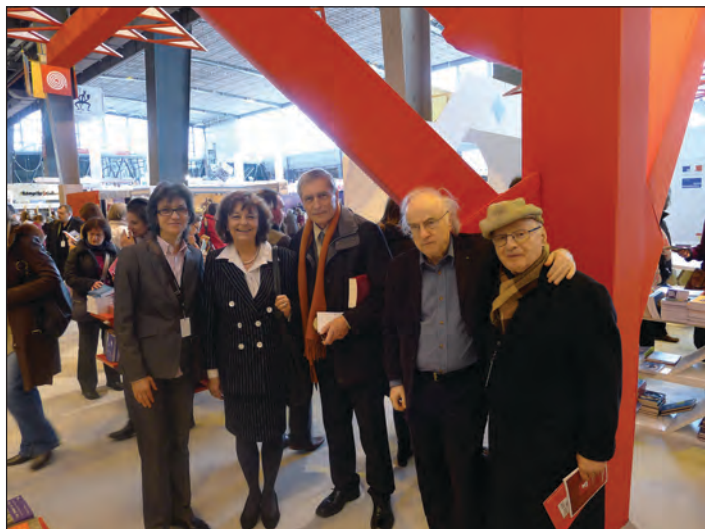
...À une vitesse étonnante par rapport à la très lente dégradation de l'obscurité jusque là, une fois qu'il eut été trahi par l'horizon qui ne voulait plus le cacher, le soleil se laissa envahir par une impatience fébrile, il commença à s'élever avec une hâte évidente, on aurait dit qu'il récupérait des territoires qui ne l'avaient pas tenté jusqu'alors. Tout d'abord ç'avait été une calotte rousse aux ombres violacées, dépourvue d'éclat, puis un hémisphère d'un rouge intense qui essayait de briller, mais ne parvenait qu'à se consumer, comme un regard trop intense pour réussir à voir, et bientôt, finalement, ce fut un globe entier à la forme souple et incertaine, tel une membrane emplies d'un liquide qui ne serait pas capable de tendre uniformément l'enveloppe qui le contient. Pendant quelques instants il y eut même une lutte silencieuse entre l'horizon qui s'obstinait à garder un petit point de contact et cette sphère bien décidée, partie dans les hauteurs, et, tout en affrontant les forces contraires, l'horizon s'arc-boutait, ployait afin de se retenir dans un ultime effort, alors que la membrane arrondie s'allongeait au risque d'éclater à cause de la tension. Quand elle se détacha, la force de recul de l'effort fourni fut si grande que la sphère, délivrée de cette étreinte, commença à monter en tournant sur elle-même à toute vitesse dans le ciel, de plus en plus certaine de la trajectoire que jusque là elle ne semblait que deviner. Mais une nouvelle lutte commençait tout juste, d'un autre genre, plus fragmentaire, plus subtile. De fins voiles de nuages, fondus jusque là dans le gris général, commençaient à se faire voir à l'horizon, passant sur la face du soleil, peu préparée à cette insulte, avec une sorte de timidité insolente. Parce que c'était bien le soleil, il n'y avait pas l'ombre d'un doute, bien que son visage pâle, plutôt mesquin, se reflétait en moi comme une découverte humiliante, comme une frustration. Il passait sans se défendre, sans même essayer de se défendre, d'un nuage à l'autre, il sortait patiemment de derrière un rideau, pour être rapidement absorbé derrière un autre, comme dans un jeu de cache-cache, un jeu en rouge et gris, sans rien de vraiment exaltant, sans émotion particulière. Et pourtant, comme si cela n'avait rien à voir avec ces chamailleries quelque peu pénibles, le jour se levait implacable et triomphant, dissimulant sa source, mystérieusement vainqueur. D'ailleurs, de plus en plus souvent, d'entre les couches de nuages de plus en plus transparentes, la face du soleil réapparaissait toujours plus brillante, toujours plus impériale, avec de fines rides dessinées par des nuages extravagants, puis limpide, puissante, de plus en plus difficile à retenir et à supporter.

Au début, l'œil pouvait l'envelopper du regard sans difficulté, ce n'était qu'une bille colorée en rouge cardinal, et puis progressivement les couleurs s'incendièrent, s'intensifièrent jusqu'à perdre leur nuance, pour devenir lumière universelle. Mais en attendant, pendant les répités entre chaque disparition, la mer était brusquement inondée d'un rose intense qui s'éteignait de façon tout aussi inattendue, pour laisser place au gris lui aussi accentué par comparaison. Tout s'était liquéfié, tout se déployait dans un même agrégat soumis à des flux incompréhensibles, mais laissant l'impression désagréable qu'une loi obscure menait le jeu. Une sorte de rivalité entre les fluides de différentes couleurs semblait se dérouler rythmiquement sur la surface, fluide elle aussi, de la mer. La lumière palpitante ressemblait à l'une de ces sources intermittentes au débit régulièrement interrompu, et s'écoulait comme une eau pourpre qu'un immense orifice invisible inspirait et expirait alternativement sans aucun bruit, répandant cette lumière et la rappelant à lui par des ordres muets.

îmbogățindu-l, mărindu-i strălucirea cu uleiurile ei magice, tămăduitoare. Soarele din văzduh era șters și bolnav, incolor și livid, pe lângă soarele din apă. Ochiul se împotrivea, cu milă aproape, unuia, dar era străpuns, înfrânt, scos din luptă de celălalt.

Și totuși, exista în strania prezență a celor doi sori ceva nesănătos, ceva ce nu putea să dureze, exista în nedreapta inegalitate dintre ei ceva primejdios și tulbure prevestitor. Destinul lor era invers, concomitența lor era iluzorie. Adevărul unuia îl nega violent pe al celuilalt. Nu trăiam o zi cu doi sori, ci o clipă de rivalitate sălbatică în care unul dintre ei urma să fie definitiv lichidat. Și niciodată nu aveam să știu dacă cel adevărat rămăsese în viață. Dar rezultatul implacabilei lor concurențe nu depindea de ei. Fiecare evolua în propria sa lege. Fiecare își urma propriul destin. În timp ce soarele de pe cer se înălța calm, mereu mai strălucitor, deși mereu mai puțin colorat, mereu mai obiectiv triumfător peste lume, soarele din apă se degrada lent și minunat în o mie de nuanțe lichide și deosebite, tremurătoare, schimbătoare, subiective, unindu-se și despărțindu-se, amestecându-se, încercând să se delimiteze, și pierind pentru că nu voiau să dispară unele în altele, pierind separate și mândre, frumoase. Soarele din apă se stingea încetul cu încetul, atât de frumos, atât de dureros că, privindu-l, ochiul se umplea de o mare lacrimă colorată, venită pe lume ca să-i plângă și să-i reflecte culorile. Vedeam prin ea cum marea altruistă și neobosită încearcă să aducă ultimele valuri de sânge la țărniță, într-un gest pios și îndurerat, cum, undă după undă, marea șterge urmele morții din larg și împrăștie dovezile crimei. Eu țineam cu soarele mort. Cel de sus îmi era indiferent. Nu-i înțelegeam siguranța. Nu-i înțelegeam dorința de a lumina cu cruzime totul, felul în care smulgea fără milă umbrele dulci și misterioase, lăsând lucrurile nude și lipsite de apărare, ridicole și golașe în lumina atroce. Soarele meu avatic murise eroic pentru că refuzase să-și amestece culorile spre a naște albul acesta impersonal și neiertător, lumina aceasta fără identitate și fără sentimente. Cât timp durase agonia și ascensiunea, simulacrul de luptă în care soarele își învinsese tot ce fusese frumos și înduioșător, vulnerabil în el? O oră? Un anotimp? Sau poate mai puțin? Oricum, destul pentru ca lumea să se schimbe cu totul între timp...

Din volumul *Orașul topit și alte povestiri fantastice*, Ed. Humanitas, 2004, pg. 279-282

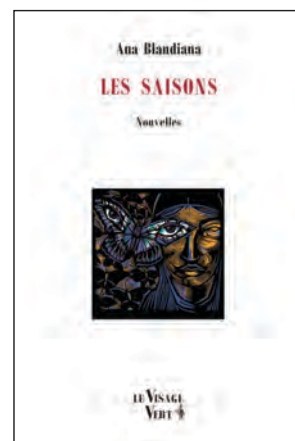

Ana Blandiana au Salon du Livre, Paris, 2013

Et puis, une fois ce seuil dépassé, le soleil arrivait assez haut pour pouvoir se refléter entièrement et nettement dans la mer, et la mer le reprenait, l'accueillait en elle, le nourrissait, magnifiait son éclat de ses baumes magiques et bienfaisants. Le soleil céleste était terne et dolent, incolore et livide, à côté du soleil marin. L'œil s'opposait à l'un, avec pitié presque, mais était transpercé, défait, mis hors de combat par l'autre.

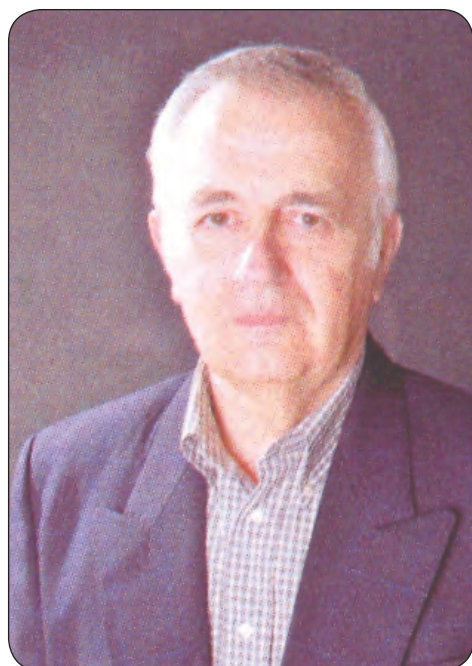
Et pourtant, il y avait dans la présence étrange des deux soleils quelque chose de malsain, quelque chose qui ne pouvait pas durer, il y avait dans l'inégalité injuste entre les deux quelque chose de dangereusement prémonitoire et troublant. Leurs destins étaient contraires, leur présence simultanée illusoire. La réalité de l'un niait violemment celle de l'autre. Ce n'était pas une journée avec deux soleils que j'étais en train de vivre, mais un moment de rivalité féroce à l'issue duquel l'un d'entre eux devrait être définitivement liquidé. Et je ne saurais jamais si c'était le vrai qui était resté en vie. Pourtant le résultat de leur implacable concurrence ne dépendait pas d'eux. Chacun évoluait selon sa propre loi. Chacun suivait sa propre destinée. Alors que le soleil céleste s'élevait calmement, de plus en plus éclatant, bien que de moins en moins chatoyant, de plus en plus objectif et triomphant sur le monde, le soleil marin se dégradait lentement et merveilleusement en une myriade de nuances liquides et diverses, frémissantes, changeantes, subjectives, elles s'unissaient et se séparaient, elles se mêlaient, elles essayaient de définir leurs limites, et elles périssaient pour ne pas avoir voulu se confondre les unes dans les autres, elles périssaient en toute beauté, séparément et fièrement. Le soleil marin s'éteignait tout doucement, c'était si beau, si douloureux qu'en le regardant, l'œil s'emplissait d'une grande larme colorée, venue au monde pour le pleurer et refléter ses couleurs. À travers elle je voyais la mer charitable et infatigable tenter de ramener sur le rivage les derniers flots de sang, en un geste pieux et affligé, je la voyais, vague après vague, effacer au large les traces de la mort et disperser les preuves du crime. Moi, je soutenais le soleil mort. Celui des nuées m'était indifférent. Je ne comprenais pas son assurance. Je ne comprenais pas son désir de rayonner si crûment sur toutes choses, sa façon d'arracher sans pitié les ombres douces et mystérieuses en laissant les objets à découvert, sans défense, ridicules et dénudés sous cette lumière atroce. Mon soleil marin avait péri en héros parce qu'il avait refusé de mélanger ses couleurs pour faire naître ce blanc impersonnel et impitoyable, cette lumière sans identité ni sentiments. Combien de temps avaient duré l'agonie et l'ascension, le simulacre de lutte au cours duquel le soleil avait vaincu tout ce qui, en lui, était beau, émouvant et vulnérable ? Une heure ? Une saison ? Ou peut-être moins ? En tous cas, suffisamment pour que le monde se soit radicalement transformé entre-temps...

Du volume *Les saisons. Nouvelles*, traduit du roumain par Muriel Jollis-Dimitriu, Ed. Le Visage Vert, 2013

Basile Barlot

“Les Mots insolites” (2010)

Né en Roumanie, à Pitești, le 6 août 1948, Basile Barlot, de son vrai nom Vasile Bârlogeanu, vit en France depuis 1987; il se dédie depuis 1992 à l'aphorisme. Le fait d'avoir beaucoup voyagé et aussi d'être bilingue, ainsi qu'un vécu avec des hauts et des bas ont constitué un puissant atout dans sa quête de toujours pour extraire, en peu de mots et avec une pointe d'humour, la quintessence de toute une expérience de vie résumée en ces “Mots insolites”.

La sagesse : *Donner aux autres sans jamais prétendre recevoir.*

Être : *Il ne suffit pas d'exister, il faut aussi être.*

L'intérêt : *Plaque tournante du monde.*

L'humanité : *Poussière d'étoiles, nous cherchons nos racines sur terre.*

L'envol de l'esprit : *Dernier battement d'ailes de la matérialité.*

La justice : *Embarcation fragile qui risque de chavirer à tout moment dans les océans de l'injustice.*

Le pays d'adoption : *J'y vis donc j'en suis.*

Le miroir de la pensée : *En cherchant bien au fond de soi-même, on trouve souvent quelqu'un d'autre.*

La guerre : *Elle n'est pas là où bat le tambour.*

La bêtise humaine : *Elle était là quand je n'existais pas, elle sera encore là quand je ne serai plus.*

L'égoïste : *Il aime bien ce monde, mais pas les choses qui durent plus que lui.* Le Ciel: *C'est en rêvant du Ciel que nous avons reçu la terre en héritage.*

L'orthographe: *Si vous ne faites pas de fautes d'orthographe, c'est que vous êtes certainement un ange.*

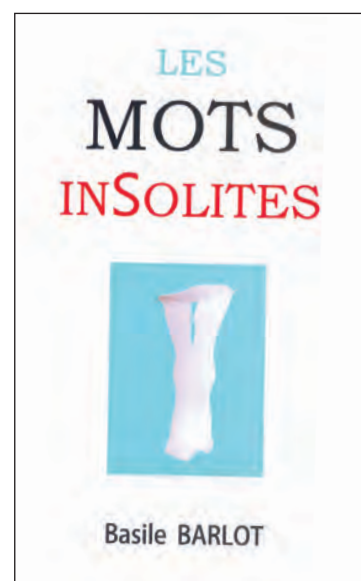
Idéologie: *Idées délibérées ayant enchaîné notre conscience.*

Ainsi va le monde: *Ce n'est pas le plus malheureux qui se plaint le premier.*

La solitude: *N'avoir que son ombre à qui demander ce qu'on est venu faire sur la terre.*

La certitude: *Notre seule certitude est de savoir que le hasard finira toujours par l'emporter.*

Note de la rédaction: Nous devons à Mme Mariana Mânăstireanu le volume et l'accord de publication. Nous l'en remercions.

Juin 2010

